CS

J. Pervain

OPERE COMPLECTE

DE

GEORGE BARONZI.

VOL. I.

LIMBA ROMÂNĂ

ȘI

TRADIȚIUNILE EĬ.

în coligat
dentre
la RII-1

GALAȚĬ.
LIBRARI-EDITORI
G. D. NEBUNELY ȘI FII.

BRAILA.
TYP. TRIANGULŬ
Dirigeată de
P. M. PESTEMALGIOGLU.
1872.

805.90 + 859.0.09

805.90
B33

2009
2

Câte esemplare nu vor fi învestite cu semnătura de façiă vor fi urmărite dupĕ legĭ.

693298

BIBLIO D NĂ
„OCTA GOGA“
J

693298.

P/B33

LIMBA ROMÂNĂ
şi
TRADIŢIUNILE EĬ
de
G. BARONZI.

PRIVIRE RETROSPECTIVĂ
ASUPRA

ORIGINEĬ LIMBEĬ ROMÂNE.

S'a maĭ ḑis, limba è adevĕrata culóre care distinge naţiunile între ele; tóte cele-alte nuanţe caracteristice se pot sterge, pot peri dupĕ timp şi împrejurărĭ, limba ênsĕ remâne nestérsă şi neperitóre, pentru ca sĕ spuiă lumiĭ naţionalitatea acelor ce o vorbescŭ.

Poporul român vrênd sĕ vorbéscă de alte naţiunĭ, le numesce limbe: „Multe limbe streine aŭ năvălit în ţéră."

Cu tóte acestea uă limbă nu póte remâné asfel cum a fost vorbită de un popor primitiv; ea variésă adesea dupĕ starea de cultură a aceluĭ popor, dupĕ influenţele streine ce a suferit şi dupĕ fasile stăriĭ politice prin carĭ a trecut.

Vom începe cu originea limbeĭ latine, din care s'a ḑis că s'a născut a nóstră.

Limba latină, ḑice J. B. Bullet, s'a născut din amestecătura limbagelor aduse în Italia de Celţiĭ veniţĭ din Occident şi de Greciĭ veniţĭ din Orient. Niebuhr, analisând limba latină, o află în adevĕr compusă din doĕ elemente distincte, provenite din doĕ sorginţĭ diferite, una grécă şi alta care n'are nume, şi care, dupĕ ḑisa luĭ, è cu totul strĕină de limba grécă. Decĭ, dupĕ dênsul, vechia popolaţiune latină se compunea de aborigenĭ, popor sĕlbatic şi grosolan, cari locuiaŭ în Apeninĭ pe lêngă muntele Velinus şi lacul Fucin, şi de Siculĭ, carĭ sémănă a fi uă stirpe pelasgică.

Elementul grec din limba latină derivă dară de la Siculĭ, şi elementul barbar, de la aborigenĭ, priviţĭ ca adevĕraţiĭ strĕmoşĭ aĭ Latinilor, ca sorginte primitivă a acestuĭ popor ce ocupa Laţium şi care vorbea acéstă limbă ce se numea p'atuncĭ limba latină.

Astă părere a luĭ Niebuhr asupra originilor limbeĭ latine a fost adoptată şi de Ottfried Müller în scrierea sa despre Etruscĭ, dar nu făr'a o modifica. El è de părere că limba Siculilor diferă de a Dorianilor: putea fi grécă în fondul eĭ, dar se distingea de cele-alte limbe. Aşa dară, dupĕ idea luĭ Müller, elementul strein de limba grécă ar puté veni de la uă idiomă afiliată cu sanscrita.

Fauriel afirmă asemenea că limba aborigenilor è afiliată cu sanscrita.

Schoell ḑice că limba latină è compusă din celtica şi din dialectul eolic şi doric, care se apropiă maĭ mult de limba antică a pelasgilor. Dupĕ dênsul, tot ce nu è grec în limba latină vine de la Celţĭ şi maĭ vîrtos de la Umbri.

Dar fiind-că în Laţium se aflaŭ maĭ multe popóre, diferite între ele, se vorbeaŭ prin urmare maĭ multe dialecte, între cari cele maĭ principale eraŭ: dialectul Oscilor, al Volscilor, al Latinilor şi al Samniţilor. Tóte dialectele acestea despărură din ce în ce şi se contopiră în limba romană cu cât Romaniĭ şĭ intinseră imperiul în Italia.

Mulţĭ anĭ da ròndul limba romană era privită ca un simbol al dominăriĭ Romanilor, încât aliaţiĭ făcură la 663 uă tentativă de a scutura jugul Romeĭ şi şĭ reluară limbele primitive în legendele lor şi în monedele ce tăiară.

Acésta ţinu ast-fel pênĕ ce *lex-Iulia*, care în anul următor le acordă cetatea romană, dete uă lovitură mortalĕ tutulor acelor idiome făcêndu-le sĕ péră cu totul din actele publice.

Din preună cu legiunile romane aduse de învingĕtorul luì Decebal în ţéra Dacilor, locuitoriĭ acesteì ţere aŭ trebuit sĕ priméscă, pe lêngă legile şi datinele cuceritorilor, şi limba lor asemenea.

Dar acéstă limbă, adusă aci de coloniele romane, nu è limba cea înflorită din secolul luĭ August, cum a plăcut unora se créḑă, căcĭ limba ce se numea *latină*, era acel dialect doric cultivat în Latium, în care maĭ târḑiŭ aŭ scris Virgiliĭ, Horaţiĭ, Taciţiĭ, Ciceroniĭ şi alţiĭ, ci acéstă limbă era aceea pe care o vorbea plebea, numită limba plebeă, rustică saŭ vulgară, dreptul fiind numaĭ al claselor superióre de a vorbi pe cea urbană, clasică saŭ limba nobilĕ, căcĭ aflăm din istoria acestuĭ popor că naţiunile subjugate imperiuluĭ roman, afară din Italia, abia dup'un timp îndelungat începură a se bucura şi ele de dreptul de a întrebuința limba latină, senatul Romeĭ acordând acest drept ca uă favóre.1)

Cicerone ḑicea că în ḑilele luĭ limba grécă se citea pretutindine, pe când cea latină era înțelésă numaĭ într'uă mică parte a țêreĭ. Abia în primul secol al ereĭ cristiane, Sabiniĭ șĭ uitară limba lor și începură a vorbi latinesce.

În Italia meridionalĕ și în Sicilia, popolațiunea vorbea tot dauna dialectul doric saŭ ionic, limba latină fiind numaĭ a afacerilor și a politiceĭ. În unele localitățĭ limba grécă s'a conservat pênĕ la căderea imperiuluĭ. În provinciele Orientuluĭ limba latină era limba administrațiuniĭ și a puteriĭ.

Am ḑis că limba transmisă noĕ de cuceritoriĭ Dacieĭ fu limba pe care o vorbea plebea în Italia; dar fiind-că în Italia se vorbeaŭ maĭ multe dialecte din limba latină, și fiind-că coloniele aduse pe pământul nostru eraŭ din maĭ multe părțĭ ale Italieĭ, de aceea sunt și maĭ multe dialecte în limba română, ca dialectul muntén, moldav, transilvan, macedonian, etc.

Altu è dialectul adus de Trajan și altu cel adus de Aurelian.2) Româniĭ din Dacia luĭ Trajan

---

1). *Latinitas*, privilegiŭ acordat de Roma orașelor din Latium, și care privilegiŭ era maĭ restrîns de cât dreptul de cetate, dar maĭ întins de cât dreptul italic.

2) Petru Maior, de la care împrumutăm multe lumine relative la acéstă lucrare, spune că în cele 12 table pré vechĭ ale Romanilor, se află în a 3-a persónă vorba *escit*, *escint* în loc de *sit*, *sint*; 1-a și a 2-a persónă nicăirĭ nu se află în cărțile latine; ear la Româniĭ din Dacia luĭ Trajan se află a 2-a persónă *escĭ*, *es*. La Româniĭ din Dacia luĭ Aurelian se află și 1-a persónă *escŭ*, *sum*.

terminaŭ tóte cuvintele în vocală, de-óre-ce aceĭ din Dacia luĭ Aurelian elidaŭ acea vocală (u). Fidelĭ la pronunciarea şi ortografia dialectuluĭ lor, părinţiĭ noştri, servindu-se cu literele cirilice, urmaŭ cu întrebuinţarea vocaleĭ finale, suplinind ênsĕ pe *u* prin *ĕ*.

Daca prin urmare Daciĭ aŭ putut aşa curênd sĕ vorbéscă limba romană, è uă probă că limba transportată pe marginile Dunariĭ de coloniele trajane avea uă mare afinitate cu limba ce se vorbea p'atuncĭ în Dacia, ceea ce nu póte fi de mirare, amêndoĕ limbele acestea fiind compuse din aceleşĭ elemente: grec şi celt saŭ get; căcĭ vedem că pênă la căderea imperiuluĭ roman, în nordul Italieĭ se vorbea încă idioma galo-celtică şi între Ligurianiĭ Apeninilor, limba cea primitivă cunoscută, care ê basca actualĕ saŭ antică iberică, precum şi limba oscă în Campania în epoca destrucţiuniĭ Pompeeĭ.

Am puté cita câteva esemple pentru a arăta unele semne de afinitate ce esistă între limba română şi limba ce se vorbea în vechime la Roma.

Aceste esemple sunt:

1-iŭ. Că deprinderea de a post-pune articoliĭ o aveaŭ şi alte popóre de sânge italian, ca Valdensiĭ şi locuitoriĭ munteluĭ Apenin.

2-le*a*. Neîndoirea consónelor a esistat la început şi la Latinĭ, căcĭ, dupĕ mărturia luĭ Festul, cartea XVIII, duplicarea consónelor fu introdusă maĭ târḑiŭ de poetul Ennius, de origine grécă, şi fără îndoélă pentru necesitatea lungiriĭ silabelor cerută de versificarea antică.

3-lea Întrebuinţarea luĭ *b* în loc de *v* în unele vorbe, ca: *corbu* în loc de *corvu*, *cerbu* în loc de *cervu*, etc.

4-lea Mulţimea ḑicerilor cari, de şi eşite din aceeaşĭ familiă, probésă ênsĕ atâtea dialecte saŭ variante vorbite, cum am maĭ ḑis, de diferitele popóre ce compuneaŭ popolaţiunea romană.

Asfel sunt acele ḑicerĭ ce le găsim în limba nóstră, şi dintre cari unele esistă în limba francesă, făr'a esista şi în cele-alte limbe neo-latine, altele ce se află în limba italiană, ear nu şi în surorele eĭ; şi în fine altele ce se găsescŭ în limba spaniolă, de şi nu sunt în cele maĭ sus numite, dar carĭ tóte aceste ḑicerĭ sunt de origină romană. Ceea ce constată, pe lêngă altele, că limba română nu è uă limbă derivată din cea latină, născută maĭ în urmă, ci una din limbele primitive ce se vorbeaŭ de popórele romane, saŭ maĭ bine ḑicênd, uă amestecătură din tóte limbele acestea.

5-lea Diferinţa pronunçiăriĭ ce distinge între ele unele provincie saŭ localităţĭ ale elementuluĭ roman: ţĕraniĭ nostri pronunçiă pe *f* ca *h* la începutul unor ḑicerĭ ca şi Spanioliĭ: s. e. *hier*, *hiară*, *herbinte*, *herbe*, etc., în loc de *fer*, *fiară*, *ferbinte*, *ferbe*, etc. Asemenea è şi pronunçiarea nasalĕ a luĭ *i* înaintea luĭ *n* şi *m*, ca la Francesĭ s. e. *în* în loc de *in*, *împĕrat*, în loc de *imperat*, etc.

Am ḑis maĭ sus despre afinitatea ce s'ar puté presupune că ar esista între limba dacă cu aceea ce se vorbea de poporul roman, şi credem că nu ne-amŭ încela când ne-amŭ aduce aminte că Romanii eraŭ de civilisaţiune ludo-frigiană, înclinând maĭ mult spre cea frigiană, şi Daciĭ eraŭ de civilisaţiune medă ca şi Frigiĭ, ambele civilisaţiunĭ, medă şi frigiană, avénd acelaş caracter, serios, tăcut, greŭ; şi daca Romaniĭ eraŭ óre-cum maĭ voioşĭ, maĭ sgomotoşĭ, maĭ limbuţĭ, acésta o datoreaŭ numaĭ parţiĭ aceleia din civilisaţiunea lor pe care o luaseră din Ludia.

Aşa dară, fiind-că limba latină a putut sĕ se nască atât de frumósă şi atât de avută dintre dialectele cele grosolane şi barbare ce se vorbeaŭ în Roma, amŭ puté şi noĭ sĕ facem pe a nóstră sĕ înfloréscă, plină de vigóre şi de frumuseţe, din atâtea dialecte ce o compun; limba română fiind eliptică şi transpositivă, è uă limbă energică şi vigurósă; nu remâne de cât a o înavuţi cu ḑicerile necesarie pentru tóte serviciele de cari are nevoiă. Vom vedé maĭ la vale în ce ar putê consta avuţia eĭ, când vom trata despre acéstă parte.

DESPRE CULTURA LIMBEĬ.

Cultura uneĭ limbe nu consistă numaĭ în scóterea ḑicerilor barbare saŭ eterogene ce dupĕ timpĭ s'aŭ întrodus într'ênsă, şi în înlocuirea acelor ḑicerĭ prin cele omogene, ci, afară de acésta, cultură se numesce atuncĭ când se purifică formele vicióse saŭ stricate ale limbeĭ, conformându-se întru acésta cu tipul caracteristic al eĭ şi preferind tot-d'auna, pe-cât va fi putinţă, formele cele maĭ scurte maĭ simple şi maĭ elegante în locul celor lungĭ, impure şi grosolane.

Limba română ajunsese uă dinióră a se desfigura aşa de mult din causa acelor forme stricate şi barbarisate, încât cu greŭ era de recunoscut. Urmele cuceritorilor, ale invasiunilor şi ale influinţilor streine nu se simţeaŭ numaì în miiele de ḑicerĭ cu carĭ se colonisase limba, ele preluceaŭ asemenea şi în coruperea acelor ḑicerĭ pe carĭ nu le aŭ putut sminti din limbă: asfel *lăptarul*, *ingineria*, *avocatura*, *căldărarul*, etc., primiseră, sub regimul turcescŭ, forma de *laptagiŭ*, *înginerlîc*, *avocatlîc*, *caldaragiŭ*, etc. Sub influinţa maghiară, *catenele* deveniseră *cătuşe*, *arcariĭ* *arcaşĭ*; asfel sunt şi ḑicerile *ramaşag*, care derivă de la a *remâné*, te am *remas*, ḑice Românul, înţelegênd că a câştigat prinsórea; *furtişag*, de la *a fura*, etc. sub influinţa slavă, în loc de *dare*, *donaţiune*, se ḑicea *daniă*; în loc de *visiune*, *vedeniă*; asfel sunt şi ḑicerile *sumedeniă*, de la *sumă*; *poporaniă* de la *popor*, *surḑeniă* de la *surd*; *localnic* de la *locuitor*, *darnic* de la *dare*, *dănos*, etc. Nu maĭ vorbim de modul cu care se esprima ţĕranul când ḑicea: *Mĕ cŭ s'acŭ un sac*, (Mĕ ducŭ s'aducŭ un sac); *u'n t'ecĭ?* (unde te ducĭ?); nu maĭ vorbim nicĭ de abusiva întrebuinţare a luĭ *u* scurt, pe care pedantismul modern, în credinţa sa naivă că se ţine de gramaticalitate, făcuse din biata limbă uă limbă urlătóre, ca *populului, consulului, proclului, cioclului*, par'că alfel nu ne ar recunósce cineva că suntem strenepoţiĭ luĭ Romulu şi Remu, cari aŭ sugt din laptele lupóiceĭ urlătóre!

Un alt punt capital cată sĕ ne atragă luarea aminte asupra cultureĭ limbeĭ, este acela d'a scurta, pre-cât se póte, terminaţiunile ḑicerilor, cari la plural se lungescŭ adese peste mĕsură; asfel în loc de *substativurile, adjectivurile, timpurile, staturile*, etc; vom ḑice: *substantiviĭ, adjectiviĭ, statele*; etc.

Corupţiunea limbeĭ ajunsese ênsĕ şi maĭ departe, căcĭ schimbase de multe orĭ chiar semnificarea unor ḑicerĭ, de nu le maĭ da cineva de căpătêiŭ, asfel sunt: *vindecare*, prin care înţelegem tămăduire, dar care însémnă resbunare: *furtuna*, prin care vrem s'arătăm vijelia, pe când ea însémnă noroc; *lume* (mund) în loc de lumină; *inimă* (cor, cordis) în loc de suflet; *spirit* în loc de rachiŭ, etc. etc.

Este adevĕrat că din tóte caracterele naţionalităţiĭ române, limba a fost aceea ce a suferit maĭ puçin din partea celor ce s'aŭ interesat a distruge pênĕ la cea maĭ mică urmă a românismuluĭ; dar ignoranţa şi nepăsarea n'aŭ contribuit maĭ puçin întru acésta: sistemele ortografice prin cari a trecut ea ne-aŭ făcut s'ajungem într'uă adevĕrată anarchiă limbistică. Nu înţelegem a sub-ordina limba la legile unuĭ singur om, fiă şi chiar ale uneĭ societăţĭ, dar ceea ce pretindem este de a îndrepta ceea ce găsim greşit înaintea raţiuniĭ şi a foneticeĭ, a pune óre-care principie generale luate din chiar spiritul eĭ, a aduna ḑicerile ce se află retăcite în tóte regiunile Românieĭ spre a complecta familia ḑicerilor române într'un dicţionar care este şi cată sĕ fiă cel maĭ fidel depositar al acesteĭ averĭ; şi acest dicţionar nu va fi nicĭ uă dată nicĭ complect nicĭ solid daca vom perde din vedere că suntem datorĭ a crea uă limbă care, atât despre fond cât şi despre forme, sĕ fiă uă limbă inavuţită şi energică pentru prosă, aptă şi mlădiósă pentru mecanismul versificăriĭ, dulce şi sonoră pentru musică, ingeniósă pentru spirit, ear pentru gramatică, pe cât s'ar puté maĭ simplă şi maĭ neînpoţonată de multe regule, maĭ ales când aceste regule nu sunt de natură a fi nicĭ cel puçin quasì generale, ci pline de esceptiunĭ, cari şi ele une-orĭ jócă rolul de regule în raport cu sub-esceptiunile lor.

DESPRE FRUMUSEŢEA LIMBEĬ.

Frumuseţea uneĭ limbe, a ḑis un învĕţat, nu consistă numaĭ în mulţimea ḑicerilor, în complectul şi în sonoritatea eĭ, în varietatea şi în flesibilitatea eĭ, ci încă într'uă prosodiă care sĕ esprime emoţiunile atât line cât şi cele iuţĭ ale sufletuluĭ, făcêndu-le a semăna óre-cum cu musica.

Noĭ avem óre uă prosodiă? — Spanioliĭ şi Italieniĭ nu o aŭ ca Latiniĭ, cu tótă mulţimea vocalelor lor. Limba nóstră o are maĭ mult, ca una ce maĭ ântêiŭ n'are nevoiă d'a pune pronumĭ personalĭ înaintea timpilor verbilor; al doilea pentru că terminaţiunile eĭ variésă la tóte ḑicerile declinabilĭ; al treilea pentru că n'are nevoiă d'a pune articolĭ înaintea substantivilor ca alte limbe; al patrulea pentru că are câţĭ-va timpĭ simpli acolo unde alte limbe aŭ timpĭ compuşĭ, şi al cincilea pentru că are uă abondenţă de vocale, cari formésă diftongĭ, triftongĭ şi tetraftongĭ ca: *ieaŭ*, *voiŭ*, etc.

Pe lêng'acestea se maĭ cere de la uă limbă, care voesce a ajunge la perfecţiune, acel geniŭ prin care sĕ pótă esprima pe scurt şi maĭ armonios acele frase ce în alte limbe se esprimă cu maĭ multe vorbe.

Clasicitatea în Françia a otărît treĭ lucrurĭ de observat într'uă limbă: claritatea, regularitatea şi eleganţa.

„Ce que l'on conçoit bien s'enonce clairement,
„Et le mot pour le dire arrive aisément.“

(*Boileau*).

„Uă limbă se póte cultiva maĭ bine, a ḑis Voltaire, atuncĭ când uă naţiune se bucură de maĭ multă libertate, când comerçiul eĭ è maĭ înflorit, arţile maĭ îngrijite şi populaţiunea maĭ numerósă.

Este adevĕrat că libertatea cugetăriĭ şi libertatea d'a şĭ comunica ideile prin publicitate contribue fórte mult, cel maĭ mult chiar, întru desvoltarea uneĭ limbe; nu se póte ḑice ênsĕ tot asemenea și în privința influențeĭ ce ar avé-o înflorirea comerciuluĭ, la noĭ cel puçin. Comerçiul, care è numit sufletul unuĭ Stat, ne ucide, când è vorba de cultura limbeĭ nostre, căcĭ națiunile cu cari stă maĭ adesea în contact comerciul român ne-aŭ transmis ḑicerĭ așa de disonante prin eterogenitatea lor, în cât cu tóte sforțele nóstre, tot se maĭ afla uă sumă în limba română. Chiar limba francesă, care pentru a nóstră este ceea ce e uă suroră brună pentru uă blondă, nu de mult a dotat vocabularul damelor nóstre cu vorbe ca *ghiupură*, *groseille*, *gris*, *mauve*, *rose* (culorĭ) *sentură*; *fișu*, *entre-deux*, etc. etc. etc.

Țéra nóstră, care n'a fost și nu este uă țéră eminamente industrialĕ, va suferi încă mult timp influența unor asemenea ḑicerĭ ce se introduc în limba eĭ dinpreună cu articoliĭ de industriă streină ce importăm.

Care è miḑlocul d'a ne feri pe viitor de acest rĕŭ? Acéstă problemă o va deslega maĭ bine civilisațiunea fiitóre, când i va fi permis a avé fabrice și manufacture române pentru tóte necesitățile ce avem.

CARE É LIMBA ROMĂNĂ CEA MAĬ CORECTĂ?

Vom împărţi limba, nu dupĕ dialectele eĭ, ci dupĕ cele treĭ nuanţe cari distingŭ limba cărţilor bisericescĭ de limba cronicarilor şi de a cancelaristilor. Nu vom spune nimic despre limba în care scriŭ traducêtoriĭ cărţilor francese, nicĭ despre aceea pe care umblă sĕ ne o impuiă diversele sisteme cari aspiră a şĭ împărţi imperiul limbisticŭ. Ne vom mărgini de uă cam dată într'uă scurtă şi repede analisĕ ce ne vom cerca a face acestor treĭ nuanţe ale limbeĭ părinţilor noştri.

Într'adevĕr, s'aŭ ḑis multe şi de către mulţĭ, şi încă de către ceĭ maĭ învĕţaţĭ filologĭ românĭ, că cea maĭ corectă limbă română è aceea ce se află în cărţile nóstre bisericescĭ. Sĕ raţionăm puçin asupra acestuĭ punt: fi-va óre în favórea terminilor saŭ în favórea construcţiuniĭ acéstă preferinţă? Daca ar fi în favórea terminilor, atuncĭ nu înţelegem cum póte merita asemenea preferinţă uă limbă aĭ căria terminĭ sunt, în mare parte, slave şi prin urmare cu totul streinĭ de limba nóstră? Daca preferinţa va fi în favórea construcţiuniĭ, atuncĭ fiă-ne permis a observa că acéstă construcţiune, pe care ne place sĕ o credem că è românéscă, este uă traducere quasi literală a limbeĭ grece, de la care s'a împrumutat cu uă parte din sintasea eĭ şi chiar cu mulţĭ din idiotismiĭ aceleĭ limbe. Ni s'a întîmplat sĕ traducem maĭ multe scrierĭ din limba grécă, şi chiar pên'a nu ne emancipa de pĕcatul ce 'l amŭ comis şi noĭ cu traducerile libere din limba francesă, şi ne amŭ mirat vĕḑênd în acele lucrărĭ ceva care ne amintea limba din cărţile nóstre bisericescĭ. Nu credem că vom avé nevoiă sĕ dăm alte probe întru susţinerea celor ce ḑicem de cât invitând pe or ce Român, care cunósce limba grécă[1]) şi limba francesă, sĕ traducă din amêndoĕ aceste limbe şi se va convinge ênsu-şĭ care din traducerile sele sémĕnă ca doĕ picăture de apă cu limba din cărţile nóstre bisericescĭ.

Trecênd la limba cronicarilor nostri, de uă dată ne simţim întipăriţĭ de un óre-care caracter de originalitate ce 'l găsim într'ênsa; găsim uă culóre maĭ românéscă, un stil maĭ natural şi fără decorurĭ într'adevĕr; cu tóte acestea cine s'ar împăca cu neajunsurile eĭ? căcĭ è aşa de săracă despre tóte, încât ne aflăm adesea fórte strîmtoraţĭ într' un spaciŭ aşa de îngustŭ, într'un câmp aşa de uscat, sub un cer aşa de palid, ceea-ce nu ne permite sĕ înţelegem óre-cari tabele, óre-carĭ emoţiunĭ fără nuanţe, fără gamele cromatice ale sinonimelor ce ĭ lipsescŭ.

Limba cancelaristilor, cu tóte câte s'aŭ ḑis despre dênsa, cu tótă starea incultă în care se află încă în privinţa întrebuinţăriĭ unor ḑicerĭ împru-

---

1. Sĕ nu confundăm limba grécă antică saŭ limba clasicităţiĭ elene, nicĭ limba modernă a regeneraţiuniĭ elenice, cu limba *loghiotaţilor* carĭ au scris dupĕ decadenţa Eladeĭ. De uă dată cu secolul luĭ Pericles în Atena şi cu al luĭ Augustŭ în Roma, limba elenă şi cea latină aŭ remas înlocuite de doĕ limbe degenerate carĭ s'aŭ cercat tot d'auna fără succes a le imita.

mutate de la regimele streine prin cari a trecut, totuşĭ póte fi considerată ca cea maĭ corectă de cât cele doĕ pe cari le numirăm maĭ sus, avênd uă construcţiune maĭ regulată, de şi nu pré gramaticalĕ, şi un stil maĭ nervos. Funcţionariĭ, atât la noĭ cât şi în tóte ţerele, formésă clasa inteligentĕ, căcĭ eĭ maĭ cu sémă sunt presupuşĭ a sci carte, condiţiune fără de care nu pot fi admişĭ la funcţiunile de cancelariă ale statuluĭ.

Apreciările ce am emis maĭ sus nu ating de loc pe eminenţiĭ scriitorĭ ce posedă ţéra nóstră, de la un timp încua, în diferite ramure de literatură saŭ de sciinţe; critica nóstră privesce numaĭ starea limbeĭ din aintea înfiinţăriĭ scólelor publice, carĭ aŭ produs bărbaţĭ de aceia sub pana cărora limba română s'a renăscut pură şi frumósă, energică şi înavuţită, asfel în cât junele talente ale Românieì n'aŭ maĭ simţit nevoia a scrie în alte limbe, ca atâţĭ scriitorĭ distinşĭ astă-ḑĭ reclamaţĭ de naţionalităţĭ streine.

DESPE MECANISMUL LIMBEĬ ROMÂNE.

Ceĭ ce s'aŭ ocupat maĭ serios cu studiul limbeĭ române, vor putea sĕ justifice titula capitoluluĭ de faţiă prin observarea ce vor fi făcut, că limba pe care o vorbim are, pênĕ la un óre-care grad, facultatea de a crea ḑicerĭ din propriele sele elemente, şi chiar ḑicerĭ de acele ce nu se pot afla lesne în alte limbe streine, saŭ cel puçin cu atâta profusiune, ca acele ce 'ĭ sunt maĭ cu sémă proprie eĭ.

Acest luxŭ de vorbe consistă maĭ ales în *ḑicerĭ colective*, în *diminutiviĭ* fără numĕr pe cari 'ĭ putem face maĭ din tóte vorbele, şi în altele precum vom vedea maĭ la vale.

DESPRE ḐICERILE COLECTIVE.

Aceste ḑicerĭ se termină maĭ adesea prin silabele: *ime, et, is, iă*, precum: *soldăţime, tinerime, ţĕrănime, boerime, nobilime, junime, scolărime, prostime, calicime, păgânime, streinime, românime, sarăcime, popime, preoţime*, etc.

Bănet, pomet, frunḑet, crăet, căinet, prunet, nucet, mueret, gălbinet, cornet, castanet, etc.

Frunḑiş, brădiş, pruniş, mărăciniş, prundiş, aluniş, etc.

Prunăriă, nucăriă, melcăriă, muscăriă, puricăriă, furnicăriă, căpciunăriă, pepinăriă, etc.

DESPRE ELEMENTELE DIN CARI É COMPUSĂ LIMBA ROMÂNĂ.

Afară de elementul latin care intră ca parte principalĕ în formarea limbeĭ române, acéstă limbă maĭ coprinde uă mulţime de alte ḑicerĭ provenite din amestecul eĭ cu alte popóre, atât la începutul introduceriĭ sale în Dacia, cât şi în diferite alte epoce posterióre. Etă cele maĭ principale limbe cari aŭ contribuit, chiar din origine, la formarea limbeĭ ce vorbim.

Vom începe cu cea pelasgă şi sanscrită de la care avem unele ḑicerĭ ca cele următóre: *humă* (χῶμα), *pădure* (pandurion), *sarica* (sisyris), *firidă* (thyris, thyrida), *cărămidă* (Keramis-da), *drum* (dromos), *frică* (friké), *stol* (stolos), *iad* (aidis, adis), *dîrmocsin* (drymoxilon), *spor* (sporos), *fuga* (fygé), *da* (Dia), afirmare ce se făcea jurând în numele luĭ *Dia* saŭ Joc, etc.

Limba Romnilor, din care avem ḑicerĭ ca cele ce urmésă: *calendroiŭ* (calender), *turlac* adică ameţit, bétŭ (turlac, dănţător, învêrtitor), măgar (magaru, urechiă lungă), *harvus*, prin care Moldoveniĭ înţelegŭ pepine (Kar-pu, fruct al pămêntuluĭ), *cristal* (Krištal, suprafaçiă transparentĕ şi solidă), *ţucal* (sucali, olar), *rudar* (rudar, aurar) *tâlcuire* (talc, a spune, *têlmaciŭ, têlcuitor*) telmas saŭ telcas, oracol, de la *tell*, a povesti), *goga* (gog, gigant, gigas), *ticălos* (de la tica, egiptienesce tiki, chinesesce tiko, grecesce tyché, noroc şi nenoroc), *corabiă* (corabia), *sălaş* (salaşĭ, sala, locuinţă fixă), *tot*, (intreg), *şandrama* (ciand-rama, luna şi sórele, casa luĭ D-ḑeŭ, casă descoperită de unde se póte vedea luna şi sórele)[1] *laiă*, (laia, popor), *naiba* (naiba, dracul cel maĭ mare dintre nabĭ, profeţĭ saŭ pythonĭ; italienesce naibi, spaniolesce naipes: drăcóicele, sibilele, pythonisele), *cabul*, (Cabul, oraş în care Anaki ascunseseră cabala), etc.

---

[1] Veḑĭ Vaillant, Romnes.

Din lmba sanscrită maĭ avem următórele ḑicerĭ: *apă* (ap), *sută* (çaţan), *bun* (punyas) şémă (sam, samiyas,, asemĕnare: got. sama), *jar*, *jăratic* (jvalas jvanalam-foc), *duh*, *năduh*, *duhóre*, (dhukas, dhupas), *jiganiă*, *jivină*, (jin-trăescu, zoon, zoé), *gâscă*, *gânsac*, (hantas; în limba gotică, gansa, lat. gansa; germ. gans; rus. gusă), *cosiță* (caiças, Koas; lat. caesaries; rus. Kosa), *prieten* (priyas-iubit), *cheliă* (çala, calia; lat. cella; rus. Kelia), *méḑă* madhu-miere; med, în limba cimbrică; mead engl. muth, germ. metì grec.), *îndârjescŭ*, îndrăsnescŭ, dârjŭ (dharsus, dharsitan, trasyno, traseo), *graiŭ* (gir, girat; girnoo), *svon* (svanas), tare (dharas)[1] *stâncă* (sthuna: stion; got. stains; germ. stein; engl. stone; rus stinca). etc.

Limba spaniolă din care avem câte-va ḑicerĭ ca s. e. éscă (yesca), buléndră (balandra, mic bastiment de trasport), chachalera (chacharero-flecar, tócă-gură), *palavră* (palabra), *lucrare* (lograr), *tont* (tonto), *hiastru* (hiastro), *împăvĕsare* (empavesar), conjuctivul *i* (y) *vecin*, adică locuitor în sate (vicino), *tăietor* (tajador), *cumpĕnă* (columpio), *arendator* (arendador), *bucată*, (bocada), *trunchiat*, troncado; *a înfrêna*, enfrenar, *cercel* (zarcillo), etc.[2].

---

1) În limba sanscrită cuvêntul *tara* se întrebuinţésă la finele unuĭ adjectiv ca se esprime gradul comparativ, s. e. *punyas* (bun, *punyatara* (maĭ bun), saŭ ceva ca *tare bun* din dialectul moldav. Se vede că Grecia tot din sanscrita aŭ luat acéstă formă pentru comparativiĭ lor: oteros.

2) În limba spaniolă *posada*, *posadero*, însémnă birt, birtas. În

Asemenea avem unele ḑicerĭ de origine galo-bretonă, ca *diavol* de la diavul, ḑicere creată din du oll, dioll, geniŭ reŭ; *rótă* de la rot (bret.), *cânepă* de la Kanab (bret.), *babă* de la bab, babie (bret.), *papuşă*, *băbuscă*, *car* de la car (bret.), *mamă*, de la mam (bret.), *tată*, de la tat (bret.), *toc* de la *toc* (bret.), toca, tocado, coifură ce purtaŭ damele aragonese în timpul lehusieĭ; femeile nóstre aŭ purtat toc mult timp. *Termin* de la ter, (pămênt) şi *min* pétră.) Bretoniĭ înţelegeaŭ prin acéstă ḑicere pétra pusă în pămênt ca semn de otar. De aci *Terminus*, ḑeul otarelor. *Ţiţă*, de la tith saŭ thet (galo-bret.) *A se îmbrăca*, de la braques saŭ bragou (bret.). Galiĭ şi Schiţiĭ purtaŭ asemenea braques, cari eraŭ un fel de nadragĭ. *Şubă* de la chuppen, (bret.) Aragonesiĭ şi Catalaniĭ ḑicŭ chuppa, un fel de şubă saŭ giubea. *Berc* de la ber (bret.) mic, scurt. *Bâtă* de la bâte (irland.). bâton, baculus, baston. *Fag*, de la fao saŭ fau (celt.). *Bĕlan*, de la belenus (bret.) sórele: nóptea è murgă, sórele bĕlan. *Alan*, un fel de orz care se sémănă la noĭ în partea munteluĭ; póte de la Al-lan (celto-bret. altă ţéră), saŭ pentru că acéstă sĕminţă va fi fost adusă la noĭ de Allanĭ, un popor care, dupĕ Claudian, a plecat de pe marginile măriĭ-Negre în Galia. *Aratrum*, de la ar, arar (bret.). *Mare*; mor (gal.), movvr (cimbr.).

Orătiele din Carpaţĭ se află un loc cu uă cârciumă saŭ birt numit Posada, unde se ospetésă călĕtoriĭ cari trag acolo.

DESPRE TERMINAŢIUNÏ.

Am omis în capitolul precedent de a vorbi maĭ pe larg despre terminaţiunile acelea, cari aŭ contribuit şi ele în desfigurarea şi coruperea limbeĭ, şi pe cari mulţĭ filologi erudiţĭ stăruescŭ încă a le lua de model şi pentru cele-alte ḑicerĭ din declinaţiunea 3-a cari aŭ putut scăpa curate. Vorbim de forma în *ciune* din care abia se află în limbă vre-uă 6—7 ḑicerĭ asfel terminate.

Absurditatea acesteĭ sisteme è cu atât maĭ mare, cu cât este învederat că din aceste forme ingrate nu se pot face derivative, căcĭ cine ar puté deriva uă vorbă măcar de la *plecăciune*, *rugăciune*, *tăciune*, *stricăciune*, etc?

Asfel a ḑice cine-va *năciune*, în loc de naţiune, *puseciune* în loc de posiţiune, etc., este a infirma cele-alte părţĭ ale limbeĭ cari scăpaseră sănătóse; de la *năciune*, voind sĕ derivăm, am face *năciunal*, *năciunalismu*, *năciunalitate*. Unde è eufonia? unde è gustul? unde esistica?

Nu dupĕ noĭ, ci dupĕ regulele stabilite şi în cele alte limbe surore cu cea română, cată se arătăm diferinţa ce este între aceste terminaţiunĭ. Una è când ḑicem *auditor* prin care se înţelege omul care ascultă, şi alta è când ḑicem *auditoriŭ*, adică locul destinat pentru ascultare. Una è când ḑicem *acusator*, adică vrênd se înţelegem pe cel ce acusă, şi alta è *acusatoriŭ*, saŭ locul destinat pentru acusare, etc; *auditeur*, *auditoire*, *accusateur*, *accusatoire*.

Asemenea şi *secretar* şi *scriitor*, sunt ceĭ ce ocupă posturile încredinţate lor, de óre-ce *secretariŭ* şi *scriitoriŭ* sunt mobile destinate pentru cele de scris. *Nor* è cel ce aduce plóia, de óre-ce *noriu*, cum ḑicŭ fraţiĭ noştri de peste Carpaţĭ, è ceva care are culórea noruluĭ; *trantafir* è uă flóre, şi *trantafiriŭ* è ceva de culórea acesteĭ florĭ. Tot asemenea şi cu ḑicerile *complimentar* şi *complimentariŭ*, şi altele multe de aceste terminaţiunĭ.

Acéstă regulă se aplică şi la vorbéle terminate în *er*, *eriŭ*; *ur*, *uriŭ*; In genere se adaogă terminaţiunea *iŭ* la acele terminate în *r* simplu, spre a le da uă semnificare de localitate, de capacitate saŭ de asemĕnare.

Nu facem dară nicĭ un pĕcat ḑicĕnd *administrare*, *declamare*, *organisare*, *constituire*, *distingere*, etc., etc., ceea ce ne-ar scuti auḑul de désa repetire a atâtor vorbe terminate în *iune*.

Limba română are uă mulţime de infinitivĭ onomaticĭ, ca *mâncare*, *întrebare*, *adormire*, *numire*, *aducere*, *scótere*, *plăcere*, *înviere*, *scriere*, *întîmplare*, *întristare*, etc.

TERMINAŢIUNILE *ARE* ŞI *IUNE*

Am auḑit mulţĭ ḑicĕnd că terminaţiunea *are* nu corespunde cu *iune*, pentru cuvĕntul că-fiă-care dintr'ênsele cată se aibă diferită semnificare. Uă asemenea ideă a fost emis preşedintele de Brosse, care, în scrierea sa „**Mecanismul limbagiuluĭ**“ pretinde că terminaţiunea latină *urire* arată uă dorinţă arḑĕtóre, pentru că acéstă terminaţiune în multe limbe însémnă foc, de óre-ce vedem atâtea alte vorbe în *urire* cu alte semnificărĭ.

DESPRE TERMINAŢIUNILE *ENT* ŞI *ÊNT.*

Vorbele terminate prin *ent*, ca *simtiment*, fac plurarul lor în *ente*: *simtimente*; cele terminate în *ênt*, îl facŭ în *inte: cuvênt, cuvinte*; afară de *vênt* şi *pămênt* cari facŭ *vênturĭ* şi *pămênturĭ*.

DESPRE U SCURT.

Daca, vrênd se fim consecuenţĭ, punem *u* scurt la vorbele acelea ce sunt terminate în *us* şi *um* în limba latină, şi de la cari n'am vrut sĕ tăiem de cât literele finale, *s* şi *m*, s. e. *dominus, domnu, casum, casu, albus, albu, album, albŭ* etc.; ênsĕ nu înţelegem acea consecuenţă neconsecuente de a pune *u* scurt şi la acele vorbe cari nicĭ în limba latină nu 'l aŭ. Ḑicem dară *autor* de la auctor; *amor* de la *amor*; *procurator* de la *procurator*; *comun* de la *communis, amabil* de la *amabilis*, etc.

CONFUSIUNEA GENERILOR.

A scrie *onor*, *favor*, etc., în loc de *onóre*, *favóre*, etc., este un provincialismu. Ceĭ ce s'aŭ ocupat maĭ mult saŭ maĭ puçin cu studiul limbeĭ române, sciŭ că vorbele derivate de la a trea declinare latină primescŭ forma ablativă la noĭ: nu ḑicem *pax*, ci *pace* nicĭ *lac*, ci *lapte*, etc.

Asemenea şi cu cele derivate din limba elenică, cărora vrênd uniĭ sĕ le conserve genul primitiv, ḑicŭ *sistem*, *program*, etc.

Noĭ vom păstra terminaţiunea grécă în *a* ca Italieniĭ, ca Latiniĭ, ca Spanioliĭ, şi vom ḑice: *dilemă*, *problemă*, *emblemă*, *sistemă*, *programă*, *panoramă*, *teoremă*, *epigramă*, etc.

S. şi *X.*

În locul luĭ *x*, Româniĭ pun pe *s*: acésta ne o arată tóte vorbele luate din latina şi în carĭ figurésă *x*, s. e. *spun* (expono), *stîrpesc* (extirpo), *scald* (excaldo), *descult* (exalceo), *ascut* (exacutio), *scuip* (expuo), *asurdit* (exurdatus), *sterg* (extergo), *storc* (extorqueo), *scurg* (excurgeo), şi altele asemenea. Este dară uă negramaticalitate a ḑice *exact*, *existenţă*, etc.

Di, *Si*, *Ti*, în loc de *Ḑ*, *Ş*, *Ţ*.

Daca misiunea uneĭ gramatice consciincióse este aceea de a uşura învĕţătura uneĭ limbe prin regulele cele maĭ simple ce s'ar cuveni sĕ adopte, apoĭ acésta nu o putem găsi în sistema acelora cari vor se înlocuéscă pe *ḑ*, *ş*, şi *ţ*, prin *di*, *si* şi *ti*; sunt anĭ de când am învĕţat sĕ citesc limba romàna, şi cu tóte acestea am întîmpinat adesea greutate a înţelege d'a prima vista unele vorbe asfel scrise; în loc de *aşa*, am citit adesea *Asia*, la începutnl unuĭ paragraf; în loc de *raţia*, am citit *raţa*.

Respect pentru frumósa limbă română! Atâta pasiune de a o cultiva pe calea acésta va face dintr'ênsa uă caricatură demnă de risul streinilor.

Acum è timpul când începem edificiul nostru; maĭ târḑiŭ nu vom puté reveni la aceste chestiunĭ făr'a întîmpina greutăţĭ, neînvinse de multe orĭ; acum è timpul sĕ punem temeliele cele maĭ solide dupĕ planul cerut de cea maĭ frumósă din tóte averile naţionalităţiĭ.

A fost tot d'auna părerea nóstră, şi încă ne manţinem în ea, că uă limbă care nu ţine sémă de poesiă, acea limbă, nu numaĭ că nu póte fi uă limbă frumósă, dar nu va fi nicĭ complectă nicĭ considerată de alte naţiunĭ, şi privind limba maĭ mult ca uă artĕ de cât ca uă sciinţă, preferim maĭ ântêiŭ formele de cât fondul eĭ. Uă limbă care devine dificilĕ pentru versificare, prin ultra-eruditiune ce ar presida la formarea eĭ, acea limbă nu se póte cânta dupĕ tóte regulele musicale, şi uă limbă care nu è propriă pentru poesiă şi musică n'are viitor, fiind-că nicĭ poporul n'are cum s'o imortalisese, nicĭ literatura, care se va simţi strîmtorată într'ênsă, nu va puté sĕ-şĭ iea avêntul de care are nevoiă, căcĭ i va lipsi spaciul cerut de geniŭ şi se va spăimênta de desele restricţiunĭ şi pedice ce întîmpină în calea sa.

Nu permitem uă maĭ întinsă desvoltare ideilor ce am avé despre modul de a privi cultura limbeĭ; s'aŭ ḑis multe şi destule póte în privinţa asta; scopul nostru nu è de cât a aduce micul nostru contingent ce am putut aduna din studiul limbeĭ, şi în partea în care am studiat'o noĭ, spre a servi póte la compunerea dicţionaruluĭ român şi a gramaticeĭ române ce scim că se proiectésă.

Adresându-ne dară la acea parte a naţiuniĭ care se va ocupa uă dată cu asemenea lucrare, 'ĭ dăm acéstă mică avere adunată cu multe sudorĭ, dar i o dăm fără nicĭ uă preparaţiune metodică, căcĭ voim sĕ fim utilĭ, făr'a aspira la nicĭ uă medaliă de onóre.

DESPRE SUBSTANTIVII CU DOÍ PLURALĬ.

Sunt uniĭ substantivĭ cu doĭ pluralĭ, fiă-care dintr'ênşiĭ avênd uă semnificare diferită. Acestia sunt:

Cap, care are treĭ pluralĭ: *capete*, când è vorbă de partea superióră care domină corpul; *capĭ* când însemnésă căpeteniele, şi *capurĭ*, când vrem sĕ înţelegem înălţimile pâmêntuluĭ ce se întind în mare saŭ promunţiĭ, promuntoriele.

Ochiŭ, al căruĭ plural *ochĭ* însemnésă organele vederiĭ, şi *ochiurĭ*, prin care înţelegem ouele prăjite în unt. *Ochişorĭ*, diminutivul ochiuluĭ; *ochiuleţĭ*, diminutivul unuĭ ochiŭ de plasă, de reţea saŭ altă impletitură. *Muc*, al căruĭ plural propriŭ face *mucĭ*, şi *mucurĭ*, care însemnésă fragmente rĕmase de la lumînărĭ arse.

Corn, cu treĭ pluralĭ: *córne*, cu însemnarea propriă a acestuĭ cuvênt; *cornurĭ*, însemnând óre cari frămêntăture de făină ce se întrebuinţésă la café cu lapte; şi *cornĭ*, când è vorba de pluralul instrumentuluĭ *corn de vênătóre*.

Cât pentru pluralul fructuluĭ ce se numesce *córnă*, è tot ca cel d'ântêiŭ, *córne*.

Lapte, cu propriu plural *lăpturĭ*, şi *lapţĭ*, care însemnésă *lapţiĭ* de la pescĭ.

Pas, al căruĭ plural *paşĭ* è cel propriŭ, şi *pasurĭ*, când è vorba de óre-cari procedărĭ, saŭ ceea ce înţelegŭ Francesiĭ prin *démarche*.

DESPRE MAĬ ŞI MAĬ, NUMAÍ ŞI NU MAÍ.

Cată sĕ notăm diferinţa ce esistă între *maĭ* care însemnésă *plus* şi *màĭ* care însemnésă *presque*. Acest din urmă va primi un accent spre distincţiune de cel alt. Dăm următórele esemple spre a arăta și maĭ bine acéstă diferință: *Aș dori maĭ mult uă patriă fericită de cât tóte bunurile lumiĭ. Maĭ bine liber și neavut, de cât sclav milionar.*

Particula *maĭ* aci însemnéză *maĭ mult*, (plus). *Între tóte virtuțile, màĭ că nu è una care sĕ egalese amorul de patriă.* Aci *màĭ* însemnéză presque.

Asemenea este și cu *numaĭ*, care corespunde cu *seulement* al Francesilor, și *nu maĭ*, care coprinde în sine uă ideă de negațiune, precum: *Numaĭ într'un regim de libertate* bine ințelésă póte prospera uă țéră; aci *numaĭ* presintă uă ideă de esceptiunee. Și éră: *Nu maĭ voiŭ sĕ vĕd în țéra mea înturnarea regimuluĭ regulamentar.*

Aci prin *nu maĭ*, se ințelege nicĭ uă dată.

În genere, negativul *nu maĭ* se pune înaintea verbilor, ear *numaĭ*, și înaintea substantivilor și a participiuluĭ: *Numaĭ făcênd cine-va sacrificie marĭ pentru patria sa, póte merita de ea.*

DESPRE PREPOSIȚIUNEA *DE* ÎNTREBUINȚATĂ ÎNAINTEA INFINITIVILOR.

Nesciința cea maĭ grósă face pe uniĭ a întrebuința așa de rĕŭ și fără cale preposițiunea *de* înaintea infinitivilor, în cât se întîmplă sĕ cadă de multe orĭ în cele maĭ marĭ erorĭ de gramatică. Asfel întîlnim adesea frase ca: *voiŭ de a mĕ duce; în-*

cepe de a lucra; *vino de a mě lua.* Bunul simţ è destul sě ne înveţe că acéstă preposiţiune cată sě şĭ aibă locul maĭ ales dupě verbiĭ carĭ însemnésă uă negaţiune: *Încetes de a scrie; renunçiŭ de a maĭ vorbi*; *te opresc de a te duce în cutare loc*; *terminând de a lucra*, etc., unde nicĭ uă dată nu se póte ḑice: *încetes a scrie*; *renunçiŭ a maĭ vorbi*; *te opresc a te duce; terminând a lucra*, etc.

DESPRE *A* LATIN CARE SE SCHIMBĂ ÎN *I* ROMÂN.

Sunt unele ḑicerĭ derivate din limba latină, carĭ se încep cu *a*, ear noĭ schimbăm pe acel *a* în *i*: ca *nimă* de la *anima*, inel de la *anellus*; *isteţiă*, de la *astutia*; *înger* de la *angellus*; *îngust* de la *angustus*, etc.

DESPRE DIMINUTIVI ŞI AUGMENTATIVI.

„Diminutiviĭ sunt de multe orĭ câte doĭ, treĭ, patru şi maĭ mulţĭ pentru fiă-care vorbă; s. e. de la gras, *grăscior*, *grăscian*, *grăsun*, *grăsuliŭ*; de la frunḑă, *frunḑuliţă*, *frunḑică*, *frunḑulică*, *frunḑişóră*; de la fóiă, *foiţă*, *foişóră*, *foicică*, *foică* ; etc.

Printre diminutivĭ, sunt uniĭ carĭ esprimă graçia saŭ mânghierea obiectuluĭ la care se raportă, ca têněr, *têněrel*; nevastă, *nevestică*; pasere, *păsĕrică* saŭ *păsĕruică*, *păsĕrea*; *ingerel*, *îngeraș*, *bălăior*, *dulcișior*, *dulcég*, *dulcinică*, *dulcinos*, *blondin*, *blondinel*, *blondinică*, *ochișor*, *guriță*, *sprincenușă*, etc. Diminutivĭ cari esprimă despreţul, ca *omuleț*, *scriitoraș*, *avocățel*, *profesoraș*, *doctoraș*, *oficeraș*, *dăscăleciŭ*, *negustoraș*, etc.

„Augmentativiĭ în genere se întrebuințésă spre derîderea lucruluĭ la care se raportă, ca: de la *om*, *omoiŭ*, de la *casă*, *căsoiŭ*, saŭ *căsóiă*; de la *lung*, *lungan*, de la *bețiv*, *bețivan*.

Idea de augmentațiune saŭ superlativitate se esprimă și prin prepozițiunea *între*, urmată de pluralul adjectivuluĭ pe care voesce sĕ 'l măréscă și precesă de singularul aceluiaș adjectivŭ, că, *frumósă între frumóse*, etc.; saŭ prin adăogirea fraselor *în putere*, *în lege*, ca: *frumósă în lege*, *nebun în putere*; saŭ, în cele din urmă, prin repetirea ḑiceriĭ în genetivul plural, ca: *nebuna nebunelor*, *virtutea virtuților*, *frumusețea frumuseților*, saŭ și chiar prin adăogirea fraseĭ *uă dată*! ca: *uă dată om*! *uă dată cap*! *uă dată stare*!

DESPRE UNELE ḐICERI CALIFICATIVE COMPARATIVE.

In acéstă clasă intră acele ḑicerĭ carĭ însemnésă óre-care asemĕnare cu acele din cari sunt derivate, s. e. de la *vulpe* se face *vulpeiŭ*, care va s'arate óre-care câine ce séměnă a vulpe dupe forma ca și dupě culórea pěruluĭ sěŭ; de la *urs* ḑicem *urseiŭ* (căine care séměnă a urs); de la *cotoiŭ*, *coteiŭ* (cățel care séměnă a pisică); de la *griv*, *griveiŭ*; asemenea și derivatele unor verbĭ, precum de la *scăpa*, *scăpăta*; de la *linge*, *lingăŭ*, a *lingușí*; de la *pică*, *picota*, *picura*.

Asfel sunt și: *bětrân*, *bětrânicios*; *boer*, *boeros*; *rěŭ*, *rěutăcios*; *urît*, *urîcios*; *nebun*, *nebunatic*, *a josi*, *a înjosi*, *a josura*; *a vêntura*, *a vênturoși*; *albastru*, *albăstruiŭ*; *negru*, *negruiŭ*, *negricios*, *negrilă*; *galben*, *galbinicios*, *gălbuiŭ*, *gălburiŭ*, *gălbejit*; *verde*, *verduiŭ*; *alb*, *albuiŭ*, *albicios*, *alburiŭ*, *albinos*; *a plesni*, *a plescăni*; *roșu*, *roșcat*, *roșatic*, *roșcovan*; *bucălat*, *bucălav*, *gustav*, *gustos*; *întors*, *întortochiat*; *întins*, *întindichiat*; *înhăinat*, *înhăinurat*; *ghemuit*, *ghemotoșit*; *lung*, *lungan*, *lungueț*, *lungăreț*, *lungariț*; *împleti*, *împletici*, etc. etc. etc.

DIFERITE DERIVATIVE.

„A toci — tocilă.
„A scotoci — scotocilă.
„A sforăi — sforăilă.
„A fluera — fluerilă.
„A scormoni — scormonilă.
„A moțăi — moțăilă.
„A se nădrăgi — nădrăgilă.
„Apă — apătoși (a se subția ca apa).

„Durere — a dureroşi (a face se dóră. Ḑicere vechiă).

„Sănătate — a se însănătoşi.

„Frig — a se friguroşi.

„Pĕcat — a pĕcătui, a se pĕcătoşi.

„Gros — a groşi, îngroşi, grosolan, grosolăni, desgroşi, grosav.

„Codată — codană.

„Tocată — tocană.

„Păstrată — pastrană.

„Picior — împiciorogat.

„A căsca — căscăŭ, căscan.

„;Fir — firav.

„Gust — gustav.

„Găngă — găngav.

„Trântă — trântav, trântor.

„Dos — dosi, dosată, (retiradă).

DESPRE ARTICOLI.

Se ḑice că Româniĭ aŭ luat de la Traciĭ saŭ Iliriĭ ceĭ vechĭ de a pune articolul dupĕ sustantiv; că post-punerea articoluluĭ a avut'o şi Basciĭ, strĕnepoţiĭ Galilor. Româniĭ aŭ luat'o de la Tracĭ, între cari locuiaŭ uă dinióră de-acindea Dunăriĭ, şi de la Galĭ, cari locuiaŭ în Italia despre resărit, şi prin urmare maĭ aprópe de pămêntul român, care se întindea óre-când, pênĕ la Istria în vecinătatea

1 pag-31.

Galieĭ transpadane, saŭ de la Goţiĭ cu cari avură acele-şĭ locuinţe în Mesia şi Tracia, etc.

Astfel dară totĭ limbistiĭ noştri se acordară a ne da un articol care sĕ figuresc în códa substantivilor. Étă ce è cu tóte acestea substantivul în gura poporuluĭ român: Dumneḑeŭ făcu ceru şi pămèntu. Omu è chipu luĭ Dumneḑeŭ“ etc. Étă'l acuma şi în gura unora dintre limbistiĭ noştri: „Dumneḑeulu făcu cerulu şi pămêntulu... Omulu è chipulu luĭ Dumneḑeŭ... Consululu, Statulu, populululu,... etc.“

N'am nicĭ uă ură declarată pentru articolul român, dar nu sciŭ de ce logica mea se incomodésă aşa de mult de esistenţa luĭ într'un loc unde nu se cuvine sĕ stea.

Dupĕ părerea mea, alteraţiunile ce suferă substantiviĭ, ca *rosă, roseĭ, rosele, roselor*, nu sunt de cât nisce variaţiunĭ ale terminaţiunilor spre a arăta diferitele casurĭ ale vorbelor. În limba latină nu è nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puçin când ḑicem: *rosa, rosae, rosam, rosae, rosarum, rosas, rosis*, etc.

Daca substantiviĭ definiţĭ cată sĕ iea articol spre a se distinge de ceĭ nedefiniţĭ precum *rosa, rosă*, cum am scrie când nu vom maĭ avé trebuinţă de semnul scurtăriĭ, nu tot *rosa, rosa*, pentru amêndoĕ condiţiunile?

Nu sciŭ cum întrebuinţaŭ articolul aceĭ ce uă dinióră aveaŭ un dialect român, care termina substantiviĭ masculinĭ în *o* ca *semno, domno, omo*, etc.[1]

---

[1] *Organul luminăriĭ*, uă fóiă periodică ce apărea acum câţĭ-

Dar unde ar fi articolul genetivuluĭ plural al ḑicerilor următóre: *căror, acelor, multor, acestor, câtor, unor, atâtor,* şi chiar al genetivuluĭ singular la unele ca: *unuĭ, altuĭ, acestuĭ,* etc? acestea nu vin óre în favórea celor ce am ḑis maĭ sus?

Românul, precum am maĭ arătat, nu pronunçiă nicĭ uă dată acea literă *l*, căria noĭ 'ĭ am dat numirea de articol, ca s. e. *omu cum şĭ aşterne, aşa se culcă*; asemenea şi *Romănu, Domnu, ceru, mesteru, focu,* etc.

Câtă graçiă nu află cine-va în unele frase ca cele următóre, unde întrebuinţarea articoluluĭ nu esistă, s. e. *vine sóre plin şi s'ascunde sóre sec; moş popa è maĭ priceput de cât căpitan Dinu!*

Sĕ simplificăm, sĕ simplificăm cât ne va permite spiritul limbeĭ; acesta è singurul miḑloc de a ne scuti de greutăţile ce ar întîmpina cel ce ar voi sĕ înveţe limba română, şi tot uă dată 'ĭ va conserva caracterul care 'ĭ è propriŭ, adică acela ce o face sĕ fiă uă limbă frumósă la vedere, plăcută la ausŭ şi graçiósă în modul d'a se esprima.

Câte-va semnificărĭ ale verbuluĭ *dare*.

A da drumul (a congedia) — *séma* (a da socotéla) — *gură* (a ţine de rĕŭ, a mustra) — *dosul* (a fugi) — *fuga* (a alerga) — *plóia* (a ploa) *sóre* — *uă*

---

va anĭ în Transilvania, vorbesce în Nr. sĕŭ 25 despre esistenţa unuĭ tractat de archeologiă vechiŭ (gromovnik), în care se vede întrebuinţarea luĭ *o* în locul luĭ *u* s. e. *molto, sobto, spono,* şi altele multe de felul acesta.

țépă — *bură* — *faciă cu cutare* (a se întîlni) — *bruma* — *brâncĭ* — *frundă* — *cóte* — *ghesurĭ* — *A da cu ochiĭ* — *cu mintea* — *cu piciorul* — *cu socotélă* — *A da în lăturĭ* — *A da în flóre* — *în primă-véră* — *într'uă parte* — *îndĕrĕt* — *în fert* — *A da de gol* — *de un rĕŭ* — *de un bine* — *de nevoiă* — *de boțorógă* — *de întristare* — *de veseliă* — *de uă casă* — *A da prin turbăcélă* — *prin tîrg* — *A da din cap* — *din picior* — *din mâinĭ* — *A da peste cap* — *A da pe spate* — *pe brâncĭ* — *pe bete* — *pe pîrlitură* — *A da de fund* — *A șĭ da cuvêntul* — *A se da jos* — *A se da la uă parte* — *A-ĭ da mâna* — *a-ĭ da mintea* — *A se da a fund.*

A da — a da cu — a da în — a da de — a da din — a da pe — a 'ĭ da — a 'ĭ da de — a da peste — a șĭ da — a se da — a se da a —).

Semnificărĭ ale verbuluĭ *a face:*

A face sat. A face vorbă. A face ochĭ. A face masă. A face casă. A-șĭ face mână bună. A se face nevĕḑut, ne-auḑit. A se face ḑio, nópte. A se face încua. A face cu măséoa. A face cu mâna. A 'ĭ face de urît. A 'ĭ face de iubit. A 'ĭ face de lucru. A 'ĭ se face de dor. A i se face fóme, sete. A i se face semn. A o face fértă. A o face scăpată. A 'ĭ o face.

A face — a 'șĭ face — a se face — a face cu — a 'ĭ face de — a i se face — a o face.

ADVERBI ŞI LOCUŢIUNĬ ADVERBIALI.

Adverbĭ în *e*.

Bine, asemene, pretutindine, aire, nicăire, adese, altmintere, românesce, etc.“

Adverbĭ în *işĭ*.

„Peḑişĭ, curmeḑişĭ, făçişĭ, crucişĭ, poncişĭ, grăpişĭ, têrîşĭ.“

Locuţiunĭ adverbialĭ cu preposiţiunea *da*.

„Da 'ndĕrĕtele, da buşile, da ascunsul, da calda, da rôndul.

Cu preposiţiunea *pe*.

„Pe ne-ascultate, pe neasceptate, pe şléau, pe sponciŭ, pe façiă, pe dos, pe plac, pe din ainte, pe din dĕrĕt, pe din afară, pe din întru, pe rônd, pe scurt, pe larg, pe sus, pe jos, pe vĕḑute, pe nevĕḑute, pe sciute, pe nesciute, pe simţite, pe nesimţite, pe vrute, pe nevrute, pe clintite, pe neclintite, pe auḑite, pe neauḑite, pe încercate, pe neîncercate, pe necreḑute, pe nejudecate, pe nestătute, pe nepipăite, pe nemâncate, pe mâncate, pe nebĕute, pe neresuflate, pe nevorbite, pe nedormite, pe neîntrebate, pe nespuse, pe spuse, pe nemerite, pe neîntrerupte, pe ghicite, pe rugate, pe neadormite, pe necurmate, pe nemĕsurate, pe necalculate, pe nenumĕrate, pe neînserate, pe necugetate, pe nepregătite, pe neînsoçite, pe neamestecate, pe alese, pe tăiate, pe netăiate, pe dibuite, pe nedibuite, etc.

IDIOTISMIĬ ROMÂNĬ.

„A avé scaun la vorbă, se ḑice pentru cine scie se vorbéscă cu minte, cu sciinţă, cu logică.

„A 'l trece din gură în gură ca câiniĭ prin turbăcélă.

„A se scula cu nóptea în cap.

„A trage verde pe uscat.

„A 'ĭ lăsa gura apă dupĕ ceva.

„A nu 'ĭ fi a bună.

„A pune pingéoa cui-va.

„A 'ĭ toca gura.

„A lua pe cine-va în picióre.

„A o lua la picior.

„A 'ĭ asuda urechia pentru ceva.

„A 'ĭ se scurge ochiĭ dupĕ cine-va.

„A remânea în sapă de lemn.

„A 'ĭ tăia de unghişóră.

„A şĭ vedea visul cu ochiĭ.

„A fura luléoa Némţuluĭ.

„A prinde cu ocaoa mică.

„S'a dus pe copcă.

„Maĭ è un dél ş'o vale şi uă limbă de pădure.

„A da pe pêrlitură.

„A lua pe cine-va la treĭ-parale.
„A se aduna ca muscele la miere.
„A scăpa cu façia curată.
„A aluneca ochiĭ cuiva după cutare lucru.
„A trage pe cine-va la sigur.
„A da latul pe spate.
„A lua paiul cu urechia.
„A da cuiva peste nas.
„A lua purcéoa de códă.
„A nu se bate cu carnea.
„Vĕḑ în vĕḑ, (vison visu).
„A o face de óiă.
„A juca cărţĭ marĭ, (jouer gros jeu).
„A trage a mare.
„A o lua la sănătósa.
„A ĭ cere inima.
„A se împinge cu vorba.
„A lua în respĕr.
„A i se înfunda.
„A 'l purta val, (tourmenter).
„A 'l face val vêrtej.
„A șĭ perde cumpĕtul, (a se deconcerta).
„A 'l ursi sórta sĕ fiă al necasurilor.
„A i se încurca potecele.
„A fi la drum mare.
„A se înfășura pe unde-va (rôder).
„A da dosul.
„A 'l bate bruma.
„A 'ĭ seca inima.
„A sta pept la pept.

„A sta la vorbă, la tocmélă.
„A bate tot într'uă parte.
„A fi pe doĕ cărărĭ.
„A fi gras la céfă.
„A fi cam într'uă parte.
„A 'ĭ lipsi uă sâmbătă saŭ uă dógă.
„A 'ĭ fi aminte de ceva.
„A avé de furcă, vorbe de furcă.
„Te-aĭ trecut; (vous avez comblé la mesure).
„A 'ĭ plăti pelea.
„A lua lumea în cap.
„A lua cale multă, (a înainta).
„A se aşeḑa la învoélă.
„A şĭ sterge nasul pe unde-va.
„A spune între cutare, (façiă cu cutare).
„A umbla cu patru în hăţurĭ, (cu patru caĭ).
„A 'ĭ veni câte uă trăsnaiă saŭ plesnaiă.
„A bate pe cine-va uă sută de bătăĭ.
„A scóte la cale.
„A sta în cucuiata.
„A fi uă vacă încălţată.
„A fi în doĭ perĭ, (equivoque:).
„A fi taler cu doĕ feçie.
„A călca a bét.
„A fi Oltén cu gura plină de măsele.
„A alerga în fuga mare.
„A avé ceva de ros.
„A se crĕpa de ḑio.
„A da de căpĕtêiŭ.

„Unde s'a scris mumă-sa! (cum sémănă cu muma sa).

„A nu avea cu ce şĭ stropi mĕséaoa.

„A tăia ca dinţiĭ babeĭ.

„A nu s'alege nicĭ praful de cine-va.

„A i se încuiba în cap.

„A şĭ perde lécul.

„A i se face de ceva, (a dori un lucru).

„A 'ĭ căşuna ceva.

„A 'ĭ prinde mâna la ceva.

„A bate laturile, (a umbla fugar).

„A lega plóia, a lega limba cuiva.

„A fi bun de gură, bun de mână.

„A vorbi în dorul leli.

„A ţiné de rĕŭ.

„A duce mult (a dura).

„A nu ĭ fi toţĭ boiĭ a casă.

„A nu sci nicĭ bócă.

„Pré scie dăscăli cele îndoite.

„A turna bobocilor.

„A bate ca într'un putineiŭ deochiat (a cerca în dar).

„A stinge pe cine-va (a 'l ruina).

„A pune la mână, (a încela).

„A dormi bute.

„Din bute în bute.

„A trage a somn.

„A 'ĭ muia ósele.

„A cădé ca uă pară cóptă.

„A ridica capul.

„A avé apa sorb.
„A 'ĭ da mâna.
„A 'l tăia capul.
„A pune pe cine-va cu chica în gaură.
„A bate apa în piuă.
„A scrie musce pe perete.
„Spĕlătură de ploscă.
„A da cu capul de prag.
„A lua câmpiĭ.
„A 'ĭ urla lupiĭ în casă.
„A 'ĭ lua gura
„A lua în cap.
„A fi cu degitul 'n gură (a fi sărac lipit).
„A duce pe cine-va unde a înţercat dracu copiĭ, saŭ pe unde a dus mutu épa.
„A 'l cunósce cât colo.
„El acolo! Fi 'ĭ ar umbra!
„Craiŭ de curtea vechiă.
„A nemeri ca nuca în perete.
„Ca fuiorul popi.
„A 'ĭ da inima brâncĭ, (a 'l îndemna).
„A se da dupĕ pĕr.
„A nu juca nicĭ mince nicĭ clince.
„Nicĭ pe façiă, nicĭ pe sub mânică.
„A 'ĭ face un topor, a 'ĭ juca festă.
„A dorì un lucru bolunzesce și nebunesce.
„A umbla lupișĭ (à pas de loup).
„A nu avé inima departe de gură.
„A întuneca pe cine-va (éclipser quelqu'un).
„A trage de córnele pluguluĭ.

„A avé gura de cârpă.

„A mânca picior de găină (a nu ţiné secret).

„A arăta spatele (montrer le talon).

„A lua largul (a fugi).

„A'ĭ pune crucea (a'l părăsi saŭ a'l vinde).

„A despica vêntul (a fugi).

„A pune colivia cu sticleţĭ pe capul sĕŭ (a se căsători).

„A pune pirostriele (idem).

„A-şĭ perde sărita.

„A se umplé de suflet.

„A se bate lupiĭ la gura cui-va (a ĭ fi fórte fóme).

„A 'ĭ plăti D-ḑeŭ vămile (a'ĭ erta pĕcatele).

„A'ĭ luci ochiĭ departe.

„A vorbi câte vrute şi nevrute.

„Pas'de maĭ ḑi,... pas'mi-te,... pas' de-ţĭ cată de drum.

„A fi cu ochĭ şi cu sprincene.

„A veghia voia cui-va.

„A prinde împĕrăţiele cu darurĭ.

„A se ajunge la cuvinte.

„A bate în verde, în roşu, etc.

„A se aluneca cu vorba.

„Nicĭ cât negru sub unghiă.

„A bate în palme (a chema, a aplauda).

„A veni într'ale sele.

„A o cóce cui-va.

„A şĭ bate joc.

„A sta înaintea cui-va ca lucéfĕrul.

„Ni într'uă parte, ni într'alta.
„A'l gasi năvêrliele, năbădăile.
„A se îngrădi cu cine-va.
„A da pe brâncĭ.
„A lua colacul.
„A se întinde de patime.
„A se îmbăla de...
„A mânica de diminéţă.
„A bé cu prigoriĭ.
„A 'l bate fericea.
„A i se lua de pe inimă...
„A nu plăti cât uă cépă degerată.
„A spori din gură.
„A nu avé val de nimica (ne s'inquieter de rien).
„A sări în códa cucóneĭ.
„A 'l fura ochiĭ.
„A sta loculuĭ.
„A răsui turnurile (a le derîma).
„A avé înclinare cu cutare.
„A fi d'aĭ luĭ técă.
„A mânca la nunta draculuĭ, (a fi spân).
„A nădi din tei curmei.
„A fi departe griva de iepure.
„A se ţiné ca orbul de gard.
„A nu-şĭ vedé lungul nasuluĭ.
„A promite moşĭ pe groşĭ.
„A împleti códa albă.
„A fi drept ca funia în traistă.
„A cădé mîrlă pe fîrlă.

„A scóte din gura lupuluĭ.

„A crĕpa draculuĭ un ochiŭ.

„A-șĭ sparge dracul opinciĭ.

„A se juca cu tichia cheluluĭ.

„A vedea albe în căpestere.

„A ascepta sĕ i pice mură în gură.

„A uita de la mână pĕn' la gură.

„A prinde șérpele cu mâna altuia.

„A despica firu 'n patru.

„A 'ĭ se face pĕrul măciucă.

„A scóte din pepinĭ.

„A fi de când cu plóia cu cârnaţiĭ.

„A căuta cérta cu luminarea.

„A i pune uă flóre la urechiă.

„A nu s'alege câștigul din pagubă.

„A căuta acul Dómneĭ cu fir roșu.

„A sci în ce apă s'adapă.

„A bate câmpiĭ.

„A vinde florĭ grădinaruluĭ.

„A plăti la sântu-Ascéptă, (envoyer aux calendes grecques).

„A avé vermĭ ne-adormiţĭ.

„A se înglodi óstile, se ḑicea de oștirea ce se rânduia în falange saŭ glóte adîncĭ.

„Nicĭ limba nu ĭ asudă.

„A da sfóră în ţéră.

„'I s'a aprins călcâele.

„'I a aprins pae pe cap.

„'I a muiat ósele.

„'I a luat ochiĭ.

„’I a luat minţile.
„’I a împuiat urechile.
„’I s’a deslegat limba.
„A dat în greŭ.
„A aduce din condeiŭ.
„Subţire la façiă.
„De când cu moşiĭ verḑĭ.
„Semne negre pe chărtiă albă.
„A face cuie (A ĭ fi frig).
„A sta pe cuie.
„A ’l da tîrguluĭ.
„I sună dógele.
„’I jócă coliva ’n pept.
„Maĭ sciĭ minunea draculuĭ.
„Cu ochĭ şi cu sprêncene.
„D’aĭ cu mâna lungă.
„Român verde.
„’I a mers fulgiĭ.
„Cu un sul subţire.
„A spune verḑĭ şi uscate.
„A se ascunde dupĕ deget.
„A face luntre pe punte.

CÂŢĬ-VA PROVERBĬ ŞI ḌICĔTÓRE.

„Banul rĕŭ nu se perde nicĭ uă dată. 1
„Pênĕ nu intri cu Românul la plug, nu ’l cunoscĭ. 1
„Fă-mĕ, Dómne, prooroc, sĕ te fac împĕrat. 1
„Cine cresce şérpe, ântêiŭ pe el ’l muşcă.
„Fă bine, şi ’l aruncă pe mărăcine. 1
„Dracu când n’are de lucru şĭ cântăresce códa.
„Păzesce-ţĭ gâscele când veḍĭ că le descântă vulpea. Wolf
„Doĕ alune sunt tabără la uă nucă.
„Vorbele cele dulcĭ deschidŭ pórta cea de fer. Teufel
„Tot vasul mirósе a ce coprinde.
„Mult tocat, puçin mâncat.
„Nu-mĭ è frică de ciovlică,
Că-mĭ stă casa ’ntr’uă urḍică;
Ci-mĭ è frică de ciocoiŭ,
Că-mĭ è casa într’un gunoiŭ.
„Tândălica ferbe pere,
Tândăloiŭ vine şi ’ĭ cere;
Tândălica nu se ’ndură,
Tândăloiŭ vine şi ’ĭ fură.
„Cine simte vr’uă duróre,
Pórtă flóre ’n legătóre.
„Cum ţĭ veĭ ascerne, aşa te veĭ culca. 1
„Unde daĭ, şi unde crapă.
„Unde o dóre, şi unde o légă.
„Orbul de la toţĭ, şi de la orb niminĭ.

„Vorba în tîrg și vulpea în pădure.

„Când leul è mort, iepuriĭ i sar pe spinare.

„Maĭ bine un țĕran viŭ de cât un împĕrat mort.

„Maĭ bine uă învoélă strâmbă de cât uă judecată dréptă.

„Ce nasce din pisică șóricĭ mănincă.

„Cine s'amestecă în tĕrîțe, porciĭ 'l mănincă.

„Sĕ 'l puĭ la bubă și sĕ țĭ fiă de léc.

„Bóla vine cu carul și ese cu acul.

„A sburat puiul cu teiŭ, tocmaĭ când a fost temeiŭ.

„A sburat puiul cu ață, tocmaĭ când a fost dulcéță.

„Bun è Dumneḑeŭ, meșter è dracu.

„Cine intră în joc cată sĕ jóce.

„Du'l la nuntă, sĕ țĭ ḑică: și la anul!

„Între ciocan și nicovală.

„Dor mĭ è de tine, dar de mine mi se rupe inima.

„Brânḑă bună în burduf de câine.

Το τυρί σε σκυ-
λοτομάρι

„Surda viĭ, surda te ducĭ, surda spargĭ nisce papucĭ.

„Nu te juca cu tichia cheluluĭ.

„Lumea pere și vecina se dă în légĕn.

„Uită-te la fațiă și 'ntrébă-mĕ de viață.

„Ajună robul luĭ Dumneḑeŭ, pentru că n' are ce mânca.

…ρο δάβη του
γιατί δεν έχει
μ.

„Vêntul adună noriĭ și tot vêntul îĭ risipesce.

„Mĕ duc, maică, sĕ mĕ înec unde è lacul maĭ sec.

„Luminarea luminésă tótă casa, numaĭ pe sine nu se luminésă.

„C'un ochiŭ la făină și cu altu la slănină.

„Scie mocanu ce è șofranu? când îl vede pe tarabă socotesce că è otravă.

„Cine împarte parte șĭ face saŭ partea șĭ o împarte.

„Cine sapă grópa altuia, ântêiŭ el cade într'ênsa.

„Ḑi ĭ pe nume și 'l lasă.

„Pĕcatul mărturisit este pe jumătate ertat.

„Pun' te masă, scólă-te masă.

„Boul are limba lungă, dar nu póte sĕ vorbéscă.

„Omul cât trăesce multe pătimesce.

„Pe lêngĕ lemnele uscate ard și cele verḑĭ.

„Lasă-ţĭ, lele, lucru și cată-ţĭ nălucu.

„Învĕţul din fire n'are lecuire.

„Códă lungă, minte scurtă.

„Numaĭ pământul astupă gura flecaruluĭ.

„Calul bĕtrân nu maĭ învéţă în buestru.

„Nicĭ în car nicĭ în căruţă.

„Dă-mĭ, Dómne, gândul Românuluĭ cel din urmă.

„Maĭ bine te întórce de-cât se rĕtăcescĭ.

„Maĭ bine sĕ întrebĭ de doĕ orĭ de cât se greșescĭ uă dată.

„Unde nu è foc fum nu ese.

„Or ce trandafir are și spin.

„Unde nu è cap, vaĭ de picióre.

„Mic la stat, mare la sfat.

„Cine cere nu pere, dar nicĭ nume bun n' are.

„Adesea schînteia mică face flacăra mare.

„Gura taiă maĭ mult de cât sabia.

„Cuiŭ pe cuiŭ scóte.

„Cine nu se mulţumesce cu puçin nu merită nicĭ mult.

„Nemulţumitoruluĭ ’ĭ se iea darul.

„Bun de gură, rĕŭ de mână.

„Ciomagul are doĕ capete, şi cu cel d’al doilea se dă tot d’auna maĭ cu sete.

„Udatul nu se teme de plóiă.

„A arde móra ca sĕ arḑă şi şóriciĭ.

„Mirancea bea, Mirancea sĕ plătéscă.

„Dracul şĭ ţine capul în pólele măsiĭ şi cu códa restórnă carele.

„Dacă móre finul, se perde cumetria.

„Maĭ sciĭ de unde sare iepurele!

„De la un copil şi de la un nebun afli adevĕrul.

„Câinele care ţine maĭ mult la om, el latră maĭ mult la ómenĭ.

„În lume păpuşă, şi în casă mătuşă.

„Butea sécă sună maĭ tare de cât cea plină.

„Doĕ femeĭ rele nu facŭ cât una bună.

„Tivga merge la apă pênĕ când se sparge.

„Scărăbuş p’a cuĭ mână aĭ ajuns!

„Copilul pênĕ nu plânge, mumă-sa nu ’ĭ dă ţiţă.

„Cine trăesce cu chioriĭ se învaţă a se uita cruciş.

„Cine umblă dupĕ doĭ iepurĭ, nu prinde nicĭ unul.

„Cine stă pe doĕ luntri cade în apă.

„Cine-şĭ bagă mâna în miere şĭ linge degetele.

„Rĕŭ è cu rĕul, dar maĭ rĕŭ fără rĕŭ.

„De cóte góle şi de maţe flămânde nime nu se vaită.

„De bine nime nu fuge.

„Capul plecat de sabiă nu è tăiat.

„Luna mi s'a mâniat, sórele sĕ-mĭ trăéscă.

„Ce aduce minutul, n'aduce anul.

„Calul de dar nu se caută la dinţĭ.

„Maĭ dulce è oţetul dăruit de cât mierea cumpĕrată.

„Fata pên' eĭ mărita, ḑile negre veĭ noda.

„Sutele mărită slutele.

„Ce facĭ, ţi se va face.

„Buturuga mică restórnă carul cât de mare.

„È destulă uă măciucă pentr' un car de óle.

„Frica păzesce pepeniĭ. ὁ φόβος βαστᾷ τ' ἀγγουρια

„C' uă mână daĭ şi cu alta ieĭ.

„Dintr' un lemn facĭ şi cruce şi lopată.

„Sita când è nouă n' aĭ unde s'o atârnĭ.

„Sângele apă nu se face.

„Pasărea dupĕ cântecuĭ se cunósce.

„Limba è maĭ dulce, şi limba è maĭ amară.

„Pescele de la cap se împute.

„Ḑioa bună de diminèţă se cunósce.

„Uă mână spală pe alta şi amèndoĕ façia.

„Ce face mâna dréptă sĕ nu sciă mâna stângă.

„Cincĭ degete la uă mână şi nu sémĕnă unul cu altul.

„Leneşul maĭ mult alérgă și scumpul maĭ mult păgubesce.

„Scump la tĕrîţe și eftin la făină.

„Cine numĕră foile din plăcintă nu o mănîncă nicĭ uă dată.

„Cine cerne tótă ḑioa è semn că n'are gust sĕ frămînte.

„Cine spune multe, face puçine.

„Cine tace și face.

„Cine s'a fript în foc suflă și 'n soc.

„Ḑece înţelepţĭ nu pot se descurce ceea ce un nebun a încurcat.

„Tot sacu șĭ găsesce peticu.

„Șĭ-a găsit tingirea capacul.

„Nu ţĭ întinde piciorul pênĕ nu te ajunge patul.

„Câiniĭ carĭ latră nu mușcă.

„Fuga è rușinósă, dar è sănătósă.

„Pisica blândă sgîrie rĕŭ.

„C' un rac tot sărac.

„Cărbune stins îl ieĭ în mână și te arde.

„Daca nu è cine nu è, cine è se nu maĭ fiă.

„Cine în amor nu crede, n'ar maĭ călca érbă verde.

„Cu uă flóre nu se face primăvéra.

„Lupu șĭ schimbă pĕrul, dar năravu nu.

„Tómna se numĕră bobociĭ.

„Turcu è turcos, ţiganu fricos.

„Omu daca 'nbĕtrânesce, pune'ĭ paie și'l pîrlesce.

„Boeru è tot boer și încins cu funiă de teĭ.

„Cine mișcă, tot maĭ pișcă, cine șéde, códa ’ĭ cade.

„Maĭ bun è un iepure în frigare de cât doĭ în crâng.

„Cine se teme de brumă se nu sădéscă viă.

„Lupul te pîresce, și tot lupul te judecă.

„Omul è avut când nu è dator nimic.

„S’a scremut muntele ș’a născut un șórice.

„De cât mâine un boŭ, maĭ bine aḑĭ un oŭ.

„Ce è în mână nu è minciună.

„Nu facŭ tóte muscele miere.

„La rîŭ n’a ajuns și pólele șĭ a ridicat.

„Cuĭ è fóme codru visésă.

„Vrabia malaiŭ visésă.

„Și vrabia puiŭ.

„Tot ţiganu șĭ laudă ciocanu.

„Un D-ḑeŭ dă, și altu iea.

„Dă-mĭ Dómne ce n’am gîndit sĕ mĕ mir ce m’a găsit.

„Fă-ţĭ crucea mare, că dracu è bĕtrân.

„Găina care cântă séra nu face ouĕ diminéţa.

„De la copaciul căḑut și babele adună crăcile.

δρυὸς πεσο
ἀνὴρ ξυλεύ

„Nu è în tóte ḑilele pasce.

„A găsit sat fără câinĭ și se plimbă fără ciomag.

„Boeriĭ ţin fumul de pe urma săraculuĭ.

„Iea ’l dupĕ mine că ’l omor.

„Numaĭ sórele póte sĕ ’ncălḑéscă tótă lumea.

„Dupĕ pómă se cunósce pomul și dupĕ faptă omul.

„Maĭ bine sărac și curat.

„Pĕcatul intră rîḑênd, și ese plângênd.

„Ochiul stăpînuluĭ îngrașă calul.

„Nu vinde pelea ursuluĭ înainte da ’l ucide.

„Uă meseriă plătesce cât uă moșiă.

„Dupĕ bătăliă mulţĭ vitejĭ s’arată.

„Dupĕ ce s’a frânt carul, mulţĭ arată drumul cel bun.

„Daca pomul cade ’ĭ pere și umbra.

„Cine è érna la ogor, è și véra la obor.

„Maĭ bine uă pasĕre în coliviă de cât uă sută pe gard.

„Cine vrea sĕ omóre un câĭne ’ĭ scóte că ’ĭ turbat.

„Tufă în cap, tufă în pungă.

„P’o urechiă intră și pe alta ese.

„Când a crescut tivga și când i s’a strâmbat gîtul.

[illegible]

„Cotoiul s’a călugârit și s’a jurat că nu maĭ mânîncă șóricĭ.

„Dupĕ ce è négră, o chiamă și Négă.

„A semănat castraveţĭ
Și a resărit scăeţĭ.

„Cheluluĭ despre cheliă
Sĕ nu ’ĭ spuĭ vr’-uă istoriă.

„Nu este răsur
Să n’aibă cusur.

„Ce è frumos
Pórtă și ponos.

„Rîde om de om și dracul de toţĭ.

„Gura lumiĭ numaĭ pămêntul o astupă.

„Fiă-care se légă unde 'l dóre.
„Tot înşiră la gogoşĭ,
Spuind despre moşĭ pĕroşĭ.
„Vorbesce neisprăvite
La 'nşirte-mărgărite.
„Scie vorbe se îndruge
Par' că tot la ţîţă suge.
„Scie că la calul prost
Se iea hamul pe de rost.
„Scie sfătuirĭ sĕ dea
Cât scie şi baba mea.
„Ḑile înşirate
Fire încurcate.
„Pânḑă rĕŭ ţesută
Şi vreme perdută.
„Unde chioresce,
Şi unde lovesce.
„Retăcirea din urmă maĭ rea de cât cea d'ântêiŭ. ?
„Îmbucătură mare sĕ 'nghiţĭ
Şi vorbă mare sĕ nu ḑicĭ.
„Par' că se pune la ciorbă
Una într'alta tot sĕ sórbă,
Astfel nu-ţĭ dă pas la vorbă,
„Boul se légă de córne şi omul de limbă.
„Cu chioriĭ chiorescĭ, cu gângaviĭ gângăvescĭ.
„Cuvêntul
È ca vêntul.
„Mesterul strică şi drege de frică.
„Nu se ajunge nicĭ cu armăsarul
Nicĭ cu ogarul.

„Limba óse n'are, și óse sfăramă.

„Cu rîma mică se prinde pescele mare.

„Cu uă lingură de miere maĭ multe musce prindĭ de cât cu uă bute de oțet.

„De multe orĭ gluma
Înjură muma.

„Gura aduce ura.

„Pĕnă la împăratul
Rabdă încăeratul.

„Șérpele pênĕ nu 'l calcĭ pe códă nu se întórce sĕ te musce.

„Cu uă minciună boeréscă
Trecĭ prin granița nemțéscă.

„Când vede omul nevoia
Vorbesce ce nu 'ĭ è voia.

„Șĭ a măncat credința ca țiganul biserica.

„Cine pórtă plosca cu minciunile, nu o duce mult.

„Cu gogoșĭ de tufă nu se negrescŭ sprincenele.

„Buba cap nu face
Pênĕ nu se cóce.

„Din sgăibulița mică
Bubă mare se ridică.

„Țiganul la mal se înécă.

„Dintr'un răsur ese și trandafirĭ și mărăcinĭ.

„Ce-a făcut mama și tata
O sĕ facă fiul și fata.

„Cine fură adĭ un oŭ,
Mâine fură și un boŭ.

„Cine fură adĭ un ac,

Mâine fură un gânsac.

„Țiganul pènĕ nu fură nu se ține om.

„Ovreiul pênĕ nu încélă nu mănîncă.

„Unde se găsesce frêul se cere și calul.

„Unde se găsesce șéoa se cere și ipingéoa.

„Pe unde a sărit capra sare și éda.

„Când nu è frumos,
Pupă și mucos.

„Burceluĭ de veĭ tăia urechile și códa din grădină, mâneșĭ numaĭ se aibă loc pe unde se va vîrî, apoĭ 'l veĭ găsi acolo.

„Ce mĭ è popa Stan, ce 'mĭ è Stan popa.

„Ba è tunsă, ba è rasă.

„Ba è rață, ba è rățoiŭ.

„Negustorul vinde cu cotul și hoțul 'ĭ fură cu totul.

„Lupul è cu numele și vulpea cu darul.

„Gură are și gura nu 'ĭ se aude.

„Din calea bețivuluĭ și Christos s'a abătut.

„Te amestecĭ ca mărarul în bucate.

„Nu-țĭ amesteca lingura unde nu țĭ ferbe óla.

„Dupĕ mórte și cal de ginere.

„Ceea ce veĭ semăna, aceea veĭ secera.

cui a [illegible]

„Cincĭ Tătarĭ de Crim, plătescŭ maĭ mult de cât ḑece de Bugeak, și cincĭ Moldovenĭ biruescŭ pe ḑece Tătarĭ de Crim; ear cincĭ Codrenĭ, adică Tighicenĭ, bat pe ḑece Moldovenĭ.

„Sârută'l în bot, de vreĭ sĕ-ĭ ieĭ tot.

„Nicĭ usturoiŭ n'a mâncat nicĭ gura nu-ĭ mirόse.

„Nicĭ carnea cósă, nicĭ frigarea arsă.
„Or Stan or Căpitan.
„Nu mĕsura pe alţiĭ cu palma ta.
„Cine cade singur nu plânge.
„Ḑicênd numaĭ miere, gura se face dulce.
„Cine alege culege.
„Câte bordee atâtea capete.
„La pĕrul lăudat nu merge cu sacul.
„Calea dréptă è cea maĭ scurtă.
„Cine vrea trandafirĭ, cată se vrea şi spinĭ.
„De departe calu-şĭ bate, ear d'aprópe ochiĭ şĭ scóte.
„De departe trandafir, ear d'aprópe borş cu ştir.
„Dupĕ rîs se cunósce nebunul.
„A lua cu unul şi a da cu pumnul.
„Picătura mică pétra găuresce.
„Multe mâĭnĭ facŭ sarcina maĭ uşóră.
„Mierea è mórtea muscelor.
„Pomul mare cade tare.
„Când sécă lacul, se vede pescele.
„Oţetul tare vasul sĕŭ şi 'l sparge.
„Boiĭ ară orzul şi caiĭ îl mănîncă.
„Doĕ petre tarĭ nu pot măcina.
„Unde găina cântă, cocoşul tace.
„Vulpea când n'ajunge la găinĭ ḑice că sunt spênḑurate.
„De la un rĕŭ plătitor, priimesce şi un sac de paie.
„Óla acoperită nu cade gŭnóie într'ênsa.
„È maĭ bine se tacĭ de cât se vorbescĭ rĕŭ.
„Bivolul nu se teme de purice.

„Cine n'a gustat amarul, nu scie ce è dulcele.
„Nu vorbi unde nu vedĭ urechĭ.
„Vaca bună se vinde din staul.
„Paiul cât de mic șĭ are umbra sa.
„Tótă pasĕrea pe limba sa pere.
„Sabia de aur taiă maĭ bine de cât cea de fer.
„Mătura vechiă ajunge la grajd.
„Darea trece marea.
„Sătulul nu crede flămânduluĭ. ὁ χορτασμένο ? δαπιο
τὸ πεινασμένο.
„Hoțul fură și jură.
„Mórtea pisicilor, bucuria șóricilor.
„Schimbarea Domnilor, bucuria nebunilor.
„Corb la corb ochiĭ nu șĭ scóte. ?
„Care mânică nu întunică?
„Cine dă din mâĭnĭ nu se înécă.
„Gardul cu proptele, nu cade în timpurĭ grele. ?
„Cine nu primesce svat, nu è nicĭ de ajutat.
„Cine păzesce limba șĭ păstrézā capul. ?
„Móre calul, 'ĭ rĕmâne șéoa; móre omul 'ĭ remâne numele.
„Cuvintele cele bune ung, ear cele rele împung.
„Iuțéla la mâniă è un început de nebuniă.
„Cu bucătăria plină sărăcia è vecină.
„Somnul mult nu è fără vise. ?
„Vorba multă nu è fără minciunĭ.
„În casa leneșuluĭ tot d'auna è sĕrbătóre.
„Lenea è începutul sărăcieĭ.
„Maĭ multe musce cad în miere de cât în oțet.
„Maĭ multă gură de cât trébă.
„Tot ce sbóră nu se mănîncă. ?

„Dupĕ cum è unchiul așa și nepotul.

„Óia rîiósă umple tótă turma.

„Nime nu scie maĭ bine unde 'l strînge cisma, de cât cel ce o pórtă.

„Pétra care se scóte adesea din locuĭ, nu prinde rădăcină.

„Ochiĭ care nu se vĕd se uită.

„Maĭ bine cu capul netuns de cât cu el tăiat.

„Pune viță, bea viniță.

„Nu cumpĕra pisica în traistă.

„Și lânósă și lăptósă și sĕ țĭ viă de cu séră a casă.

„Pênĕ se veḑŭ albe în căpestere, mĭ a eșit părul p'în căciulă.

„A scăpa de un drac și a da într'un lac.

„Cine caută iepurĭ în biserică se întórce fără vênat a casă.

„A ascunde acul în claia de fên.

„Între orbĭ chiorul împĕrățesce.

„Calul că è cu patru picióre și tot se poticnesce.

„Bate ferul pênĕ è cald.

„Cum è sântul și tĕmêia.

„Nevoia multe ne învață.

„Unde è gust nu încape cértă.

„Daca 'ĭ daĭ mult nas țĭ se urcă în cap.

„Lasă-mĕ în casă, lasă-mĕ sub pat, lasă-mĕ în pat.

„Nu strica orzul pe gâsce.

„Cine se scie cu musca pe căciulă se apĕră.

„Găina daca se vede în porumb 'ĭ dă cu piciorul.

„Cine va sĕ trăéscă în pace, aude, vede şi tace.

Ţiganu când s'a făcut împĕrat, ântêiŭ pe tată-sĕŭ 'l a spênḍurat.

„Rîde dracul de porumbe negre.

„Pe ţiganul de 'l veĭ spĕla, tot negru va remânea.

„Nu te întinde pênĕ nu te ajunge învelitórea.

„Cine scie şi asta la ce a fi bună?

„Una spune omul şi alta face Domnul.

„Fă împrumutărĭ şi te ascéptă la supĕrărĭ.

„Timpul cumpĕră paiele şi nevoia le vinde.

„Tot păţitul priceput.

* * *

PROVERBĬ ȘI IDIOTISMĬ ROMANĬ

corespunḑêtorĭ cu ceĭ francesĭ.

„Maĭ bine tàrḑiŭ de cât nicĭ uă dată.	„Mieux vaut tard que jamais.
Ţiganul când s'a vĕḑut împĕrat,	„Il n'y a rien de plus orgueilleux,
Antêiŭ pe tată-sĕŭ 'l a spênḑurat.	„Qu' un riche qui a été gueux.
„Ride dracu de porumbe negre.	„La pelle se moque du fourgon.
„Pênĕ nu e foc, nu ese fum.	„Il n'y a de fumée sans feu.
„Adunĭ nuiele pentru spinarea ta.	„Vous donnez des verges pour vous fouetter.
„Pe ţigan de'l veĭ spĕla, tot negru va remânea.	„C'est laver un More.
„A scóte apă din pétră.	„On ne saurait tirer de l'huile d'un mur.
„Mĕ scoţĭ din pepenĭ.	„Je suis comme le poisson hors de l'eau.
„Nu te 'ntinde pénĕ nu te-ajunge patul.	„Mesure la profondeur de l'eau avant de t'y plonger.

„Calul dăruit nu se caută la dinţĭ.	„A cheval donné on ne regarde pas la bride.
„Dupĕ cum ţĭ è gura sĕ-ţĭ fiă şi îmbucătura.	„Selon ta bourse, gouverne ta bouche.
„Dă una ca sĕ ţi se dé ḑece.	„Donnez un oeuf pour avoir un boeuf.
„Ascéptă, murgule, pên'eĭ pasce érba.	„Le cheval meurt de faim en attendant que l'herbe pousse.
„A ziḑi bisericĭ în aer.	„C'est bâtir des chateaux en Espagne.
„Şi rĕul è bun la ceva.	„A quelque chose malheur est bon..
„Uită de la mână pênă la gură. Uită de joĭ pênĕ maĭ apoĭ.	„De la main à la bouche se perd souvent la soupe.
„Una spune omul şi alta face Domnul.	„L'homme propose et Dieu dispose.
„Maĭ multe musce cad în miere de cât în oţet.	„On prend plus de mouches avec le miel qu'avec le vinaigre.
„Cine s'a fript în foc suflă şi în ghiaçiă.	„Chat echaudé craint l'eau froide.
„A prinde şérpele cu mâna altuia.	„Avec la patte du chat tirer les marrons du feu.
„Spune-mĭ cu cine trăescĭ şi ţĭ voiŭ spune cine estĭ.	„Dis-moi qui tu hantes, je te dirai qui tu es.
„Trântăvia è muma tutulor rĕutăţilor.	„L'oisiveté est mère du vice.

?

[illegible]

?

?

„Maĭ multă gură de cât trébă.	„Plus de bruit que de besogne.
„La plug se cunósce Românul.	„On connait les amis au besoin.
„Frate, frate, dar brânza è pe banĭ.	„Les bons comptes font les bons amis.
„Tot ce lucesce nu è aur.	„Tout ce qui luit n'est pas or.
„Pisică blândă sgìrie rĕŭ.	„Les eaux calmes sont profondes.
„Nevoia n'are stăpîn.	„Nécessité n'a pas de loi.
„A șĭ perde sărita.	„L'occasion manquée ne se retrouve pas.
„Dupĕ cum țĭ veĭ ascerne, așa te veĭ culca.	„Comme on fait son lit, on se couche.
„Cum è unchiul și nepotul.	„Tel maître, tel valet.
„Oaia rîiósă umple tótă turma.	„Une brébis galeuse gâte tout le troupeau.
„Nime nu scie maĭ bine unde 'l strînge cisma de cât cel ce o pórtă.	„Nul ne sait si bien où le soulier le blesse que celui qui le porte.
„Impedică la dél și despedică la vale.	„Vous mettez la charrue devant les boeufs.
„Pétra care se mută des din loc nu prinde rădăcină.	Pierre qui roule n'amasse pas de mousse.
„Ochiĭ cari nu se vĕdŭ se uită.	„Loin des yeux, loin du coeur.

τὸ λάμπον
ὐκ χρυσόν.

1

1

1

„Maĭ mult scie Stan păţitul de cât toţĭ carturariĭ.	„Experience passe la science.
„Maĭ bine cu capul netuns de cât cu el tăiat.	„Il vaut mieux laisser son enfant morveux que de lui arracher le nez.
„Guşaţiĭ cu guşaţĭ se încuscresc.	„Qui se ressemblent s'assemblent.
„Pune viţă, bé viniţă.	„Rome ne fut pas bâtie en un jour.
„Nu cumpĕra pisica în traistă.	„N'achetez pas chat en poche.
„Şi lăptósă şi lânósă, nu se póte.	„On ne peut avoir le lard et le cochon. !
Pênĕ se vĕḑ alb în căpestere mĭ a eşit pĕrul pên căciulă.	„En attendant les souliers d'un mort, on peut aller longtemps nu pieds.
„A despica firul în patru.	„C'est fendre un cheveu en quatre.
„Ţĭ face pĕrul măciucă.	„Cela fait dresser les cheveux.
„Uă judecată trasă de pĕr.	„Un raisonnement tiré par les cheveux.
„A scóte la capĕt. A scóte la cale.	„Venir à bout.
„A purta pe cineva în spinare.	„Avoir quelqu'un sur les bras.

[illegible]

„Are deprindere sĕ puiă floricele.	„Il a l'habitude de broder.
„Fiă-care şĭ are necasurile sele.	„Chacun a sa croix à porter.
„A remâné pe drumurĭ.	„Rester sur le carreau.
„Scapĭ d'un lac şi daĭ d'un drac.	„Tomber de Charybde en Scylla.
„Nu s'alege câştigul din pagubă.	„Le jeu ne vaut pas la chandelle.
„A căuta iepurĭ în biserică.	„Chercher midi à quatorze heures.
„A căuta acul în claia de fên.	„Chercher une aiguille dans une botte de foin.
„A nu sci sĕ alégă neghina din grâŭ.	„Ne savoir de quel bois faire flèche.
„Sciŭ în ce apă s'adapă.	„Je sais de quel bois il se chauffe.
„În ţéra orbilor chiorriĭ înpĕrăţescŭ.	„Dans le royaume des aveugles les borgnes sont rois.
„A 'ĭ lăsa gura apă.	„Faire venir l'eau à la bouche.
„A ajunge în sapă de lemn.	Être reduit aux abois.
„A scăpa cu façia curată.	„Se tirer d'affaire.
„Chărtia suge.	„Le papier boit.
„A bate câmpiĭ	„Battre la campagne.

„A ţiné pe cineva cu chica în gaură.	„Tenir quelqu'un le bec dans l'eau.
„Maĭ bine aḑĭ un oŭ de-cât mâine un boŭ.	„Un tiens vaut mieux que deux tu l'auras.
„Cu diamantul se taiă diamantul.	„Fin contre fin.
„A vinde florĭ grădinaruluĭ.	„Porter de l'eau à la rivière.
„Calul care è cu patru picióre şi tot se poticnesce.	„Il n'y a si bon cheval qui ne bronche.
„Bate ferul pênĕ è cald.	„Il faut battre le fer tant qu'il est chaud.
„Nevoia te învéţă multe.	„La necéssité est la mère de l'invention.
„Gustul dispută n'are.	„Il ne faut disputer les goûts.
„Când i daĭ mult nas ţi se urcă în cap.	„La familiarité engendre le mépris.
„Nu strica orzul pe gâsce.	„Il ne faut jeter les perles devant les pourceaux
„Sĕ 'l cântărescĭ cu aur.	„Il vaut son pesant d'or.
„Cine se simte cu musca pe căciulă se apĕră.	„Qui se sent morveux se mouche.
„Împrejurarea face pe hoţul.	„L'occasion fait le larron.
„Tigva merge la apă pênĕ când se sparge.	„Tant va la cruche à l'eau qu'à la fin elle se casse.

„Leneşul maĭ mult alérgă.	„Les paresseux font plus de chemin.
„Dupĕ uă nefericire vine şi alta.	„Les malheurs ne viennent jamais seuls.
„Din doĕ rele s'alegĭ pe cel maĭ mic.	„De deux maux il faut eviter le pire.
„În lumina apeĭ. În luciul apeĭ.	„A fleur d'eau.
„A ĭ merge bine.	„Avoir beau jeu.
„La sântu-Ascéptă.	„Aux calendes grecques.
„A avé vermĭ neadormiţĭ. A avé pe dracul într'ênsul.	„Avoir le diable au corp.
„Cu burta la pămênt.	„A toute bride. A bride abattue.
„;Cu lóvă.	„A foison.
„Dacă n'aĭ puterinţă ce maĭ chichiresĭ cérta.	„Quand on ne peut mordre il ne faut pas aboyer.
„Tocméla în tûrg şi vulpea în pădure.	Il ne faut pas vendre la peau d'ours avant de l'avoir.
„Cine vrea sĕ şĭ omóre câinele 'ĭ scóte că è turbat.	„Qui veut perdre son chien l'accuse de rage.
„Dupĕ mórte şi cal de ginere.	„Il est trop tard de fermer l'écurie quand les chevaux sont sortis.

„Tot omul è Domn în casa sa.	„Il n'y a pas de petit chez soi. Chacun est maître chez soi.	
„Cugetă bine înainte d'a vorbi.	Pensez deux fois avant de parler.	
„Cine s'amestecă cu tĕrîţele îl mănîncă porciĭ.	Qui se fait brébis, les loups le mangent.	?
„Cuiŭ pe cuiŭ scóte.	Un clou chasse l'autre.	?
„Câte sate atâtea bordee.	„Vingt têtes, vingt avis.	

NUMIRI GEOGRAFICE
CU
ETIMOLOGIA LOR, DUPĔ MAĬ MULŢĬ SCRIITORĬ ROMÂNĬ ŞI STREINĬ.

„*Acherman*, cetatea albă, Alba-Iulia.

„*Ardeal* (Ardialia) din *ardua*, pe care Mitologia consacrase luĭ Joie, şi care de atuncĭ primi epitul de *Dialia*, căcĭ Ardealul înfăçişésă un loc pré undulat de cóste aspre şi rîpóse. (*Ardua* Dialia) cóste înălţate, vêrfurĭ consacrate luĭ Joie, asupra unuia din cari Trajan 'ĭ înălţă uă colónă drept recunoscinţă pentru descoperirea avuţielor luĭ Decebal. — Ardél è format din cuvêntul latin *Ardelio*. Marţial în epigrama sa scrisă în Atal cartea II, pag. 77, ḑice: „*Nil bene cum facias, at tamen om*„*nia belle, Vis dicam quid sis, magnus es Ardelio.*" Şi în epigrama 79, cartea IV, pag. 86:

„*Omnio nihil est: Ardelion sene.*" Chalcocondila numesce Transilvania *Ardelio* în istoria sa bisantină cartea II.

„*Argeş* (Argescus), Arifa, Arifodina, vechiă mină de aramă.

„*Baia de Aramă*, Balnea oeraria.

„*Basarabia*, de la Bassi ceĭ vechĭ cari aŭ dominat un moment malul drept al Prutuluĭ şi s'aŭ întărit pe malul *Rabia*.

„*Beligrad*, Boligorodum Tătarilor.

„*Botoşani*, de la Bathus-han saŭ Bathykan de la Kipceak, succesorul luĭ Gengis, care şĭ stabili reşedinţa în Moldova, în locul unde se află oraşul, cam pe la 1237, după ḑisa luĭ Cantemir.

„*Braila*, Brailov.

„*Bran*, (muntele Bran) de la Brennus, unul din capiĭ Galilor.

„*Braşov*, Prasova.

„*Brateşul*, Brytolagi numit dupĕ Bonfiniŭ.

„*Bucurescĭ*, de la Bucur, ântêiul proprietar de casă.

„*Bucovina*, (Bastarna). Loc renumit pentru mulţimea carelor eĭ de resbel (covini), numite când *caruboi*, când *bucovini*. *Charuvoi* aĭ Pacenaţilor saŭ Stirenaţilor.

„*Buceac*, în limba tatară însémnă unghiŭ, pentru că pămêntul dintre Nistru şi Dunăre formésă un unghiŭ ascuţit.

„*Buzĕŭ*, Naparis.

„*Calafat*, de la împĕratul Michail V Calafat.

„*Călmĕţuiŭ*, Calametum.

„*Caracal*, oraşul antic *Buridava*, căruia împĕratul Caracala ĭ a dat numele sĕŭ (212) dupĕ ce bătu pe Goțĭ. Se crede ca maĭ probabil că Buridava s'a numit *Antonina* (Antina), și că orașul Caracal, care fu zidit în urmă cu petrele scóse din ruinele Antineĭ, a luat numele luĭ Caracala, fiind-că nu se vede nicĭ uă urmă de locuință antică în Caracal, și maĭ vîrtos că se află depărtat de calea Romană, care dă tocmaĭ în Antonina antică saŭ în adevĕratul Caracal, ceea ce probésă că a fost zidit în urma acestor ruine.

(Dupĕ D. *C. Bolliac).*

„*Carlibaba,* Carsidava.

„*Carpațĭ,* de la *Carpi*, primiĭ locuitorĭ aĭ acestor munțĭ.

„*Câineniĭ,* Canini.

„*Celia* însémnă bere, și era pré natural ca Traian, care a fost născut în Spania, sĕ fi întrodus bĕutură patrieĭ sale într'un loc care nu începuse încă sĕ producă vin. Numĕrul cel mare al ólelor cu țeve aflate de curênd în săpăturele ce s'aŭ făcut în acéstă localitate, vine sĕ susțiă și maĭ mult acéstă părere. — *Cilieni,* berarĭ; — *Celius mons,* Celeiŭ, *Chilia.* Greciĭ o numescŭ *Lycostomon,* dupĕ rîul *Lycostomon* care șĭ varsă apele ca dintr'uă gură de lup. Bonfiniu crede că è Achilea. Stanislau Sarmiciŭ ḑice că este Tomos, cetatea ce s'a renumit prin esilarea luĭ Ovid Naso.

„*Cladova,* (Claudii dava) orașul luĭ Claudiŭ.

„*Clușŭ,* (Clusium, Claudianopolis, Claudiupolis, Clausemburg, de la Claudiŭ.

„*Cojon*, (muntele). Acéstă numire è amintită în Dacia traiană de geograful Strabon în Cartea VII. Românii de peste Carpaţi îl numescŭ *Cogan*.

„*Cosajon*, (Caszon). Muntele ce ţine de şira Carpaţilor şi de unde curgea un rîŭ cu acelaş nume, care se crede a fi rîul Bistriţa. Aci se pretinde că a fost locuinţa luĭ Zamolxis, marele preot al Geţilor.

Cuţovlachiĭ Albanieĭ, Mălişoriĭ, locuitoriĭ malurilor înalte. Cetatea *Mola* în Sicilia, pusă ca un cuib de vultur pe crésta unuĭ munte înalt, esplică etimologia Măluşorilor.

(Dupĕ D. *Vaillant*).

„*Dâmboviţa*, (D'ambe vitis), căcĭ è compusă de doĕ brace.

„*Fălciŭ*, Taifalia saŭ Taifaliĭ. Erodot arată că Taifaliĭ aŭ locuit aci pentru prima óră, unde aŭ zidit şi uă cetate mare pe Prut (3 dile departe de Dunăre). Ruinele acesteĭ cetăţĭ s'aŭ descoperit sub Cantemir aprópe de Fălciŭ.

„*Gherla*, Napoca antică, dupĕ Telmer, Antoniu Bartalis, Danvielle Timon, Laurian, Carol Torma, Iosif Vass şi Benkö.

„*Ghighiŭ*, Gegende, Castranova.

„*Ialomiţa*, (Ialomica), de la *Iala* Italieĭ, unul din afluenţiĭ luĭ Pados prin *Padanĭ*, care, spre distincţiune, a primit epitetul de *mică*. Etimologia acesteĭ numiri este de la *ialo* saŭ *gialo*, care în limba italiană însemnésă culórea galbenă, căcĭ într'adevĕr apa Ialomiţeĭ bate în galben. *Ialomiţa*, apă galbenă.

„*Ialpuc*, (lacul Ialpuc în Bolgrad) *Elpuv*; Epoliul cel vechiŭ.

Iaşi, de la un morar *Ionaş*, care şĭ avu ântêia móră acolo.

„*Jiŭ*, Gilius saŭ Gilles.

„*Mehadia* saŭ *Thermes*. (Mehadia, *Mehedinţiĭ*! ? *Cerna* — Cerneţiĭ ?)

„*Moldavia* (Moles dava). Dupĕ luarea *Sarmis-Getuseĭ*, Daviĭ saŭ Daciĭ venirĕ sĕ se întărescă acolo, şi dupĕ ce ea fu ca un loc de apĕrare al Dacilor, *Moles Davorum*, în contra Romanilor, apoĭ servi ca uă stavilă acestor din urmă în contra Davilor (*Moles Davis*). *Moles*, mal înalt care opresce.

„*Motru*, (Motorius).

„*Muscel*, (Musellus mons) muntele gusganilor.

„*Nistrul*, Tiras. Scriitoriĭ grecĭ moderni îl numescŭ *Dinaptris*. Turciĭ i ḑicŭ *Turla*. Apa Nistruluĭ è fórte grea.

„Pasĕrea, (Monăstirea Pasĕreĭ). *Aqua Passeris* et *Buphtalmus* (Bufta). Câmpiele Bufteĭ sunt tot-d'auna pline de flórea numită *ochiul bouluĭ* (buphtalmus); ear pădurile încântătóre şi frumósele pîrîaşe ale Pasĕreĭ şi acum presintă păsĕrilor uă locuinţă deliciósă.

„*Pata*, un satŭ lêngă Cluşŭ. *Pata Visas*.

„*Pétră*, de la *Petris*, cetate antică romană, însemnată în tabela peutengeriană şi care corespunde cu *Pétra*, dupĕ încredințarea luĭ Catancich în geografia sa despre locuitoriĭ de la Istru, cartea VIII, pag. 286.

„*Bistrița* saŭ Pistrița (Pistrensis saŭ Pistrinensis urbs.)

„*Prahova*, (Precova), prea adîncă; numită asfel, nu dupĕ adîncimea apelor eĭ, ci dup'a albieĭ sale.

„*Prutul*, de la numirea romană *Porata*. Ptotomeŭ îl numesce *Gerasus*; Ammian, *Parote*; Greciĭ *Pyretus*. Numele sĕŭ cel vechiŭ era *Hierasius*. Apa Prutuluĭ è de $^{30}/_{100}$ maĭ ușóră de cât cele-alte ape din Moldova, dupĕ ce se va distila.

„*Rabia*, (Movila Rabia în Moldova), de la uă princesă dacă saŭ schită, *Rabia*, care venind cu óste asupra Schiților din Moldova spre a șĭ revendica uă parte din ținuturile eĭ care fuseseră cotropite de dênșiĭ, a căḑut în lupta ce avu în contra lor. Ómeniĭ eĭ i aŭ ridicat uă movilă, care a luat numele eĭ, și aŭ îmormêntat'o acolo din preună cu toțĭ ceĭ ce căḑuseră împreună cu dênsa.

„Reșca, Antina saŭ Tia, Antonina.

„*Romanațiĭ*, născuțĭ în Roma.

„*Rômnicul*, (Romanicus). Romadava saŭ Romula. P'acest teritoriŭ s'aḑesară *Marucini*.

„*Rus-de-vede*, (Rus Vedii). Câmpul luĭ Plutone.

„*Sadova*, (Saudava).

„*Salina*, Salinicus, Slănicŭ.

„*Sardus* saŭ Sturdus (Sturḑescĭ). Unul din aceia pe care 'l pusese Traian în fruntea Romanilor când popolă Dacia.

„*Satul Bou*, (în comitatul Carașuluĭ) de la *Caput bovis*, amintit în tabela peutengeriană, între cetatea Bersava și Tiviscŭ.

„*Schei*, (Σκαιὰ, σκαιός). Sinistru, de coba rea. Pórta Troieĭ pe care s'a întrodus calul de lemn în care aŭ fost ascunșĭ *ó*meniĭ ce aŭ deschis peste nópte pórta acesteĭ cetățĭ și aŭ înlesnit intrarea Grecilor înconjuratorĭ, s'a numit (Σκαιὰ πύλη). — Un sat în Moldova pórtă asemenea numirea de *Scheĭ*, și istoria ne arată că la 1485. Stefan cel Mare dete uă cumplită bătaiă Ungurilor, nu departe de acest sat și de rîul Siretuluĭ; era dară óre cum lucru firescŭ ca acéstă localitate sĕ fi luat uă numire așa de sinistră, din causa paniceĭ pe care i aŭ însuflat năvălitoriĭ eĭ călcând'o fără veste lăsând în urma lor suvenirĭ de sânge, de foc, de pustiere și de atâtea desastre. — Uă sub-urbiă în Brașov se numesce, tot asfel, dupe cum uă altă stradă din acelaș oraș se numesce *Ulița Négră*, în suvenirea luĭ Mihaĭ Bravul care intrase cuceritor al acestuĭ oraș.

„*Sibiŭ*, de la rîul *Sibiŭ* care è de origine celtică, format din cuvêntul *Sebi* (rîŭ mic). D. Gavril Popp, de la care estragem etimologia acesteĭ dicerĭ, s'a basat pe operatul luĭ F. I. Mone, edat la 1859 în Freiburg sub titula de *Celtische Forschungen zur geschichte Mittel-Europas*, în care, la pag. 260, se ḑice că *Seb*, *Sab* sunt prescurtate din *se-bi*, *sa-bi* celtice, *Sibiu* (Sabinium).

Geţiĭ numeaŭ asemenea Sibiŭ acest rîŭ.

„*Siriŭ* (lacul Siriŭ pe muntele Penteleuluĭ), de la *Sirius*, câinele caniculeĭ, leul cerescŭ care è în luna luĭ cuptor. — *Suras*, *suria*, în limba indiană însémnă leul canicular, *Syrius*, grecesce *Suras*, *parasuras*, (oraşul leuluĭ). al căldureĭ solare.— *Fereş*, *Peres*, *Partes Parsis*, *Persia*, *Pars* saŭ *Fars*, (sórele) farul saŭ para foculuĭ, lumina.

(Dupĕ D. *Vaillant*).

„*Slatina* (Saltus) loc de săltare dintr'uă Romániă într'alta.

„*Sucéva*, Suedava.

„*Tabăra*, (Tabura) uă cetate lêngă Dnistru.

„*Tatar-Punar*, puţul Tătarilor.

„*Tyasus* a devenit *bucuria* (mare curiă) subîmpărţire de tribunĭ la Romanĭ. Bucurescĭ, capitala voioşieĭ, unde se danţă ţinêndu-se de brâŭ saŭ de mână.

„*Timisóra*, (Tiriscum) saŭ *Tema*, de la anticul Tiviscum, aflător în acelaş loc unde è astă-ḑĭ Timişóra, după cum se arată în *Cosmografia* geografuluĭ anonim de Ravena, pag. 203.

„*Thisa*, (This). In origine acest rîŭ, care se numea şi Tibiscus, avea acest din urmă nume din puntul confluentuluĭ sĕŭ din preună cu *Morus*, şi pare că se numesce ast-fel, pentru că curge de acolo în Danubiŭ drept ca un fluer.

Partea superióră a cursuluĭ sĕŭ nefiind determinată, Tisa fu confundată cu *Maros*; spre distincțiune, s'adăogi maĭ târḑiŭ unuia epitetul de *Maior* și altuia cel de *minor*; și *morus-maior* de sus fu numit *morussumus*, fiind necunoscută adevĕrata 'ĭ sorginte. D'aci vine numele de Majomorus în locul luĭ *Phuconium*, de la *morus*, cap al Cosacilor, care domnea în partea loculuĭ; de la *menumorus*, fiiŭ sĕŭ, cap al părțiĭ superióre a luĭ *moruș-minor* și în cele din urmă de la *Szamos* unguresce, *summus* latinésce.

„*Tûrgoviste*, tûrgul oistiĭ, din causa mulțimiĭ oistilor ce se lucraŭ în acest oraș învecinat cu nenumĕrate pădurĭ?! Tûrgul-vesteĭ?! Are vre uă analogiă istorică cu *Thurgovie*, un canton din Elveția?!

„*Turnova*, (Turris-nova) tûrg noŭ, fundat de Vlachiĭ din Bulgaria.

„*Ulpia*, maĭ nainte Sarmis-Getusa capitala luĭ Decebal, pe malurile Sargek Jiuluĭ (Sargențiŭ): precum era și Sarsispania.

„*Urḑiceniĭ* (Utricanĭ): *Utricaniĭ* prin anagramă.

„*Văcăraș*, (Făgăraș: de la muntele Vacar la piciórele căruia se află situit. De la *Ad vacas*, vechiă capitală a Vlachilor și a păstorilor Romanĭ. *Valaquia*. Când o vede cine va acoperită de uă mulțime de lacurĭ și bălți și udată de 140 rîurĭ carĭ curg de la Nord spre Sud în Danubiŭ, și aducêndu-șĭ aminte că Romaniĭ înaintând transversal de la Vest spre Est, eraŭ nevoițĭ se trécă aceste rîurĭ la fiă-care pas, se înţelege că nu 'ĭ ar fi dat alt nume de cât acela de *Valea apelor*, *Valis aquae* saŭ *aquarum*. (Vaillant). Intrând cine-va prin Cronstadt, are se trécă de 70 orĭ Prahova în 24 ore. In suta de miḑloc, toţĭ basiniĭ acestor locurĭ aveaŭ acest nume. Thesalia se numea Valachia mare; districtul Poşeganuluĭ, între Sava şi Drava, se numea Valachia mică. Cutso-Vlachiĭ aŭ şi eĭ Valachia lor. În Banatul Temeşvaruluĭ, Unguriĭ găsiră pe Valachĭ; în Banatul Transilvanieĭ în al IX-lea secol.

„*Vercelensis*, Bercelésa.

„*Vlaşca*, Vlacq, Valasqua.

Cetăţĭ antice, dupĕ Pinder, în Dacia trajană.

Dubreţia, *Medila*, *Pretocicul*, *Panonicul*, *Goganul*, *Mascluniul*, *Tibiscul*, *Tema*, *Tiviscul*, *Gubali*, *Ziris*, *Bersovia*, *Arcidava*, *Canonia*, *Potula*, *Bacaucea*.

DICERI DE ORIGINĂ GALO-BRETONĂ.

„*Bragues* saŭ *bragon*, (bret.) nădrag. — A îmbrăca. Galiĭ şi Schiţiĭ purtaŭ asemenea *bragues*.

„*Du oll*, (Galo-bret.) geniŭ rĕŭ. De la *du oel* s'a făcut *dioll*, *diaoul* (diavol).

„*Baragouin*, din celticul *bara*, pâine şi *guil* vin, (papară).

„*Séc-héd*, secetă.

„*Rot* (bret) rótă.

„*Mamm*, mamă.

„*Alb*, (bret) alb.

„*Krâk*, crac.

„*Ar*, *arar*, (bret.) Aratru, plug.

„*Kanab*, (bret.) cânepă.

„*Ars*, arth, urs.

„*Bab*, *babic*, (bret) baba, (evreesce) babă, păpușă, babuscă, Weib.

„*Brîz*, bréz.

„*Karr*, (bret) car, căruță.

„*Sach*, sac.

„*Sur*, (bret) acru; vin-sur, (vin acru).

„*Ber*, (bret. și ebreesce) mic, scurt, berc.

„*Chuppa*, (aragon. și catalan) *chuppen*, (bret) șuba saŭ giubé.

„*Desk*, dascăl.

„*Toca* saŭ *tocado* (toc, bret), coifura Aragoneselor în timpul lehusieĭ. Femeile nóstre aŭ purtat mult timp *tocul*.

„*Tat*, (bret) tată.

„*Gôlô*, gol.

„*Belenus*, (bret) sórele, bel-en-us, (celt) departe d'asupra nóstră. — Bĕlan, sórele è bĕlan, nóptea è murgă.

„*Ai-ta*, aide.

„*Fau* saŭ *fao* (celt) fag.

„*Sul*, (celt) sol, (lat.) sóre,

„*Ter* și *tir*, (celto-galic) tera. Termin, (ter, pămênt, min, pétră). Bretoniĭ înțelegŭ pétra plantată în pământ ca semn de otar. De aci *Terminus*, ḑeul otarelor.

„*Grik*, crîc.

„*Tith* saŭ *thet*, (galo-bret). țiță.

„*Allani*, popor care, dupĕ Claudian, a plecat de la marginile mărĭ-Negre în Galia. *Al lan*, (celto-galic), altă țéră. De aci se vede a luat numirea un fel de orz care cresce la noĭ în partea munților, și care se numesce *alan*. E fórte probabil sĕ fi fost adus de *Allanĭ*, saŭ că are acéstă numire pentru că è din altă țéră.

„*Baton*, baculus, bâtă, (baston) de la *bâte*, baculus, de origină iberică.

ḌICERI DERIVATE DIN LIMBA SPANIOLĂ.

„*Yesca*, éscă.

„*Ablandar*, a îmblânḍi, a muia (în sens moral).

„*Arendador*, arendator.

„*Tajador*, tăietor, (hachoir).

„*Vecino*, vecin, locuitor în sate; vecin.

„*I* (i) și.

„*Palabra*, palavră.

„*Qui queres*, chichires.

„*Lograr*, a lucra.

„*Posada*, posadero, birt, birtaș, — În Orățiele nóstre è un loc care se numesce posada; acolo se află uă cârcimă unde se ospetésă călĕtoriĭ.

„*Chacharero*, hahaleră, flecar, tócă-gură.

„*Tonto*, tont.

„*Columpio*, cumpĕnă.

„*Empavesar*, (a împavĕsa), bastinguer, tendre les bastingues ou toiles matelassées pour se garantir.

„*Balandra*, (buléndră), bélandre; mic bastiment de transport.

„*Hiastro*, (hiastru), fiastru.

SILABELE FRANCESE **au, eau,** SE FAC **al, el,** ÎN LIMBA ROMÂNĂ.

„Autre, alt.
„Haut, înalt.
„Beaume, balsam.
„Sauter, a sălta.
„Auberge, alberg.
„Sauvage, sĕlbatic.
„Sauveur, salvator.
„Aube, albul ḑileĭ.
„Autel, altar.
„Aumône, leimosină.
„Faux, fals.
„Aubin, albuş.
„Saumure, salamură.
„Sceau, sigiliŭ.
„Vautour, vultur.
„Veau, viţel.
„Chameau, cămilă.
„Jaune, galben.
„Jaunets, galbenĭ.
„Auvergne, Albernia.

„Agneau, miel.
„Anneau, inel.
„Taupins, talpaşĭ.
„Sauge, sulfină.
„Assaut, asalt.
„Niveau, nivel.
„Psaume, psalm.
„Psautier, psaltiriŭ.
„Château, castel.
„Bateau, batel.
„Baudouin, Baldovin.

PĂCĂLIRI.

„Jidanul cu négră barbă duce pe dracu la érbă.
„Lovesce-mĕ, lele, în spate cu un bulgăre de éscă.
„Ce facĭ, babă; castraveţĭ pe érbă.
„Sănătate în târlă că oile aŭ murit de gălbésă.
„Plătesce cât un cap de pesce.
„S'a jurat pe vin sĕ nu maĭ bea rachiŭ.
„D-ḑeŭ sĕ te iepure în ḑioa de Caracal.
„Sĕ ţĭ plătescŭ la sântu-Asceptă.
„De la beat cărcimă viŭ cu partea într'uă căciulă.
„S'a rupt drumul în miḑlocul caruluĭ.
„Suge leică, sĕ ţĭ facĭ scurteică.
„Negustor de peĭ de cloşcă.
„Estĭ urît şi aĭ bea tutun.

„Tranca, fleanca, mere acre.

„Ce mĭ estĭ bun, sĕ mĭ beĭ tutun.

„M'aĭ umplut de filipescĭ.

„Mirósa a pute.

„Nu è anevoiă a ḑice boŭ bréz, bîrlobréz, dar è anevoiă a dîrlobîrlobrezi dîrlobîrlobrezitura din oile dîrlobîrlobrezénuluĭ.

„Albă ca uă papă-lapte.

„E înalt de ĭ mănâncă câiniĭ din traistă.

„Nu maĭ vine, veniar numele pe ciorĭ şi pe coţofene.

„Ducă-se nouĕ cu a brânḑeĭ!

„Nu te ţin curelele.

„Sĕ n'ajung luna cu mână şi sórele cu piciórele.

„Sĕ n'am parte de óle sparte.

„Nu 'ĭ a picat caşul de la gură.

„De când a sburat gâsca din frigare.

„Te iubesc ca sarea în ochĭ.

„Basmu cu cocoşu roşu.

„Patru fraţĭ într'un cojoc.

„A asculta căţelul pămêntuluĭ.

„Din céta luĭ Baboiŭ.

„A mânca numaĭ racĭ croitorescĭ cu ochiĭ la céfă.

PARALELISMU INTRE UNELE ḐICERI ROMÂNE ŞI ALTELE FRANCESE.

„Tălpaşĭ, *taupins*, un fel de óste sub Carol VII.

„Recoşat, *recouché*; s'a recoşat glonţul.

„Talpă, *taupe*.

„Vêrtej, *vertige*.

„Vêrf, *verve*.

„Galbenĭ, *jaunets*.

„Sponciŭ, *éponge*.

„Solire, *solliciter*.

„Destinită, (din cărţĭ vechĭ) *destinée*.

„Crăinire, (din cărţĭ vechĭ) *crier*.

„Crainic, *crieur*.

„Luture, *loutre*.

„Plamadă, *pomade*.

„Armaciŭ, *armurier*.

„Tarabă, *trappe*.

„Rodănit, *roué*.

„Rodănire, a tortura cu rótà; de la rodan.

„Pilă, *pile*.

„Simulastră, *simulacre*.

„Pitit, *petit*, pitulat.

„Rónţă, *rosse*; mîrţógă.

„Ponciş, *ponce*; a se uita ponciş, cu ochiul ponciş, roşu de sângele mânieĭ.

„Bordeiŭ, *bordel*.

„Urdorĭ, *ordures*.

„Asuprire, *surprendre*. Şi óstea asuprindu-se în miĝlocul nopţiĭ.... *Şincaĭ, cronica Românilor*.

„Tumba, *tomber*.

„Teras, om teras, *tenace**).

---

* N se face adesea r în limba română: *amerinţă mĕrunt*, *rôndurică*, etc.

„Tropăire, *trotter*.

„N'auḑĭ! termin de chemare între ţĕranĭ. În Francia de méḑa-ḑi, ţĕraniĭ ḑic asemenea *Naüz!* când vor sĕ se cheme.

„Desbărare, *débarrasser*.

„Cucerie, cuteritor, *conquérir*, *conquérant*.

„Răcăire, *racler*.

„Neted, *net*. (ital netto).

„Smerit, *émerite*. În dialectul român ce se vorbesce în unele cantóne din Elveţia se ḑice *smarir* în loc de desperare, perire.

„Respicare, *perspicacité*.

„Bursuflat, (busumflat) *boursouflé*.

„Sculă, *écueille*.

„Opăcit, *opaque*.

„Maloté, *maillot*.

„Cioc, ciocnire, *choc*, *choquer*.

„Peniş, *panache*.

„Vîrîre, *fourrer*.

„Bogagiă, (*Şincaĭ*; de unde şi vorba *bogăţiă*) *bagage*.

„Rînă, *rein*.

„Isvor, *evier*.

„Mesuine, *cause de mesuine*. (Din cărţĭ vechĭ).

„Coscar, coscăriă, *escroqueur*, *escroquerie*.

„Bătăuc, *battaileur*.

„Pescelinţa (Cantemir), apă împuţită, *pestilence*.

„Jimblă, *giblette*.

„Clic, (un clic de ómenĭ), *clique*.

„Încăerare, *querelle*.

„Pripit, *précipité*.

„Hărţuit, *harcelé*.

„Paragine, *parage*.

„Barsană, *basane*.

„Dichisit, *déguisé*,

„Dichis, *déguissement*.

„Sfiire, *se défier*.

„Sfiicios, *défiant*.

„Forfeturĭ, forfote, *forfaits*.

„Cătun, *canton*.

„Toropélă, *torpeur*.

„Paiantă, *paliatif*.

„Badană, bidinea, *badigeonner*.

„Badaran, *badaud*, (it. *badare*).

„Balaiŭ, *balais*; (it. balasica).

„Ansă, *ains*.

„Motan, *matou*.

„Şic, *chique*.

„Capeş, capiŭ, *capas*, (vorbă vechiă francesă, însemnând încăpăţînat).

„Morcelit, *morcelé*.

„Buriană, *bruyère*.

„Ţóle, *toile*.

„Dómnă, *domna*, (în dialectul provensal).

„Nene, *neni*, (fratele cel mare, în acelaş dialectŭ).

DESPRE LIMBA DACĂ.

Care a fost limba ce o vorbeaŭ Daciĭ înainte de a' primi pe aceea ce le aŭ adus'o cuceritoriĭ lor? Étă uă întrebare la care maĭ mulţĭ erudiţĭ s'aŭ cercat în deşert a respunde. Noĭ nu pretindem a deslega acéstă problemă ce se perde în întunericul secolilor; totuşĭ ênsĕ am putea ḑice că limba dacă nu putea fi alta de cât un dialect din limba aceea limbă care se vorbea pe atuncĭ în Grecia, Macedonia, Tracia, Italia, etc. Câte-va cuvinte care ne-aŭ remas dintr'ênsa, ca *pădure, firidă, sarică, labă, caramidă, coromîslă*, etc. sunt urme ale acesteĭ limbe, urme cari aŭ trecut şi prin limba grécă; πανδούριον, λαϐή, θυρίς-θυρίδα, κεραμίς-κεραμίδα, piramida (Egiptenilor) etc. As-fel sunt literele, cari sunt tot aceleşĭ, dupĕ cum se probésă din inscripţiunile cele vechĭ ale Dacilor, Grecilor, etc. precum şi pe medaliele acestora şi ale Macedonieĭ, etc.

Limba dacă prin urmare s'a putut contopi fórte uşor în limba romană, ca una ce nu diferea aşa mult de dênsa de cât prin unele forme.

* * *

DESPRE LITERELE CIRILICE.

Literele cirilice datésă din secolul al IX-lea.

La anul 458, episcopiĭ Românilor din Dacia ripensă (Mesia de jos), adunându-se în conciliŭ, aŭ trimis împĕratuluĭ Leon al Constantinopoleĭ uă epistolă în limba latină despre uciderea luĭ S. Proteriŭ Alexandrinénu, precum şi conciliuluĭ din Chalcedonia asemenea. Acéstă epistolă fu tradusă în limba grécă, fiind-că episcopiĭ românĭ nu sciaŭ grecesçe.

Étă ce probésă că Româniĭ pênĕ în acea epocă aveaŭ literele latine și întrebuințaŭ limba latină în corespondințele lor oficiale.

Invasiunea literelor cirilice în limba română a venit cu Bulgariĭ, pe când ţéra lor era ocupată de Rușĭ în timp de șése anĭ sub Svestoslav.

NUMIRILE LUNELOR.

„Cărindar, ianuar.
„Făurar, februar.
„Mărţişor, martiŭ.
„Priil, april.
„Florar, maiŭ.
„Cireșar, iuniŭ.
„Cuptor, iuliŭ.
„August, august.
„Râpciune, septembre,
„Brumărel, octombre.
„Brumar, noembre.
„Undré, (căprior) decembre.

NUMIRI DE DANŢE.

Hora. — Chindia. — Ca la ușa-cortuluĭ. — Mocăncuţa. — Brâul. — Biru-greŭ. — Ungurescu. — Călușariĭ. — Boroceniĭ (Aborigeniĭ). — De doi. —

Bătuta. — Raţa. — Şapca. — Zoralia. — Focşenénca. — Zigănésca. — Mitocănésca. — Romana, etc.

NUMIRI DE BĂTE.

„*Reteveiŭ*, scurtătură ca de un cot, grósă sus ca şi jos.

„*Ghidanac*, un fel de toporas de pétră cu códa de lemn.

„*Măciucă*, un fel de ghidanac cu rădăcina lemnuluĭ formată în măciucă.

„*Beldiă*, lemn lung şi gros care ajunge de departe.

„*Paliţă*, nuia grósă şi lungă cu care se pălesce de departe.

„*Toroipan*, (dori Pan, arma ḑeuluĭ Pan), maĭ gros jos de càt sus.

„*Bâtă*, ciomag gros.

„*Ciomag*, lemn gros şi maĭ lung.

„*Nuia*, de răchită subţire.

„*Vargă*, nuia ceva maĭ grósă.

„*Vărguţă*, maĭ groscióră.

„*Vărguliţă*, maĭ mică.

„*Bĕţŭ*, vargă maĭ tăricică şi maĭ grósă.

„*Toiag*, bĕţ maĭ lung şi maĭ tare.

„*Baston*, bĕţŭ de lux.

(După D. *C. Bolliac*).

NUMIRĬ DE PERE.

Motrune. — Presade. — Codiţele. — Pergamote. — Crăescĭ. — Vinete. — Vĕratice. — Borduşele (Mălăeţe). — Orḑescĭ. — Lungĭ. — Rotunde mustóse. — Tĕmêióse. — Tĕmêióse lungĭ. — Verḑĭ lungĭ. — Verḑĭ rotunde. — Perele florilor. — Domnescĭ (ale zaharuluĭ). — Sân-Petru. — Crăescĭ lungĭ galbene. — Crăescĭ rotunde verḑĭ. — Turcescĭ rotunde (împĕrătescĭ). — Arăbescĭ ruginite rotunde. — Ananas. — Miĭ florĭ. — Rotunde verḑĭ saŭ pere mustóse. — Boerescĭ rotunde. — Boerescĭ lungĭ. — Sântu-Ilie. — Tomnatice. — Tărtăcuţe. — Gălbióre. — Rotunde verḑĭ petróse. — Rotunde verḑĭ măreţe. — Rotunde verḑĭ untóse, etc.

NUMIRĬ DE MERE.

Creţescĭ. — Domnescĭ. — Roșióre. — Călugărescĭ. — Paradise. — Sunătóre. — Dulcĭ. — Pădureţe. — Sân-Petru. — Pitice. — Musceţele. — Merele vinuluĭ. — Rotunḑióre. — Lungĭ galbene. — Rotunde cafenie. — Merele mustuluĭ. — Arăbescĭ. — Vĕrgate marĭ. etc.

NUMIRĬ DE CIREŞE.

Negre-dulcĭ. — Negre-amare. — Albe rumeióre. — Drăgănele. — Aslan-roșie. — Aslan-negre. — Cireşele zaharuluĭ. — Petróse lungăreţe.

NUMIRĬ DE STRUGURĬ.

Rosachiă. — Gordin alb. — Gordin negru. — Bĕşicată. — Tĕmêiósă.— Córnă albă. — Córnă négră.— Corniţă. — Ţîţa vaceĭ. — Timpuriă. — Mustăcită.— Mischet.—Vulpe.—Om-rĕŭ.— Gîmză.—Braghină.— Auriă-Mohamet. — Ţîţa-capreĭ. — Ceauş-negru. — Sultanĭ. — Negru-vîrtos. — Mischet-bătut. — Ciauş-mare.

NUMIRĬ DE PESCĬ.

Murénă. — Clén. — Păstrov. — Sglavocă. — Molan.— Soreţ.— Vîrlogit.— Verdeţ.— Cuţitoiŭ.— Crap. — Crăpcén.— Crăpuşén. — Ciortan. — Ciortănaş. — Lin. — Biban. — Caracudă.— Cegă. — Nisetru.— Şalăŭ. — Ştiucă. — Lostriţă. — Plevuşcă.— Roşior.— Cosac.— Morun.— Visă.— Somn. — Somnişor. — Mihalţ. — Scobar. — Vîrlan. — Plătică. — Lipén.— Chisagă. — Gulésă.

NUMIRĬ DE PESCĂRIĂ.

Ispale. — Carme. — Loptaş. — Locaf. — Ostreţe. — Mréjă. — Undiţă. — Năvod. — Cutiţă*).

---

* Îngrăditură într'uă baltă ca un coteţ, scósă din lésă şi cu uă parte deschisă, pe unde intră pesciĭ şi cad într'un sac mare pus într'adins, pe când cred sĕ şi caute uă eşire.

NUMIRĬ DE PORUMBEĬ.

Catifeluţĭ. — Pĕcuriĭ. — Peptalbĭ. — Gilgîitorĭ. — Peacĭ. — Guţĭ. — Guţĭ în pene. — Bălţaţĭ. — Bălţaţĭ pe roşu. — Misirliĭ. — Cavalerĭ. — Gaziĭ. — Cerceloĭ. — Inelarĭ. — Rotoganĭ. — Olandesĭ, etc.

NUMIRĬ DE ÎMBRĂCĂMINTE ŢĔRĂNÉSCĂ.

„Androc saŭ vêlnic. — Fotă. — Iă. — Maramă. — Brâŭ. — Zevelcă. — Zevelcuţă. — Salbă. — Pandlicele. — Ţopĭ. — Fluturaşĭ. — Paftale. — Percele. — Cămaşă de borangic. — Brobódă. — Şireţele. — Cojoc. — Opincĭ. — Căciulă. — Scurteică. — Zeghiă. — Colţişorĭ. — Călţunĭ. — Veriguţe. — Broschiţă (altiţă). — Zăbun. — Stremătură. — Cipcă. — Tichiă. — Libadea. — Ţol. — Plocat. — Velinţă. — Pătură. — Straie. — Alésă. — Papucĭ. — Mărgele. — Glugă. — Iţarĭ. — Imineĭ. — Pantofi. — Ştergar. — Rochiă. — Ciórecĭ. — Poturĭ. — Cepchen. — Fustă. — Curele. — Brâne. — Nojiţe. — Sarică. — Ipingea. — Fermenea. — Condurĭ. — Conciŭ. — Testemel. — Strîmţarĭ. — Bete. — Chimir. — Conteş. — Cerceluşĭ. — Tivilichiă. — Găitane. — Fundă. — Făşióre. — Falbalale. — Tulpănaş. — Pănsătură. — Scorţarĭ; etc.

ḐICERĬ COMPUSE.

„Stan-păţitul. — Şirte-mărgărite. — Rochiă sumésă (femeiă desfrânată). — Tivgă-gólă. — Urechia tûrguluĭ. — Perde-vară. — Gură-cască. — Brânḑă-’nbete.— Têrie-brâŭ.— Pică-pară. —Un Dómne-ajută.— Jaf-în-ciupercĭ. — Spală-varză. — Taiă-paiă. — Linge taler. — Suflă-'n pungă. — Tócă-gură. — Sparge—petre.— Crede-lesne.— Taiă-fugă. — Suge-bute.— Smulge-pene. — Frânge-lemne.— Fărâmă-petre. — Sórbezémă.— Cată-cértă. —Bate-podurĭ.— Prinde-musce.— Latră-'n lună. — Frige-linte. — Vorbă-lungă, etc.

* * *

DERIVATIVE DE LA Bucă.

„Bucă. — Bucătar.— Bucată. — Bucăţică. — A îmbuca.— îmbucătură. — A îmbucăţi.— Bucătărésă.— A desbuca.— A strebuca. — Bucăit. — Bucalat. — Bucav. -

* * *

DERIVATIVE DE LA Cap.

„Cap. —Capĕt.— Căpĕtêiŭ. — Capitol. -- Capitul. —Capitulare. — A capitula. — A căpĕta. — Căpătare. — Capete. — Capac. — Căpĕstru. — Căpĕstrel.— A încăpĕstra. — Captură. — A capta. — Captiv. — Captivitate. — Capace.— Capabil. -- Capacitate. — Capiŭ — Căpăţină. — Căpăţinos. — Căpcén. — Căpșor. — A încăpea.— Încăpere.— Capină (șapcă). — A recapitula.— Recapitulare. — Căpitan.— Căpitănésă.— Capitanat. — Căpităniă. — Căpeteniă. — Caporal.— Capucin.— A căpui.-- Căpuire.— Capitolin. — Capust.—Capelă.—Capellă.—Capilar.—Capital.— Capitală. — Capitaţiune. —Capetos. — Capitalos. — Capiă. — Încăpăţinare. — Încăpuire (închipuire). etc.

DERIVATIVE DE LA Códă.

„Códă. — Codiţă. — Codişóră. — Codiţele (pere codiţele). — Codană (fată codană), ajunsă în etate de a împleti códa). — Codard. — Codace. — Codat (ochĭ codaţĭ). — Codoberc. — Codobator. — Codoliră (menure-lyre). — Codos. — A descoda. — A încoda. — Încodătură, etc.

DERIVATIVE DE LA Cerc.

„Cerc. — Cércăn. — Cercuit. — A cercui. — Circ. — Circumferenţă. — Circumscriere. — Cercan. — Cercos. — Cercuşor. — Cercel. — Cerceloiŭ (porumb cerceloiŭ) — Cerceluş. — Circumscris. — A circumscrie. — Circumvecin. — Circumstanţă.

CUM S'AR TRADUCE MAI BINE UNELE DICERI STREINE.

„*Florĭ de mână*, florĭ artificiale.
„*Buna-cădere*, (buna cuviinţă) bienséance.
„*Spinalb*, aubépine, (Spaniolii ḑic *expira blanca*).
„*Regulator*, *aiar*.
„*Stingĕtóre*, éteignoir.
„*Mormêntător*, cioclu.

„*Destupătóre*, tire-bouchon.

„*Preposit*, prévôt.

„*Pompă*, appareil.

„*Carte de voiă veghiată*, sauf-conduit.

„*Scenă*, la mise en scène.

„*Restimp*, contre-temps.

„*Cornicel*, corniche.

„*Desceptător*, reveil-matin.

„*Scaiŭ*, écaille.

„*Sponciŭ*, éponge.

„*Spilcă*, spechio, (oglindă). Lucesce ca spilcul, lucesce spilc.

„*Căsóiă*, caisson.

„*Coperióră*, capac.

„*Sĕptĕmâna albă*, sĕptĕmâna brânzeĭ.

„*Carte deschisă*, carte blanche.

„*A rescumpĕni*, contre-balancer.

„*Neóspe*, inamic.

„*Îngheçătură*, *streghiaciă*, piftiă.

„*Ramĕt*, rumeur.

„Prodidit, (prodeo) saillant.

„*Strevĕḑĕtor*, transparent.

„*Dosadă*, retiradă.

„*Mândrit*, împodobit.

„*În deresuflu*, à loisir.

„*Dănos*, liberal. Dănos la mână (Șincai).

„*A țĕrmui*, aborder.

„*Respas*, relâche.

„*A resfăçia*, dorloter.

„*Prelucire*, éclat.

„*A lésă*, à jour.
„*Respepţĭ*, revers.
„*Feçe speriόse*, couleurs frappantes.
„*Căpuit*, équipé.
„*Spirit desgheçat*, esprit délié, dégagé.
„*Péḑă rea*, mauvais augure.
„*Péḑă bună*, bon augure.
„*Nedesfiincios*, indélébile.
„*Resucélă*, tiraillement.
„*Învĕluélă, învĕlmăşélă*, embarras.
„*Ochĭ sperioşĭ*, des yeux hagards.
„*Fără ceremoniă*, sans façons.
„*Cortiş*, dais.
„*A umeḑi*, humecter.
„*Capină*, şapcă.
„*Crişu*, ! le gaillard !
„*Opintéăl*, éffort.
„*Hanţă*, haillon, trénţă.
„*Cioplit în patru muchĭ*, tiré à quatre épingles.
„*Precădere*, preferinţă, prealegere.
„*Sgîrcĭ !* nargue !
„*Vinars*, rachiŭ.
„*Vălug*, pignon.
„*Drept de pripas*, droit d' épave.
„*În respĕr*, à rebrousse poil.
„*Încurător*, coursier.
„*Din precunoscinţă*, par connaissance anticipée.
„*Prefulgeros*, très-brillant.
„*Palc*, échafaud.
„*Desprovĕḑut*, dépourvu.

„*A se păuna*, se pavaner.

„*Cu ţîrîita*, cu amĕnuntul, en détail.

„*Cu ridicata*, en gros.

„*Stîlp-arcat*, arc-boutant.

„*A tropăi*, trotter.

„*Nesuinţă*, *nesuire*, aspiration.

„*A bisbăi*, a umbla rasnă, rôder, errer.

„*Visăros*, visionnaire.

„*Nestrĕbăcios*, impraticable.

„*Rebştitor*, recalcitrant.

„*A omeni*, regaler.

„*În neresuflu*, sans relâche.

„*Desvênat*, énervé.

Înţimpul, le fémur.

„*Stîlpare*, rejeton; *cea dupĕ urmă stîlpare*, le dernier rejeton.

„*Vinăriă*, pivniţă, etc.

DIFERITE ḌICERÎ CULESE DIN CĂRŢÎ VECHÎ, PRECUM ŞI DIN GURA POPORULUÎ.

„*A avé nadă*, avoir son pendant.

„*A adesi*, (frecuentare), de la des, (Cantemir).

„*Ademenitor*, amăgitor, încelător.

„*Adeţiu*, domniă, dominatiune.

„*Adulmecare*, se ḍice de fiare saŭ alte animale cari simt prin miros pe vênătorul ce vine cu vêntul asupra lor.

„*Adumbrire*, adĕpost.

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „OCTAVIAN GOGA" CLUJ

„*Aer*, vĕlul cu care s'acoperă st. potir; pólele de la icóne.

„*Aidoma*, aidimos.

„*Ajutorință*, ceea ce monastirile daŭ uă dinióră Statuluĭ.

„*Alac*, un fel de orz de munte care è în treĭ muchĭ.

„*Alcan*, arcan, ocult.

„*Amageŭ*, amăgitor.

„*Ambră*, chichlibar.

„*Amĕnunțime*, amĕnunt, detaliŭ.

„*Ancora* de la Ancus, cel alt pilot care, dupĕ căderea ânteiuluĭ pilot, Thyfon, în mare unde s'a înecat, luă cârma corăbieĭ.— *Argo-Ancus*, corn pelasgic al luĭ *Moab* saŭ al *Cereseĭ*, este acea semi-lună a *Isideĭ*, din unirea cărora s'a făcut *Ancise-Ancus-Isis*, părintele anuluĭ, şi care ţinênd uă códă (ora), face numele acestuĭ semn de speranţă şi de salvare: *ancora*.

„*Aplecuşat*, aplecat, gărbovit.

„*Ariă*, arenă.

„*Arțag*, pĕrul de la céfă.

„*Aurel*, blondinel.

B

„*Babă*, (got.) Weib.

„*Băias*, minor.

„*Balangă*, clopotul ce se atêrnă la gâtul calului.

693298

„*Ban*, monedă, de la banul Craiovă, unde se tăiaŭ baniĭ de aramă şi purtaŭ efigia banuluĭ.

„*Bărbóiă*, barbă mare. Se iea în deridere.

„*Bătaia feruluĭ*, (în bătaia feruluĭ.) Se ḑice de uă posiţiune bună, avantagiósă, în care se află un magasin, cărcimă saŭ oficină, loc pe unde trece lume multă.

„*Bel, belă*; miel bel, óiă belă. Alb, albă.

„*Belatru*, cal la pĕr bĕlatru, deschis.

„*Belicósă*, rochiă de belicósă; uă materiă de mătase ce se purta pênĕ la începutul secoluluĭ al 19-lea.

„*Beluşel*, frumuşel.

„*Berbece întors*, bătut.

„*Bicase*, cailloux.

„*Bolovănit*, împetrit. Curte bolovănită, curte boeréscă împresurată cu ziduri de pétră; *château-fort*.

„*Bosorî* (a), a şĭ bosorî urechile de bucuriă, ca câiniĭ.

„*Brâncă* (brando), sabiă.

„*Brăzdar*, ferul pluguluĭ.

„*Brezăi*, (a se) a se purta ca brezaia.

„*Buimăcit*, ameţit, încurcat, retăcit.

„*Bulz*, bulz de sare.

„*Bunget*, (un bunget înconjurat de tufiş).

„*Burduhan*, stomacul vitelor, partea inferióră a stomaculuĭ unuĭ boŭ.

„*Busna*, a da busna; a da năvală, a se repeḑi, a o croi da fuga; (a dat busna în pădure).

„*Butur*, picior de capră saŭ de berbece.

„*Buture*, scorbure.

„*Buturos*, găunos.

C

„*Cabală* saŭ *cabulă*. De la *Cabul*, oraş în care Anakiĭ ascunseseră pe *Cabala*, precum Abraham zidise acea *Cabană*, casă pătrată, casă cubică, căcĭ pătratul saŭ cubul era tipul perfecţiuniĭ. Asfel şi Brahma crease zodiacul pămêntuluĭ (tantara) din fasele luneĭ. Din *Cub* s'a făcut *Cybela*, ca tip şi ca model de perfecţiune.

„*Căḑătură*. Se ḑice de cine-va care è căḑut în bĕtrâneţe.

„*Cădia* (a). A afuma, a tĕmêia.

„*Călăraş*. Romulus crease uă sémă de ostaşĭ numiţĭ *celeres*, carĭ eraŭ gata tot-d'auna a esecuta ordinile sele.

„*Calariŭ*. Călăreţ.

„*Cale primară*. Ântêia cale ce o fac însurăţeiĭ când se duc la părinţiĭ mireseĭ spre a le mulţumi.

„*Calendroiŭ*. De la calender din limba Romanilor.

„*Calic*. În limba slavonă însémnă ostaş invalid saŭ rănit; saŭ de la cale, adică acela care ţine calea, care stă şi cerşesce în cale.

„*Căpcăun*. Uniĭ Hunĭ.

„*Căpiere*. Ameţélă, uluélă.

„*Cărăuit*. Bét.

„*Cărcimări* (a). A trafica, a se tocmi pentru lucrurĭ ilicite.

„*Casă.* Caḑă, kada (doric) kidi, grije, căcĭ casa are grije.

„*Căscaŭ.* Cască-gură.

„*Căușel.* Căprar.

„*Căutare.* Uă dinióră se întrebuința în loc de inspecțiune, revistă militară.

„*Celar.* Încăpere într'uă casă unde se păstrésă, se ascund merinde; de la *celere*, a ascunde.

„*Cenaclu.* Locul de cină la Romanĭ. Acéstă ḑicere o întrebuințară în urmă Româniĭ spre a desemna locul în care șĭ ascundeaŭ merindele.

„... Ș'a plăcut'o,
Ș'a luat'o
Și 'n *cenaclu* a băgat'o,
In celar, în păunar..."

„*Cencă,* ciócă.

„*Céon,* vas mare de metal.

„*Cerbuț,* Cerbuleț.

„*Ceslăŭ,* Lemnul de care trage al treilea cal la o trăsură.

„*Cetină.* Frunḑă ce se taiă de la partea inferióră a unuĭ arbore ca sĕ se dea caprelor de mâncare.

„*Chișaĭ.* Un fel de pămênt nisipos, dar maĭ prost de cât nisipul.

„*Chitit, chitélă.* Gătit, gătélă.

„*Ciocoĭ.* În țéra Maramureșuluĭ era uă monastire la 1393, care se numea *Artocha.* Sunt treĭ sate dependinte de acéstă monastire, între cari unul anume *Ciocoi* (vicleniĭ), şi altul *sĕlaşi* (fixŭ*)

„*Ciontac*. Vacă ciontacă de códă.

„*Ciopăţi* (a). A tăia bucăţĭ.

„*Ciumăros*. Gust ciumăros, cum è gustul gutuеĭ şi al porumbelor.

„*Ciupitele caluluĭ*. Moravurile, învĕţurile.

„*Clacă*. De la clădire, plantare, semănare.

„*Clipită*. Clipă, clipélă, clipire.

„*Clonţ*. Cioc de păsĕrĭ răpitóre.

„*Cobĕţ*. Erete.

„*Cochinţ*. Ţĕraniĭ ast-fel numesc pe arendaşiĭ grecĭ. Numire remasă de la unul din popórele streine cari aŭ locuit în Dacia Alpestră. (Kakoinsii)

„*Cociă*. Calésсă.

„*Cocon*. De la kha-khan, cap suprem al Avarilor. În limba Goţilor şi a Suedilor, *Kona* însémnă femeiă sociă.

„*Cocoşel de paresimĭ*. Prosticel, blanc-bec.

„*Codorige* saŭ *codorigă*. Suliţă.

„*Cofă*, covă, doniţă.

„*Colésă*. Colecţiune. (Petru-Maior).

„*Colibaşĭ*. Cory-başĭ; Danţul corybaşilor.

„*Colindă*. De la calendele saŭ maĭ bine de la *caleo*, *colendus*, a serba, a venera; maĭ vîrtos că colindele se fac în calendele luĭ ianuariŭ.

„*Colţar*. Mescióră de formă triangulară ce se pune într'un colţ al camereĭ.

---

*) De la ḑicerea *sala*, care în limba Romnilor însémnă locuinţă fixă.

„*Coman*. De la Comanii sau Cumanii cari au locuit în Panonia, veniți din Italia din locul numit Cumania.

„*Conteș*. Haină lungă, de la conteș, un popor care a locuit în Alpestria.

„*Copil din florĭ*. Se ḑice de un copil ce se nasce dintr'uă femeiă fără bărbat legitim. Alusiune la verginea care a născut din mirosul uneĭ florĭ.

„*Corabiă*. Corabia (în limba Romnilor).

„*Cortel*. Umbreluță.

„*Cotagăt*. Un fel de céră ce se află în pămêntul Americeĭ și în ocnele de la Comănescĭ în Moldova.

„*Cotigit*. Cotit.

„*Crăciun*. Crăciune, carnațiune, incarnațiune.

„*Credințar*. Îngrijitorul vinurilor domnescĭ.

„*Cristal*. De la kristal care, în limba Romnilor însémnă suprafaçiă transparentĕ și solidă.

„*Crucĭță*. În loc de cruciuliță.

„*Curătură*. Curățitura unuĭ loc de mărăcinĭ și de râdăcine spre a'l face bun de arat.

„*Curmătura rîuluĭ*. Locul unde se cotesce rîul.

„*Curtén*. Curtesan.

„*Cuvêntăreț*. Orator funebru.

D

„*Dabile*. Dărĭ; de la *debe*, a datori.

„*Darab*. Uă bucată de ceva.

„*Derăpênare*. Derapinare.

„*Deresuflul dileĭ*. Apusul sóreluĭ.

„*Derîmare*. Derimere.

„*Desăgi* (a) A împovĕra (desag). A desăgi cu multe sarcine.

„*Desbinare*. Intrigă.

„*Descălcire*. Descurcare.

„*Deşug*. Urmă de picior lungă.

„*Detrâmbe-părţĭ*. De amêndoĕ părţile.

„*Dinastiă*. De la *dyn* (lume) şi *ast* (sté). Puterea stelelor. Amêndoĕ aceste dicecĭ sunt de rădăcină indo-tatară.

„*Dracoveniă*. Drăciă.

„*Dramă*. (Dharamas în limba indo-tatară) din care Greciĭ aŭ făcut drama.

„*Drop de sare*. Bulgăre de sare.

„*Drum împielat de chişaĭ*, îmbrăcat.

„*Drum limpede*, drum fără délurĭ şi fără văĭ.

„*Dulcinos*, *dulcég*. Care are un gust dulce.

„*Dumicaţĭ*. Pâinea ce se dumică în lapte saŭ în supă.

„*Durdă*. De la italienesce *druda*.

F

„*Făloşi* (a se). A se făli, a se fuduli. Se iea în sens ironic.

„*Făptui* (a). A crea, a comite.

„*Farfara*. Farfallone.

„*Fautor*. Favoritor, priincios.

„*Fĕ!* (fa). De la feminin.

„*Fecior*. Fecialis.

„*Femeiă*. De la *feo*, *fendo*, *findo*, a spinteca a tăia, a despărţi, căcĭ femeia è un sex despărţit de sexul bărbătesc; saŭ de la *fetus*, *fetare*, a fĕta.

„*Ferut de banĭ*. Banĭ mulţĭ, bănet, grubă.

„*Fĕt*. Fetus, fœtus.

„*Fiastru*, *fiastră*. Filliastro, filliastra.

„*Firav*. Firos, grâŭ firav.

„*Fiuţ*. Diminutivul luĭ fiŭ.

„*Foloscină*. Remasul de la strugurĭ dupâ cules.

„*Frate de cruce*. Numire ce se da la cel-ce se unea cu unul saŭ cu doĭ alţĭ spre a plăti uă dare către Stat, neputênd a o plăti singur. Acela care era în stare a plăti contribuţiunea întrégă saŭ tótă crucea se numea *cruce întrégă de voinic*. Fraţiĭ de cruce, pentru că plăteaŭ uniĭ pentru alţiĭ, se credeaŭ legaţĭ între eĭ şi se puneaŭ unul pentru altul la or ce împrejurărĭ.

„*Fraţĭ de lapte*. Ceĭ ce aŭ sugt de la aceeaşĭ doică; şi eĭ şĭ datoraŭ iubire şi protecţiune între dênşiĭ.

„*Fruntaş*. Om de frunte.

„*Fugări* (a). A pune pe fugă.

„*Fulgerătură*. Uă bólă.

G

„*Gâman*. Om corpolent şi fórte înalt; mare mâncăcios.

„*Gerui* (a). A face ger.

„*Ghebos*. Gibbosus.

„*Gherul apeĭ*. Loc unde ferbe, unde colcotesce apa când vine mare, *gherdap!?*

„*Ghindoc*. Scurt, pitic.

„*Gliĭ*. Brazde.

„*Goga, gogoriţa*. De la *gog*, ḑicere luată din limba Romnilor, din care Greciĭ aŭ făcut gigas-gigant.

„*Gorgoni* (a). A goni şi a gorgoni un cerb.

„*Gospodar*. Ospĕtar (ospis), castelan. Cu acest înţeles ḑic Moldoveniĭ *gospodar* şi *gospodăriă*, în loc de *ospĕtăr*, *ospĕtâriă*.

„*Grapă domnéscă*, stégul domnescŭ.

„*Griveiŭ*. Cenuşiŭ, câine griveiŭ.

„*Gudura* (a se). (Gaudeo, gaudere). Se ḑice de câinĭ când se gudură.

„*Gust petros*. Se ḑice pentru unele vinurĭ.

H

„*Haiduc*. Haituc, de la haită, precum bandit de la bandă.

„*Hălăgiucă*. Adunătură de mărăcinĭ saŭ de pomişorĭ într'un loc formând uă ascunḑĕtóre.

„*Hămuşit*. Ros de ham saŭ de sgardă.

„*Harşale*. Vĕlurĭ cusute.

„*Harţă*. Lovire într'uă bătăliă.

„*Hărţ*. Hărţul din tĕriţe.

„*Hînţar*. Husar.

„*Hoţĭ*. De la Goţĭ.

„*Hoţoman*. Hoţ.

I

„*Iafet*. Pământ. (Jafa saŭ Java).

„*Iaser*. Baltă.

„*Iamală*. Tină, noroiŭ.

„*Îmbia* (a). A invita; *a îmbia la omenit*, a invita la uă masă.

„*Îmbina* (a). De la ambo.

„*Îmbumbat*. Prins cu bumbĭ; *caere îmbumbate*.

„*Imos*. Puturos, necurat. *Haine sparte şi imóse*.

„*Împilare*. Presiune, impunere.

„*Împupi* (a). A înflori; *aŭ împupit florile*.

„*Încâlcit*. Încurcat.

„*Încâtinel*. Om moleşit, care abia se mişcă.

„*Încovêrlocitură*. Învêrtitură.

„*Îndedulci* (a). A deprinde prin miḑlóce dulcĭ.

„*Îndemână* (la îndemână) à la portée.

„*Înfipt*. Înţepat, *uă femeiă d'ale înfipte*.

„*Înfoiat*. Se ḑice maĭ ales în genul feminin despre femeile acelea cari se fudulescŭ umflându-se în haine noue.

„*Înteţi*. A întărîta, a iuţi, a lăţi. *S'a înteţit vorba*, s'a lăţit.

„*Întindichiat*. Cu hainele întinse bine pe corp şi îngrijite. Se ḑice în înţeles ironic.

„*Întroluca* (a). A aşeḑa la un loc, a aduna, a împreuna. *Sĕ întrulóce ostile cu ale ţaruluĭ*. (Cantemir).

„*Invĕscut.* Îmbrăcat, învestit.

„*Invĕţăţel.* Discepol, ucenic.

„*Iubiţică.* Femeia care è iubită, amantă.

„*Inţînat.* Dispus spre cértă, cu tóne. Póte de la *înzînat*, de unde şĭ *zînatic.*

J

„*Jilăvete.* Ciomag.

„*Jugan.* Cal jugan, boŭ jugan.

„*Jumătăţirea.* Jumătatea periodeĭ saŭ a unuĭ spaçiŭ de timp.

„*Junghiŭ.* Pumnal.

„*Josén,* Om pe jos, servitor de rônd, valet de pied.

„*Juruit.* Promis.

L

„*Lacremator.* Un vas mic în care anticiĭ storceaŭ lacremele lor şi 'l depuneaŭ în cosciugul unuĭ consângén al lor.

„*Laiă.* Négră. *Nicĭ laie nicĭ bĕlaie.* Laiă în limba Romnilor însémnă popor, *uă laiă de Ţiganĭ.*

„*Lan.* Funia ce se légă de oiştea uneĭ trăsure ca sĕ ţiă crucea la care se pun caiĭ înaintaşĭ.

„*Lăudăriă.* Infumurare.

„*Lasŭ.* Petic de pămênt.

„*Léc.* Din limba Romnilor, *laph*, *lap lepias*, (léc), fiul arteĭ lécurilor, (Asclepias).

„*Legănel.* Copil de légăn.

„*Leocus.* Lovit cu leoca, cam într'uă parte.

„*Lerficuță.* De la *larva*; masculiță; chip frumușel. *Lerficuță cu ochĭ mândri.*

„*Leŭ.* Monedă care avea efigia unuĭ leŭ. Șése banĭ roșiĭ făceaŭ un leŭ.

„*Leurușcă.* Viă sĕlbatică.

„*Linguri* (a). A linguși. *A se linguri Ungurilor.* (Șincaĭ).

„*Lipcan.* (Tătar lipcan). De la Lituania saŭ Lipcania.

„*Lira.* (λύρα.) Luată de Grecĭ din limba persană *lur*, compus de l+r, è sinonim cu grecescul μ+λ. Lur însémnă tot uă dată *musicant, negru* și *muntén*, precum din grecescul μ+λ se face μέλος, μελανὸς și μελίας.

„*Lóvă.* Țĕraniĭ asfel ḍic de un timp care a avut destulă plóiă tocmaĭ când trebuia pentru producte: *a fost lóvă mare.* S'a lovit ploia tocmaĭ la timp.

„*Lovele.* Banĭ.

„*Lude.* Uă jumătate de contribuabil, căcĭ dintre calicĭ, se puneaŭ câte doĭ ca sĕ plătéscă uă contribuțiune întrégă.

„*Lujer.* Lujerul verḍeĭ.

M

„*Mă!* De la masculin.

„*Mădăritură.* Ingônfare; de la mădăran saŭ modoran, sumeț, barbar.

„*Măgar*. Din limba Romnilor, ma-garu, (urechiă lungă) măgar.

„*Magiă*. De la μέγας, (mare sciinţă).

„*Malcavĕţ*. Uă rădăcină care cresce pe marginea bălţilor, şi pe care ţĕraniĭ o întrebuinţésă drept nutriment.

„*Manimos*. *Corp manimos*, mare, enorm.

„*Manin*. Mare, cumplit.

„*Marţafale*. Mazzapane; massepain.

„*Masaiŭ* saŭ *masariŭ*. Pânsa de masă.

„*Măscăriciŭ*. De la mască, maschera; om mascat, bufon.

„*Matahală*. *Uă matahală spăimĕntătóre*, uă namilă de visiune îngrositóre.

„*Medea*. Fermecătóre. De la Media (ţéra luneĭ) luna se consideră ca protectórea fermecelor.

„*Medic*. De la Medea saŭ de la magiĭ cari eraŭ iniţiaţĭ în marea sciinţă a Medeeĭ, adică a luneĭ fermecătóre, căria Mediĭ 'ĭ deteră numirea de Magdalena.

„*Mergĕt*. *Mergĕtul vitelor*, drumul pe care merg de ordinar vitele.

„*Merindar*. Aprovisionator, furnisor.

„*Merinde*. (Meridies). De la prânzul românesc care è la améḑă.

„*Mestit*. De la mesto (italienesce) întristat, mîhnit.

„*Miaut*. Miorlăitura pisiceĭ.

„*Mîlci*. (a) a tăcea. *A tăcea mîlcă*.

„*Miorele*. Miele june.

„*Miras*. Mirare.

„*Mîsdă*. Mită.

„*Mocan*. De la vorba indiană *mohană*; fals, încelător. Numele ḑeităţiĭ *Miseria*, care are nevoiă de falsitate şi de vicleniă spre a putea trăi.

„*Morocan*. De la *malacani*, păstoriĭ vênḑĕtorĭ de lapte (*malaco*, lapte rusesce)

„*Mortasipiă*. Se numea la Moldovenĭ dijma ce se strîngea, prin vornicul de tîrg, după tótă marfa ce se vindea cu mĕsura saŭ cu cumpĕnă.

„*Motîntoc*. Prost, tont.

„*Muierce*. Damoiseau.

„*Muntenĭ*. Nume ce se dă Românilor de dincócĭ de Milcov, care nu vine de la munte, ci de la numirea de *multanĭ* ce le o deteră Poloniĭ.

„*Murgăreţ*. Ócheş. *Lână murgăréţă*.

„*Mursecătură*. *Muşcătură de lup*; a murseca a muşca; mursecător, muşcător.

„*Muscel*. Munticel.

N

„*Naiba*. Dracul cel maĭ mare dintre nabiĭ, profeţĭ saŭ pythonĭ. Naiba, italienesce *naibi*; spaniolesce *naipes*, drăcóicele, sibilele, pytonisele.

„*Năimélă*, tocmélă.

„*Năimi*, (a) *a tocmi*.

„*Nălucire*, ilusiune.

„*Namilă*, fiinţă fórte mare, fórte înaltă.

„*Nansusurĭ*, capriciĭ; cu nasul în sus.

„*Nasaliă*, cosciug.

„*Navrapi* (a) a cădea fără veste asupra cuiva.

„*Năvrăpitor*, năvălitor, agresor.

„*Nedegroşit*, necioplit, necivilisat.

„*Nedesrupt*, neîntrerupt.

„*Neguréţă*, negură, întunecime.

„*Neleaptă*, fără lapte; *vacă neleaptă*.

„*Nemăreţ*, modest.

„*Nepace*, nelinisce, neastêmper.

„*Neplăcere*, saŭ desplăcere.

„*Nepriceput*, ignorant.

„*Nesuinţă*, *nesuire*, aspirare.

„*Nojiţe*, legăturele opincelor.

„*Noatin*, mîns, cârlan.

„*Numa*, cerul stelat, pădurea Nemeĭ unde luna (Egeria) lupóica luĭ Brama, retăcesce precum retăcesce Agar, sclava luĭ Abraam, în locurile deşerte.

„*Numitor*, taurul luĭ Numa, minotaurul.

O

„*Oblici* (a) a afla.

„*Obscen*, de la *osca*, *obsca*, un dialect latin uricios.

„*Opaiţă*, saŭ văpaiţă.

„*Opritură*, uă parte din pădure ce se opresce netăiată.

„*Orbica* (a) a umbla ca orbiĭ.

„*Ostenit*, estenuato.

„*Otgon*, funiă mare şi grósă care se întrebuinţésă la corabiă.

P

„*Paicĭ,* pagĭ; *cu opt paicĭ domnescĭ.*

„*Paprisce,* uă întindere de loc care è bună de privire.

„*Păliciŭ. Sórele a dat un păliciŭ, a îngălbenit, a pălit foile porumbuluĭ.*

„*A părăsi ocna de surda.* Se ḑice pentru când ajunge spargerea săriĭ aşa de adûnc, încât nu se maĭ aude omul cu ceĭ din afară.

„*Păresimĭ,* postul cel mare, (quaresimo).

„*Parcane,* grile, zăbrele.

„*Parlagiŭ,* acela dintre măcelarĭ care are meseria d'a spinteca vitele.

„*Paucă,* timbal.

„*Păunar,* loc unde se ţin păuniĭ.

„*Pegas,* Πήγασος, de la πηγή, sorginte; căcĭ è sorgintea lumineĭ avênd de patriă Thesalia; thasi saŭ thesa anuluĭ (sal), a isvorî; calul solar săltând din Orient care è sorgintea lumineĭ.

„*Pelasghiĭ.* Pelopes, stăpâniĭ pămêntuluĭ.

„*Pĕrit,* de la pĕr, căcĭ Romaniĭ duceaŭ de pĕr la judecată pe acusaţiĭ lor.

„*Pestă,* şi *pustă-bólă,* ciumă.

„*Peţitură,* în loc de peţire.

„*Pétră-căpriţă,* uă plantă care arḑêndu-se se face pétră.

„*Pin,* un fel de brad mic.

„*Plăgui,* (a) de la plagă, a răni.

„*Plean,* pradă de resbel.

„*Plévă*, de la plebe.

„*Plointe*, timp ploios, plóiă multă și désă.

„*Policióră*, lemnul din jos al juguluĭ.

„*Ponturĭ*, conturĭ saŭ veniturile țĕreĭ.

„*Preducel*, tipar care bate cu ciocanul pe uă tăbliță de metal ca sĕ facă ornamente de florĭ.

„*Prelinge* (a se) a curge, *a se prelinge butea*.

„*Presécă*, locul devenit propriŭ pentru pășiune în urma scóteriĭ rădăcinelor păduriĭ ce se afla pe dênsul.

„*Presurat*, (clos).

„*Pripor*, prăpastiă.

„*Prisecar*, crescĕtor de stupĭ.

„*Prispațĭ*, cusătura pieḑișe în dosul altițeĭ la uă iă, care se face cu matăsurĭ saŭ cu lânurĭ dupe umerĭ.

„*Privită*, zidul interior sub uă feréstră, care è maĭ scos și servă de poliță la sătenĭ.

„*Proclu*, acela dintre pețitorĭ care è ales de uă fată.

„*Prohas*, legătură de gât, colan, legătură cu sgardă de care se țin câiniĭ când se scot la vênătóre.

„*Purcalab*, burgrav.

„*Purgar*, burger.

R

„*Răcni* (a), ranco.

„*Răpăi* (a), *calul răpăind*.

„*Rascotă*, pomişorĭ uscaţĭ ca nisce mărăcinĭ.

„*Răboş*, de la *rebus* latinesce. Moldoveniĭ ḑicŭ maĭ bine rebuş.

„*Repeḑit*, brusc; *a vorbi repeḑit*.

„*Resbufni* (a), bate fără milă.

„*Resdomni* (a), a scóte din domniă.

„*Resipi* (a), a ruina, resipele, ruinele.

„*Respopi* (a), a scóte din popiă.

„*Resturnică*, femeiă prostitută.

„*Resufleţi* (a), a însufleţi.

„*Retevei* de teĭ;

„*Mirisce de meĭ*, cuvênt de ordin ce se pretinde că se schimba între soldaţiĭ luĭ Negru-Radu, după venirea sa în ţéră, spre a fi recunoscuţĭ, ear nu confundaţĭ cu Tătariĭ ce se aflaŭ încă în România.

„*Rieruncă* saŭ *Ieruncă*, uă pasĕre în Moldova a căriĭ carne è fórte plăcută, dar care è aşa de nătingă şi surdă, încât vĕnătoriĭ ucidŭ cu sutele din ele, fără ca sĕ părăséscă arborele pe care staŭ. Poloniĭ o numescŭ *Gluşca*, adică surdă. (Cantemir).

„*Rîmătură*, se ḑice de un drum saŭ şosea, care ar avea pretensiune sĕ fiă făcut, dar è maĭ mult scormonit, ca cel rîmat de porcĭ.

„*Rost*, rostrum!?

„*Rudar*, aurar.

S

„*Samsar*, semissarius, semissalis.

„*Sanscrita* (sam-scrita) semnul format de stele, scris de lună (sam).

„*Sbici* (a se), a se svînta, a se usca.

„*Sbîrlingat, cu nasul sbîrlingat în sus.*

„*Sburda* (a), dorlotter.

„*Scălciare,* de la italienesce *scalciare.*

„*Scărăndăvi* (a se), *scărăndăvicios,* a se înfiora, înfiorător.

„*Scărbă,* sturba.

„*Scărmăna* (a), carmino, françesesce carder.

„*Scăunaş*, samsar de producte prin sate.

„*Scochină,* grópă făcută în ghiaçiă, spărtură.

„*Scofordătură,* înălţime maĭ mică pe lêngă vîrful unuĭ munte, s. e. cutare munte è unit prin maĭ multe scofordăture cu alt şir de munţĭ.

„*Scorţarĭ,* un fel de opincĭ de scórţă pe carĭ 'ĭ pórtă Munteniĭ ca sĕ pótă umbla pe munte când è néoă.

„*Scumpete,* lucrurĭ preçióse, scumpe.

„*Scund,* în loc de scurt.

„*Scuturăţel,* un om maĭ scuturăţel, maĭ curat, maĭ bine purtat.

„*Seciŭ,* lucrare prin care se scot rădăcinele uneĭ pădurĭ spre a se face din ea un loc de fênéţă.

„*Şedĕtóre,* adunare ţĕrănéscă.

„*Sefora* (nevasta luĭ Moise). Cuvêntul sciinţeĭ; treime compusă de s+f+r, a căror unitate face *sfera*: sfera lumiĭ; lumina, (sfer), cartea (seferi), cifra, (sifer) şi cuvêntul sefora al Ebreilor.

„*Segban,* segbaniĭ de scutélă.

„*Sgelesce* în acéstă frasă, în sgelescea vîntuluĭ, în bătaia vîntuluĭ.

„*Sigă*, un nisip fórte mênunt ce se află în unele rîurĭ.

„*Şioiŭ*, torent.

„*Sirep*, sĕlbatic.

„*Slim*, consiliŭ.

„*Slimui* (a), a consilia.

„*Smăcina* (a), a chinui, a turmenta.

„*Smintitură*, în loc de smintélă.

„*Smorfurĭ*, scălimbăture.

„*Şoriciŭ*, cója de pe copacĭ.

„*Sóve*, gropĭ făcute pe la unele vie din derîmăturele pămêntuluĭ.

„*Sporovăi* (a), a 'ĭ toca gura, a flecări verḑĭ şi uscate.

„*Staţiune*, (saison) *statis* dupĕ Menage, *sectio* dupĕ Duchat, de la *satio*.

„*Steiŭ*, munte fără copacĭ şi fără verdéţă.

„*Sternă*, citernă.

„*Stingăcios*, lemn *stingăcios*, care se stinge lesne.

„*Stins*, în loc de ruinat.

„*Strebucare*, erupţiune.

„*Stremurar* saŭ *stremurară*; bĕţ lung cu un ac în vîrf cu care se îmboldescŭ boiĭ ca sĕ mérgă.

„*Strefund*, abis.

„*Strehaia*, (stre-caia) în limba Romnilor însémnă locuinţă acoperită.

„*Strimţarĭ*, patantalonĭ ţĕrănescĭ strimţĭ.

„*Strungă*, strimtóre.

„*Stur*, uă grămadă de sare mĕnuntă ce se scóte din ocnă şi care nefiind bună, se lasă în bătătură.

„*Suflecat*, cu mânicele suflecate.

„*Sugaciŭ* saŭ *sugastru*.

„*Suplini* (a) suppléer.

„*Susén*, servitor care servea sus și care se punea în códa trăsureĭ.

T

„*Tăbărî* (a), a campa, a năvăli.

„*Tălcuire*, tălcui; în limba Romnilor însémnă a spune.

„*Tănd*, în loc de când: *tând leșinând*, *tând resuflând* (Cantemir).

„*Taraoa*, de la verbul frances *tarrer* cu asemenea semnificare.

„*Tarlate*, petice de pămênt.

„*Tarpea*, (stînca Tarpea), de la ḑicerea indiană *tarpan* care însémnă espiare.

„*Tău*, baltă.

„*Tăvălită*, se ḑice de uă femeeă care è la rônd.

„*Tĕlmaciŭ*, de la telmas saŭ telcas (oracol) saŭ de la tell, a povesti.

„*Teșilă*, săculeț în care se țin banĭ saŭ alt ceva.

„*Ticălos*; de la tica (în limba Romnilor), *tiki* (egiptienesce), *tico* (chinesesce) τύχη (grecesce), noroc și nenoroc; de aci vine și ticălos.

„*Țiglă*, tegula.

„*Țipătură*, făcut, fermec, bólă, accident fatal. Acéstă ḑicere se întrebuințésă maĭ mult în Maramureș.

„*Têrș*, têrșiă.

„*Tîrța, pîrța, maĭ nimica*, (tertia pars). A trea parte din jafurile luate dintr'un oraș învins de Romanĭ, căcĭ era datina ca tóte aceste jafurĭ sĕ se facă în treĭ părțĭ, din cari una era pe séma campoducelui saŭ generaluluĭ, a doa pe séma oficerilor și a trea pe séma soldaților; așa dară fiind-că era prea pucină partea care remânea acestor din urmă, de acea eĭ ḑiceaŭ: *tertia pars*, saŭ tîrța pîrța, maĭ nimica.

„*Țirulic*. Chirurg.

„*Tisic*. Baligă uscată pentru ars érna (tűz, unguresce, foc).

„*Țițeiŭ*. Pĕcură din care se scóte gazul; è subțire și are tăriă de 40 grade.

„*Țóle*. De la *stoles*.

„*Totulin*. Mereŭ lin.

„*Tradă*. Trădare.

„*Tragă*. Cu care se cară pămêntul.

„*Trăgun*. Trăgĕtor; se ḑice de caĭ și de boĭ.

„*Tremânda* (a). A amâna: *tremândându-se nunta pênĕ se va face prunca în vêrsta*. (Șincaĭ, *Cronica Românilor*).

„*Trepădător*. Alergător.

„*Tretior*. În etate de treĭ anĭ. Se ḑice de animale.

„*Trufaș*. Fudul peste mĕsură, orgolios.

„*Tupăni* (a). Ḑicere imitativă, a tupăni cu ciomagul.

„*Turaliŭ*. Monedă turcéscă, de la *tura*: *turaliĭ de aur cu zimțĭ ascuțițĭ*.

„*Turlac*. De la *turlac*, care, în limba Romnilor, însémnă danțător.

U

„*Ulmi* (a). A ulmi împrejurul cui-va.

„*Unghilat*. Cel ce are ungiele late.

„*Urciuc*. Urciucul trăsureĭ, trépta pe care se urcă pe capră.

„*Urmatic*. Sĕmînța urmatică, se ḑice de aceea ce se culege de la uă flóre care a produs'o pentru adoa saŭ a trea óră, și care nu è reputată a fi așa bună ca cea d'ântêiŭ.

„*Ușiar*. Uşier.

„*Vădicĕl*. Vad mic.

„*Văera* (a se). A se văeta. (Petru Maior).

„*Vandal*, Windis-baken în Bavaria; Wendisch-Graetz în Wŭrtemberg; Veneția în Adriatica; Windisch în cantonul Berneĭ; Winden-heim lêngă Strasbur; Vendeuil, Vendea, Vendôme, Vendoeuvre, tóte acestea fundate de Vandalĭ saŭ Vendalĭ.

„*Vasă*, aspect.

„*Vatican*. (Vati-khan), de la *vata*, sciință, şi *khan*, casă, (casa sciințeĭ, Vaticanul).

„*Vechil*, vicar.

„*Vederos*, de un bun aspect, frumos la vedere.

„*Velițĭ*, (veles, velites) chevaux-legers, soldats armés à la légère.

„*Venetic*, de la vênĕt. Sub Justinian eraŭ visitiĭ verḑĭ și visitiĭ albastri saŭ vineţĭ, cari se întreceaŭ în circ (ipodrom) Publicul lua parte când pentru uniĭ când pentru alţiĭ; iĭ susţineaŭ pênĕ când sĕ și încăeraŭ între dênșiĭ pentru eĭ. In imperiul Orientuluĭ, verḑiĭ persecutaŭ pe vineţiĭ, cari ne maĭ putênd suferî maltratările lor, emigraŭ în ţéra nóstră, unde Româniĭ le da numirea de veneticĭ.

„*Vêntul turbat*, eterul.

„*Vincélă*, învingere.

„*Vintré-trele*, uă pânză de corabiă (Cantemir).

„*Vipia*, *în vipia căldureĭ*, arșiţa cea maĭ mare a căldureĭ.

„*Viróge*, lăcușóre de apă făcute din ploĭ.

„*Vition*, *pântece vition*, macru, subţire.

„*Voi* (a voi cui-va) a'ĭ acorda; *'ĭ a voit dreptul* (Cantemir).

„*Vomi*, (a) a vĕrsa: *unde munţiĭ vómă foc*. Poesiă popolară.

„*Vorbă ameţită*. echivocă.

„*Vorbarit*, flecar.

„*Vréscurĭ*, uscăturĭ cu carĭ se aţîţă focul.

Z

„*Zăcĕtóre*, bute mare vîrîtă în pămênt.

„*Zaharisit*, în loc de bét.

„*Zare*, lumină, strevĕḑul apeĭ.

„*Zinióră*, în loc de zinișóră.

„*Zonă*, rochia stelată cu care Dumneḑeŭ se învestmêntă în Orient când apune sórele la Occident. În acéstă rochiă saŭ *stol* (στολή) se coprind destinatele omenescĭ și de la acest *stol* veniră maĭ târḑiŭ *apostoliĭ*, acele vocĭ marĭ carĭ în toţĭ secoliĭ s'aŭ făcut auḑite pe pămênt. (*Vaillant*).

ASEMENEA SUNT ŞI VORBELE URMĂTÓRE.

„Plaviă. — Plevilă. — Pleviă. — Sóre-sec. — Leorcă. — Devênt. — Pasĕre măéstră. — Sân-Duminica. — Svêntare.— Iepure de otar.— Săbuit. — Nesăbuit. — Mocărţan. — A pungăși. — A migăli.— A tuli. — Sgîia. — Siciŭ și beiŭ. — In beiŭ bun.— Trăgóiă. — Resteiŭ. — Genune. — Cracarange. — A îngăla. — Urechiă-furculiță. — Urechiă ciuntită.— Ureche crestată. — Urechiă înfurcită. — Frembele, (frembele de céră).— Sicluit, (cerb cu córne sicluite). — Chiserac (loc chiserac). — Fașă cu mărginile trase cu aur. — Uscul. — Perendare (și le pórtă perendare). — Zirna (cunună de zirnă). — Vulturariŭ. — Strugă, (struga cu oĭ). — Blem.— Fusteiŭ, (fusteiul patuluĭ). — Restoc. — Vădar.— Vop. — Șerperel. — Colărel. — Vălăŭ. — Brat. — Stană. — Gongiŭ, (perea ca gongiĭ). — Stenurele.— Șerpare. — A gómoni. — Plaiŭ.— Stog.— Butóre.— A bui. — A ujui. — A blahoti.— Sufericios. — Luminele. — Vedemostre. — Grădele. — Pociumb. — Hotare greniale. — Fodină. — A aciui. — A schingini. — Scurciŭ. — A brăni. — A da de biŭ. — Parasange, (Şincaĭ). — Cohortă (idem). — A leşui (idem). — Spurcul (idem). — A respica. — Ghiócă. — A struji. — A restruji. — A rîtui. — A dărăbi. — A dăula. — A încumeta. — Nevrăpitor. — Nagodă (a peţi nagode de la împĕrăţiă). — Stémĕt. — Pléşcă. — Vêntócc. — Savan. — Darab. — Săgară. — Coreniă. — Deadepost. — Undesat. — Duperare. — Téfĕr. — Blemare. — Bolzală. — Tărhat. — Toaipe, (arcurĭ şi toaipe). — Ovilă. — Trapa rîuluĭ. — Pominóse. -- Ocină. — Poiadă. — Strerăḑare. — Frunḑărire. — Îndatinat. — Vĕdire. — Lamură. — Romanotocil (comptesse d'Ash). — Deschilinire. — Sărĕŭ. — Poiată. — A se depăra. — A descălci. — Băduiŭ. — Hurdubusŭ. — Măgură. -- Vêntoică. — Çurcănescŭ. — Clince (clinche). — Croéla draculuĭ. — Destrămare. — Strebălare. — Destrebălare. — Dulcele tómneĭ. — Crighină. — Peneş-împĕrat. — Convecin. — Cerinţă. — A cărpi. — A chisăgi. — A pĕrui. — Minciună împeliţată. — Unul de la pereţĭ, (parasit). — Basnul cu cucoşul roşu. — Taler- cu doĕ feçe. — Vorbe de furcă. — De muc, de frunte, (frumos de muc, frumos de frunte). — Bituşă. — Brăcinar. — Baer. — Filaliŭ, (turban de filaliŭ). — Căpitan de scaun. — Vătav de plaiŭ. — Pajisce. — Fisfisele.

* * *

BOTANICA ROMÂNĂ.

A

„*Afin*, myrtille, myrtillus vaccinius.
„*Agliciŭ*, galantine.
„*Agriş*, groseillier, ribes.
„*Agud*, murier, morus.
„*Aişor*, asphodèle.
„*Aiŭ*, ail, allium.
„*Albiţă*, corbeille d'or, alyssum.
„*Aloĭ*, aloés.
„*Alun*, noisettier.
„*Amarelute*, exacum.
„*Ananas*, bromela ananas.
„*Anason*, anisette, pimpinela anysum.
„*Angelica*, angelique, angelica.
„*Anghinară*, artichaut, cynara.
„*Apărătóre*.
„*Arbore de Judea*, gainier.
„*Ardeiŭ*, piment, capsicum.

„*Arin*, aune, alnus.
„*Armurariu*.
„*Arumi*, gouêts.
„*Asmatuchiŭ*, cerfeuille, scanix, cerefolium.
„*Astre*, marguerite, maer-aster.
„*Aurică*, oreille d'ours.
„*Avraméscă*.

B

„*Băcan*, campeche.
„*Baib*, usturoiŭ de sămînţă.
„*Bălăriă*.
„*Balomidă*, plantă ce cresce pe apă.
„*Barba împĕratuluĭ*, joubarbe, sempervivum.
„*Barbenoc*.
„B*alsamină*, balsamine, impaciens balsamina.
„*Barlaboiŭ*, bunium.
„*Bazamoc*.
„*Bĕşicósă*, baguenodier, corutea.
„*Beşicură*, vesicaria.
„*Bob*, fève, faba.
„*Boţăţel*, héllébor.
„*Boziŭ*, hyéble, sambias.
„*Brad*, pin, pinus.
„*Brânca-ursuluĭ*, brancae ursi, branche oursine, heraclium.
„*Brâncuţă*, sisymbrium.
„*Brânduşe-albă*, varoise, colchycum autumnalis.
„*Brânduşa-morţilor*.
„*Brânduşe* de tómnă, safran bâtard.

„*Brândușe de véră*, safran printanier, crocus vernus.

„*Brebenel*, bunias.

„*Bridinel*, primevère.

„*Brilióncă*, asclepias.

„*Bróscă*.

„*Brusture*, bardane, arctium.

„*Bruzișóre*, cymbidium.

„*Bujor*, pivoine, pavonia.

„*Bujoraș*.

„*Bulbucel*, populage du marais, caltha.

„*Bumbacĭ*, bombacées.

„*Bungiac*, phaseum.

„*Buriană*.

„*Burunițǎ*, euphrasia.

„*Busioc*, basilique, ocynum.

C

„*Cacao*, cacao, theobroma cacao.

„*Café*, caffé, caffea arabica.

„*Cais*, abricotier.

„*Calacan*, chalcanthum.

„*Căldărușe*, gante de Nôtre-Dame, crotabre, acquilaegia vulgaris.

„*Calapaer*.

„*Calin*, tinus, opulus, calmus acornus.

„*Calonfir*.

„*Călțunaș*.

„*Călțunaș pitic*.

„*Călțunaș urcător.*
„*Călugăraș.*
„*Camelia,* camelias.
„*Cânepă,* chanvre, canabis.
„*Căpciună.*
„*Capron*
„*Caprifoiă,* cerfeuille.
„*Capșiună,* fraise.
„*Căpușe,* ricin, ricia.
„*Cardaman,* paste d'Istis.
„*Carpin,* carpinus.
„*Cârtiță.*
„*Cartof,* pomme de terre.
„*Cașe,* casse.
„*Castan,* châtainier.
„*Castravete,* concombre, cucumis.
„*Cașul-popi,* alcée.
„*Catifeluță,* pensée.
„*Catină,* argensière, hippophaea.
„*Cătușe,* ballota.
„*Cedru,* cèdre, cedrus.
„*Céiŭ,* thé, tea chinensis.
„*Cépă,* oignon, cepa.
„*Cépa-ciori.*
„*Céră.*
„*Cerafer,* muricagal.
„*Cerencel,* dryas.
„*Ceróică,* yeuse.
, *Cespetă,* gazon.
„*Chimen,* carum carvi.

„*Chrişcă.*

„*Cibotica cucululuĭ*, primevère, primula.

„*Cicóre*, chicorée, cichorium.

„*Cimbrişor*, thym, thymus.

„*Cimbru*, sariette, sattugeya.

„*Cincĭ-degete*, tormentilla.

„*Ciorvană*, lycopodium.

„*Ciparósă*, cyprès, cupressus.

„*Cireş*, cerisier, prumus avium.

„*Ciucuraş.*

„*Ciucuşor*, adyseton.

„*Ciulină*, macre, tropa natans.

„*Ciuliniță.*

„*Ciuma-feti*, datura.

„*Ciupercă*, champignon, agaricus campestris.

„*Cleiță*, tymelaea.

„*Clopote*, muguets.

„*Clopoțel*, campanula.

„*Cócăs*, groseillier, ribes rubrum.

„*Coconeĭ*, baguenodier.

„*Cocos*, cocotier, cocos nucifera.

„*Cocoşeĭ de grădină.* erythriacées.

„*Cocoşel*, adonis.

„*Códa-mâți*, sphagnum.

„*Códa-şoriceluluĭ*, achilea.

„*Coliliă*, colilia.

„*Colțişor*, dentaria.

„*Condurul-Dómni*, capucine.

„*Corabatică*, plantă şi păsere ce se numesce şi dumbrăvióră.

„*Corn*, cornullier, cornus.
„*Coşiţel*, chervis, sium.
„*Cotuşnic*, catoria, cataire, herbe aux chats.
„*Crăiţă* saŭ crăinţă.
„*Craşnic*.
„*Crén*, raifort, cochléaria armoracia.
„*Crepuşnic*, crète de coq, onicus.
„*Crésta-cocoşuluĭ*, céloice, celesia cristata.
„*Crin*, lis, lilium.
„*Cruciuliţă*.
„*Cucută*, cogmum.
„*Culbecésă*, ciguë, medicago.
„*Cununiţă*, pervenche, vinea.
„*Curcubeţică*.
„*Curmal*, dattier, phoenix dactilifera.
„*Curpenalb*, chèvre-feuille.

D

„*Dediţă*, pulsatilla.
„*Degetar*, digitale, digitalis.
„*Didiţel*, coguelourde.
„*Dintiliă*, bideus, erba verbesinae.
„*Ḑiorele*, belles du jour.
„*Dîrnă*, solorium nigrum.
„*Dobronică*, melitis.
„*Dovléc*, courge, cucurbita pepo.
„*Dracilă*, épine-vinette, berberis.
„*Drele*, tremella, un fel de hrighĭ.
„*Drimos*, viburnum.

„*Drisă*, uluva.
„*Dud*, (veḑĭ agud).
„*Dumbĕț*, teucrium.

E

„*Eben* (abanos), eben, diospyres ebenum.
„*Erbă-de desfăcut.*
„*Érbă-dulce*, réglisée, glycyrizza.
„*Erba-feruluĭ*, aconitum, neppellum.
„*Erbă-grasă* , sedium , herba crassulae , herba fabae crassae.
„*Erbă-mare*, aunée, inula.
„*Erba-rupturi.*
„*Erba-șerpi*, polipod.
„*Erba-luĭ-Tatin*, symphytum.
„*Erba-urechi*, crassule.

F

„*Fag*, hêtre, fagus.
„*Fasole*, haricots, phaseolus.
„*Fasolică.*
„*Feciorică*, hermaria.
„*Feliuță*, aspidium.
„*Fên*, foin.
„*Fenicĭ*, palmiers.
„*Ferea-pămêntuluĭ*, potrócă, potrocea.
„*Feregă*, fougère.
„*Fereguță*, polypod.
„*Fetică*, festuca.

„*Flóre-Domnéscă.*

„*Flóre de ghiaçiă,* glaciale, cristalinum mesembrianthemum.

„*Flórea-pai.*

„*Flórea-teiuluĭ.*

„*Flóre-vergată.*

„*Fluerătóre,* tamus.

„*Frate-și-soră,* (frăţiorĭ), frascinelle, dictamus.

„*Fumătóre,* fumaria, (saftirea).

„*Fumul-pămêntuluĭ,* fumi terrae.

G

„*Gălbenele,* ephémères, lysimachia.

„*Gălbiță,* limodorne.

„*Gărnéță.*

„*Garófă,* oeillet, dianthus caryophylus.

„*Garofiță.*

„*Gaziă.*

„*Gherghină,* dhalia.

„*Ghimpósă.*

„*Ghiocel,* perce-neige.

„*Gînscariță,* urabis.

„*Grâŭ,* blé, triticum vulgare.

„*Grosamă,* genêt.

„*Gulésă.*

„*Guliă,* rave, brascica rapa, brassica oleracea gongyloides.

„*Gura-leuluĭ,* gueule de lion, antirrhinum majus.

„*Gura-melușeluluĭ,* gueule de mouton.

„*Gura-ziganci.*
„*Guşa-porumbeluluĭ*, cucubalus.
„*Guta-perca*, isonandra gutta.
„*Gutuiŭ*, coignassier, cydonia.

H

„*Hameiŭ*, houblon, humulus.
„*Himilică*, soucis, calindula.
„*Hirmaiŭ*, asclepias.
„*Hortensia*, hortense.
„*Hristafore*, actae.
„*Hultenélă*, eperdivière, hicracium.

I

„*Iasomiă*, jasmin, jasmium.
„*In*, lin, linus.
„*Indivióră*, arnoseris.
„*Indrişaim.*
„*Iovă*, yeuse.
„*Ismă*, clinopodium.
„*Ismă-crétă.*
„*Iuniper*, génevrier, iuniperus.

J

„*Jaleş*, stachys.
„*Jugastru*, érable, acer.

L

„*Lăcrĕmióră*, muguet, convalaria.
„*Lăcrĕmiţă*, majanthemum.
„*Lalea*, tulipe, tulipa.
„*Lămêiţă*.
„*Lămeiŭ*, citronier, citrus medica.
„*Laptele-cuculuĭ*.
„*Lăptucă*, laitue, lactuca.
„*Laur*.
„*Lăuruşcă*, vigne sauvage, labrusca (latinesce), lambrusco (italienesce), lambrusque (francesesce).
„*Lemn-câinesc*, nerpium.
„*Lemnul-Domnuluĭ*, hyssopus oficinalis.
„*Leuştén*, ligusticum, herbe de leveche.
„*Levantă*, lavande, lavandula spica.
„*Levănţică*.
„*Lilias*, iris.
„*Liliac*, lilas, syringa.
„*Liliecel*.
„*Limba-câineluĭ*, linguae caninae.
„*Limba-cerbuluĭ*, linguae cervinae.
„*Limba-vecineĭ*.
„*Limbricariţă*.
„*Liniţiă*, initia.
„*Linte*, lentille, lens.
„*Lintiţă*, lemna.
„*Lipan*, arctium lappa, herbe de glouteron.
„*Lipscănóică*.
„*Lobadă*, atriplea.

„*Lopăţică*, monnaie du pape, lunaria.

„*Lumînărica-Domnuluĭ*, verbaseum thascus.

„*Luminiţă*, bouillon blanc.

„*Luminósă*, clématide.

„*Lunariţă*, botrichium eriophorum.

M

„*Mac*, pavot, papaver.

„*Mac-înalt*.

„*Măcriş*, oseille, rumex.

„*Mădrăgună*, mandragore, belladona, atropa.

„*Maioran* (maghiran), marjolaine, origanum.

„*Malaiŭ*, panicum.

„*Măliniţă*, troène, ligustrum.

„*Mama-ghicĭ*, rădăcina-papuri.

„*Mama-păduri*, asperula, matris silvae, reine des bois.

„*Mamorniţă*, chaenomeles.

„*Manolĭ*, magnioliacées.

„*Marar*, fénouil, anethum.

„*Mărceş*, aruns.

„*Marceţĭ*, gouêts.

„*Mărgăritar*, loranthus.

„*Mărgăritărel*, (veḑĭ lăcrĕmióră).

„*Mărgărite*, reine Marguerite.

„*Mărgică*, melica.

„*Marole*, (veḑĭ lăptucă).

„*Măselar*, jusquiame, hyosciamus.

„*Maslin*, olivier, olea europaea.

„*Mătăcină*, dracocephalum moldavicum.
„*Matriţă*, zannichella.
„*Măturică*.
„*Mazăre*, pois, pisium.
„*Măzăriche*, orobus.
„*Meiŭ*, millet, milium.
„*Melisă*, mellisse, melissa.
„*Mĕr*, pommier, pyrus malus.
„*Merinană*, mochringica.
„*Mestécăn*, bouleau, betula.
„*Micsandră*.
„*Micşune*, giroflée, choiranthus.
„*Micşuné colsică*.
„*Mierea-ursuluĭ*, pulmonaria.
„*Migdal*, amandier, amygdalus.
„*Milostivă*, gratiola.
„*Mintă*, menthe, mentua.
„*Mirică*, bruyère.
„*Miserniţă*.
„*Mohor*, pannisetum.
„*Molitfŭ*, mélèse.
„*Molotru*, melilotum, mirlirot.
„*Morcov*, carotte, dacicus carota.
„*Moscuşor*, adoxa.
„*Motocel*.
„*Mucósă*, cheilantes.
„*Mur*, murier, rubes mora.
„*Muscată*.
„*Muschiŭ*, mousse, lichen.
„*Muşeţel*, camomille, camomilum matricaria.

„*Muştar*, moutarde, sinapis.
„*Mustărétă*.
„*Mutătóre*, bryonia.

N

„*Nalbă*, guimauve, althea.
„*Nalbă-mare*, passe-rose.
„*Nap*, napus.
„*Năprasnică*, atragene.
„*Năvalnică*, pteris.
„*Neghină*, ivraie.
„*Nicoreț*, un fel de ciupercă.
„*Noiță*.
„*Noptiță*, belle de nuit.
„*Nuc*, noyer, nux.
„*Nufĕr*, nénufar, nymphaea.
„*Nu-mĕ-uita*, myosotis.

O

„*Ochinpele*, gentiana cruciata.
„*Ochișor*, centunculus.
„*Ochiul-bouluĭ*, (veḑĭ mărgărite).
„*Ochiul-sóreluĭ*, héleotrope, heleotropium.
„*Odolénă*, valeriana.
„*Ofigă*.
„*Oleandru*, oléandre, oleander.
„*Omag*, (veḑĭ érba-feruluĭ).
„*Opalițel*, lychnis.

„*Orez*, riz, oryza.
„*Orz*, orge, hordeum.
„*Otoniciŭ*, houttuynia, hottonia.
„*Otrĕţel*, onosma.
„*Ovĕz*, avoine, avena.

P

„*Păducel*, aubépine, crataegus.
„*Păduchelniţă*, tribulus.
„*Paingăriţă*, arachites.
„*Pălămidă*, serratula.
„*Paltin*, acer pseudoplatanus.
„*Pandan*, vacoua.
„*Pandlicuţă*, sagittaria.
„*Pănuşiţă*, stipa.
„*Păpădiă*, pissenlit, taraxacum.
„*Paparună*, glaucium.
„*Papură*, jonc, scirpus.
„*Păpurică*, massette, typha.
„*Para-juneĭ*, (veḑĭ iuniper).
„*Paragine*, anthocathum nemorosum.
„*Parasin*, brisia media.
„*Păretăriă*, parietaria.
„*Parinc*, panicum miliaceum.
„*Păstărnac*, panais, pastinaca, pastenade.
„*Patlăgică*, aubergine, melongéne, solanum.
„*Patlagine*, corne de cerf, plantago.
„*Pejmă*, centaurea moschata.
„*Peleşel*, niveole.

„*Pelin*, absynte, absyntium.
„*PelinIţă*, artemisia.
„*Pepene*, melon, cucumis melo.
„*Pĕr*, poirier, pyrus.
„*Perişor*, pyrola rotum difolia.
„*Persic*, pêcher, persica.
„*Pĕrul-feti*, capillus veneris.
„*Pĕrul-porculuĭ*, equisetum arvens.
„*Pervincă*, pervenche.
„*Pétră-capriţă*.
„*Pĕtrunjel*, persil, petroselinum.
„*Piciorul-capri*, aegapodium.
„*Piciorul-cocoşuluĭ*, ranunculus.
„*Piciorul-cocoşuluĭ bulbos*, ranunculus bulbosus.
„*Piciorul-cocoşuluĭ de câmp*, ranunculus arvensis.
„*Piciorul-cocoşuluĭ de liveḑĭ*, ranunculus avris.
„*Piciorul-cocoşuluĭ rănitor*, ranunculus sceleratus.
„*Piciorul-viţeluluĭ*, pied de veau.
„*Pimprinelă*, pimprenelle, poterium sanguisorba.
„*Pin*, pin, abies.
„*Piper*, poivre, piper nigrum.
„*Piperuş*, (veḑĭ ardeiŭ).
„*Pipirig*, scirpus.
„*Pir*, chien-dent, agropyron, gramen caninum.
„*Plemânărică*, (veḑĭ mierea ursuluĭ).
„*Plevaiţă*, xaranthemum.
„*Plop*, peuplier, populus.
„*Plumâna*, nymphaea.
„*Plută*, (veḑĭ nufĕr).
„*Pojarniţă*, hiporicum.

„*Póla-Sântă-Marieĭ*, matricaria parthenium.
„*Polaiŭ*, teucrium, polium.
„*Politrică*, polytrichium.
„*Pomiţă*, scholera.
„*Popovic*, asarum.
„*Porăniciŭ*, orchis mascula.
„*Porcin*, polygonum aviculare.
„*Portocal*, oranger, citrus aurantium.
„*Porumb*, maïs, zea mays.
„*Pospaiŭ*, saŭ pospan.
„*Potbal*, héliotrope d'hiver, tussilago.
„*Potrocea saŭ potrócă*, herbe antifebrile, erythrina.
„*Prahaviţ*, (burete de afumat stupiĭ).
„*Prăsnel*, myriophylum.
„*Pras*, poireau, allium.
„*Pristinior*, glecoma hederacia.
„*Prun*, prunier, prunus.
„*Puf*.
„*Punga-babi*, carlina acaulis.
„*Punga-popi*, capsela.

R

„*Răchită*, saule, salix.
„*Răchiţică*, olivier de Bohême, elaeagnus.
„*Rădiche*, radis, raphus.
„*Ramnĭ*, ramnoïdes.
„*Ransă*, moţişorĭ, florile ce se fac la nucĭ.
„*Rapiţă*, colza.

„*Renunchĭ*, renonculacées.
„*Rescóge*, epilobium.
„*Rochia-rondunichi*, lis de vallées, convallaria.
„*Rocoină*, mouron, anagalis.
„*Rocoţel*, stellaria.
„*Rodiŭ*, grenadier.
„*Rododendri*, rosacées.
„*Rogoz*, carex.
„*Roibĭ*.
„*Romăniţă*, camomille, anthemis.
„*Ronduniţă*, asclepias.
„*Rosă*, rose, rosa.
„*Rosarĭ*.
„*Rosetă*, rézéda.
„*Rosmarin*, romarin, rosmarinus.
„*Rostopască*. chelidonium.
„*Rotunḑióră*.
„*Rug*, houx, ilex.
„*Ruginare*, andromeda.
„*Rujă*, rhodiola.
„*Rumbuşor*, schoenus.
„*Ruşinea-feti*, caucalis.
„*Ruta*, ruta, garance, rubies.

S

„*Săbiuţă*, glaïeul, gladiolus.
„*Sabur*, aloès.
„*Safran*, safran, crocus.
„*Saftirea*, fumaria.

„*Sagna-caluluĭ.*

„*Salbă-móle*, fusain, evonymus.

„*Salcâm*, acacia, robinier, acacia.

„*Salciă*, (veḑĭ răchită).

„*Salviă*, sauge, salvia.

„*Sânge-de-nouĕ-fraţĭ.*

„*Sânge-de-voinic.*

„*Sânger*, hypochœris.

„*Săpunare*, saponaria.

„*Sbîrciog*, phallus.

„*Scăete*, chardon, carduus.

„*Scaiŭ*, (veḑĭ scăete).

„*Sclipiă*, asclepias.

„*Scrântitóre*, potentilla.

„*Scoruş*, néflier, mespilus.

„*Scumpiă*, arbre à perruque, rhus.

„*Secară*, seigle, secale.

„*Secară-pintenată*, clavus secalinus, secale cornutum.

„*Selină*, seleri, apium graveoleus.

„*Şerpariţă*, polygala.

„*Sfeclă*, betterave.

„*Sglavociŭ.*

„*Siminoc*, immortelle, gnaphalium.

„*Sinceriţă*, scleranthus.

„*Sipită.*

„*Slăbănog*, impotiens.

„*Şmeiţă*, schlangenkraut.

„*Smeur*, framboisier, rubus idacus.

‚*Smîntinică.*

„*Smochin*, figuier, ficus carior.
„*Soc*, sureau, sambucus.
„*Solovîrniţă*, pulomis.
„*Şopîrliţă*, prunella.
„*Sora-sori*, soleil, helianthus.
„*Sorb*, cochène, sorbua.
„*Şoricéscă*, (şoricióică) mäusegift.
„*Spanac*, épinard, spinacia.
„*Sparanghel*, asperge, aspargus.
„*Spasul-draculuĭ*.
„*Spinalb*, aubépine.
„*Spinţ*, helleborus.
„*Sporic*, verveine, verbena.
„*Sporiş*, cierge.
„*Sporiş*, cactus.
„*Stafilar*, nez-coupé.
„*Stejar*, chêne.
„*Stejerică*, yeuse.
„*Steluţă*.
„*Steviă*, astrantia.
„*Stînjinel*, iris.
„*Ştir*, amaranthus.
„*Stuf*, calamagrostis.
„*Sufleţea*, muguet.
„*Sugĕtóre*, monostropa.
„*Sulcină*, melilotus.
„*Sulfină*. sauge.
„*Sunătóre*, crepis.
„*Susaiŭ*, laitron, sonchus.

T

„*Tabac*, tabac, nicotiana.
„*Talapan*.
„*Talpa-gâsci*, queue de lion, leonurus.
„*Tarhon*, estragon, artem, dracunculus.
„*Teișor*, (vedĭ frăsinel).
„*Teiŭ*, tilleuil, tilia.
„*Tĕmîiósă*, libanotis.
„*Tirichiă*, trinia.
„*Tîrtan*, crambais maritime.
„*Tisă*; if, taxus.
„*Toporaș* (viorică), violette tricolore, viola.
„*Trandafir* (vedĭ rosă).
„*Tremurătóre*, briza.
„*Tremuriciŭ*, gyronium.
„*Trepădătóre*, merculialis.
„*Triereĭ*, herbe de la trinité.
„*Trifoiŭ*, tréfle, trifolium.
„*Triță*, endocarpon.
„*Troscot*.
„*Troscoțel*, polygonum.
„*Tufă*.
„*Tufăriș*, bruyère.
„*Tulebină*, bois gentil, daphe.
„*Turiță*, agrimonia.
„*Turtan*, cerefolium (asmațuc).

U

„*Urdică*, ortie, urtica.
„*Urechelniță*, joubarbe, sempervivum.

„*Urechiă-tătărescă*, bupleurum.
„*Urechiuşă*.
„*Ulm*, orme, ulmus.

V

„*Vaniliă*, héliotrope.
„*Vaniliă*, vanille, epidendron vanilla.
„*Văsdógă*.
„*Verițel*.
„*Vertice*, tanaisie, tanacetum.
„*Viorică* (veḑĭ toporaş).
„*Vîsc*, gui, viscum
„*Vişin*, griottier, prunus cerasus.
„*Viţă*, vigne, vitis vinifera.
„*Viţelar*, anthoxanthum.
„*Volcamar*,
„*Voronică*, marubium.

Z

Zambilă, jacinthe, hyacinthus.
„*Zarzăr*, abricotier, prunus armenica.

LIMBA CĂRĂITORILOR [ARGOT].

„Sticlete, dorobanţ.
„Gagiŭ, stăpân, negustor. O. – şef, stăpân [illegible]
„Mol saŭ molete, vin. ă. [illegible]
„Topardos, rachiŭ.
„Busuioc, cuţit.
„Cărăitor, hoţ.
„A cărăi, a fura. [illegible]
„Tescar, pungaş.
„Ochĭ, ochişorĭ, ochi de vulpe, galbenĭ. ă. Ioan
„Albitură, albişorĭ, banĭ de argint. albiturii
„Picióre de porc, pistóle.
„Picior de porc mare saŭ baston desfundat, puşcă. răsfundat
„Bidiviŭ, cal şi băiat. Ioan
„Rogojină, épă.
„Cernélă, café.
„Corabangiă saŭ gagiică, femeiă.
„Lovele, banĭ. lovele
„Cărăuescŭ, ascundŭ. – cărăueste
„A vrăji, a spune. vrăjeste

„Spală-varză, sabiă.
„Zapciŭ, câine.
câinele
„Cerc, inel.
„Téscă, pungă.
teașcă
„Labe, cisme.
„Crăcanĭ, pantalonĭ.
„Găină, căciulă.
„Traista, clondir.
„Barosan, curcan.
„Cocónă, găină.
„Carantan, pahar.
„Prangă, fére.
„Lumînare, gâscă.
„A nălbit pânsa, s'a făcut ḑioa.
„Aiurélă, somn.
„Verdeşul, mórtea.
„Cornea, dracul.
„A face rachiŭ pisiceĭ, a plânge.
„Gogoşi de tufă, nimicurĭ.
„Érba-férelor, miḑloc sigur.
„Pintenog, oficer.
„Ţap, preot.
„Pisică, têrtan, ovreiŭ.
„Biserică, cârciumă.
„Têrcava saŭ caro! fugĭ!
„A ciurupui, a numĕra.
„Chezaş saŭ piţigoiŭ, lacăt.
„Cânepă, pĕr.
„Grubă, banĭ mulţĭ.
„Candriŭ, bét.

„A pili, a bé.
„Praftoriţă, popă, rigă.
„Taică, asul.
„Beiserul, doi ochĭ.
„Spirea, treĭ.
„Fratele labeĭ, patru.
„Laba, cincĭ.
„Salman, șése.
„Fratele cernichiĭ, șépte.
„Cernica, opt.
„Fratele grubeĭ, noĕ.
„Gruba, ḑece.
„Ciolac, valet.
„Mingéc, damă.
„Mărdélă, bătaiă.
„Pontórcă, cheiă. poptoarcă
„Purcea, ladă.
„Pĕrul purceleĭ, capacul lăḑeĭ.
„Fecior de popă, urs.
„Urs, fecior de popă.
„A da cu mâna în foc, a da de banĭ.
„Ușa căţeluluĭ, ușă secretă.
„Gros la céfă, avut.
„A tórce pisiceĭ, a sufla.
„A face talmeș balmeș, a omorî.
„De pripaș, fugar.

[illegible]

[illegible]

DESPRE DIALECTUL MOLDAV.

Când audŭ pe un Moldovén vorbind românesce, mĭ închipuescŭ că audŭ pe un strein vorbind acéstă limbă, ḑicea uă dinióră un amic al nostru care a trăit mult timp în diferite părţĭ ale Moldoveĭ.

Nu scim pênĕ în ce grad sĕ dăm dreptate observaţiuniĭ acestuĭ om, care altfel era dotat cu mult bun simţ, daca nu cu ceruta sciinţă în materiă limbistică, dar ceea ce amŭ putut constata prin propria nóstră esperienţă nu póte desminţi acéstă observaţiune, daca nu tocmaĭ în privinţa limbeĭ propriŭ ḑisă, cel puçin în privinţa moduluĭ cu care fraţiĭ nostri transmilcovenĭ pronunciă limba română.

Cu tóte acestea Moldovénul scrie corect când voesce, căcĭ de şi ḑice *ghine* scrie ênsĕ *bine*; étă, precum amŭ arătat'o într'un alt capitol, diferinţa între dênsul şi între Transilvan, unul vorbesce rĕŭ şi scrie bine, cel-alt vorbesce bine şi scrie rĕŭ.

Acésta se póte esplica fórte uşor daca ne vom aduce aminte de acele mase numeróse de Polonĭ, şi de Ungurĭ aduse de Stefan cel Mare şi de alţĭ domnĭ în Moldova dupĕ victoriele câştigate asupra acestor popóre. Aceste mase eterogene, introduse într'un element cu care nu s'aŭ putut fusiona, aŭ corupt limba învingĕtorilor, atât prin uă mulţime de ḑicerĭ ce aŭ lăsat în dialectul lor, cât maĭ ales prin pronunciarea cea desarmoniósă care è propriă naţionalităţiĭ lor.

Tot asemenea se întêmplase şi în cea-altă parte a Românieĭ, saŭ ţéra-Românéscă, pe când cu invasiunile Grecilor şi Slavilor, şi rĕul era sĕ ajungă maĭ departe, precum ne amŭ încercat a demonstra la începutul acesteĭ scrierĭ, daca Româniĭ nu se desceptaŭ la timp prin reformatorul limbeĭ lor, D. Ión Eliade Rădulescu.

Dar nu è numaĭ acest element strein care a contribuit la coruperea dialectuluĭ moldav, nu è numaĭ amestecul acesteĭ ţere cu Poloniĭ, cu Ruşiĭ, cu Unguriĭ, din cari aceştĭ din urmă se află uă mulţime de colonĭ şi pênĕ în ḑioa de aḑĭ, maĭ ales în judeţul Bacăuluĭ, dar ceea ce contribue şi maĭ mult la stricarea frumóseĭ limbe române în Moldova este marele element al israeliţilor de care ţéra lor è plină. Sunt unele localităţĭ în Moldova unde nu se póte distinge un israelit de un Moldovén prin modul de a pronuncia limba română; amêndoĭ ḑic, *câşlig* în loc de *câştig*; pe amêndoĭ 'ĭ am audit dicênd de asemenea: *pi lejà me, dzîc dzo*)*

„Românii vorbescŭ maĭ corect, dicŭ Moldovenii, ear noĭ avem pronunciarea, maĭ dulce.“ Dar acésta è destul óre ca sĕ probesc un adevĕr? şi esistă vre uă naţiune, or cât de rece ar fi ea despre simţul naţional, care sĕ nu 'ĭ placă ce e al eĭ şi sĕ nu prefere limba sa şi modul de a pronuncia peste or care altă limbă? Fiă-care è maĭ deprins cu limba sa, căcĭ a audit din copilăriă pe părinţiĭ sĕĭ alintându'l în acéstă limbă, căcĭ maĭ în urmă şĭ aduce aminte că într'acéstă limbă a schimbat cele maĭ dulcĭ vorbe cu fiinţele cari aŭ fost obiectul adoraţiunĭ sale, şi maĭ târdiŭ şĭ a mîngîiat ênsuşĭ copiĭ sĕĭ tot in acéstă limbă, şi noĭ nu putem face de cât sĕ ne placă uă limbă în care am dis pentru ântêia óră: *màmă! surióră meà! copilàşul meŭ!* şi nu póte fi fără un fermec dulce şi neuitat uă limbă în care Moldovénul a cântat adesea cu uă voce amorósă câte uă *Mărióră*, *Florióră*, în care a suspinat cu un entusiasm poetic: *Dulce ţéră şi frumósă!*

Meritul prin urmare nu consistă întru a ne lăuda fiă-care cu ce avem maĭ frumos, căcĭ atuncĭ mulţumindu-ne de averea nóstră, nu ne am maĭ bate capul sĕ o îmbunătăţim, ci meritul, credem, ar fi acela de a ne sili, şi uniĭ şi alţiĭ, a căuta partea cea rea din limbă, pentru că ne è vorba de limbă, ca sĕ putem asfel îndrepta acel rĕŭ, or pe unde îl vom descoperi și a scăpa frumósa nóstră limbă, atât de unele forme barbare ce i aŭ maĭ remas cât și de solicismiĭ de cari nu è încă destul de curățită. Toțĭ avem pĕcatele nóstre, și când vom începe și noĭ cu *ăstà* și cu *ăla*, cu *aia*, și cu *ăia*, cu *pĕ* și cu *dĕ* și cu câte alte, ne am căuta maĭ bine un locșor în *Academia tăcută* ținêndu-ne de pólele doctoruluĭ Zeb și preferind a vorbi ca dênsul în limba foilor de trandafir.

---

*) Dz al Polonilor de unde aŭ emigrat israeliţiĭ în mase pe pămêntul Moldoveĭ.

CÂTE-VA CARACTERISTICE ALE DIALECTULUI MOLDAV.

Moldoveniĭ întrebuinţésă adesea pe [j] în loc de [g], precum [jer, jentil, jenuche] etc. ; şi viceversa, precum [gioc, giucăriă, giudecător, giurămênt], etc.

Pe [c] îl pronunciă adesea [ş], precum [aşea] în loc de acea, ş în loc de c, reşe în loc de rece, dulşeţĭ în loc de dulceţĭ, dulcéţă, etc.

În locul luĭ [b] pun pe [gh] la unele ḑicerĭ ca cele următóre: ghine în loc de bine; ghir în loc de bir; oghială în loc de obială, etc.

În locul luĭ [p) întrebuinţésă pe [ch] în ḑicerĭ ca cele ce urmésă: chétră, în loc de pétră; chitit în loc de pitit; chilit în loc de pilit; pochĭ în loc de popĭ; chilă în loc de pilă, etc.

[D] în loc de [ḑ] la verbiĭ ce se termină cu acéstă literă la ântêia persónă singulară a moduluĭ indicativ *), precum [credŭ, vĕdŭ, respundŭ, audŭ, etc.

---

*) Acéstă pronunciare se găsesce şi la Româniĭ de peste Olt şi la ceĭ de peste Carpaţĭ, şi è singura care face pe Moldovenĭ a fi maĭ consequenţĭ cu gramatica celor-alte limbe neo-latine.

[I] în locul luĭ [e] la preposiţiunile [de] şi [pe:*] [di unde, pi masă, etc.

[O] în loc de [a], la a trea persónă singulară a verbuluĭ ausiliar [avere], ea s'o dus, în loc de s'a dus, o venit în loc de a venit, etc.; asemenea şi la ḑicerea [săpun] pe care o pronunciă [sopon].

[Ş] în loc de [s] în unele vorbe ca şală, sală.

Pronunciarea moldavă cu tóte acestea variasă după localităţĭ; în locurile cele maĭ depărtate de ţéra-Românéscă, ea devine maĭ viciósă, maĭ plină de barbarismĭ, de óre-ce în părţile cele maĭ apropiate de noĭ asemĕnarea cu limba română propriŭ ḑisă è mult maĭ simţită.

* * *

---

*) Fraţiĭ nostri din Moldova găsescŭ defectuos modul nostru de a pronuncia pe (e) de la preposiţiunea (de) şi (pe), care, de şi il scrim bine, ênsĕ îl pronunciăm dânduĭ urîtul sunet de (ĕ); suntem de părerea lor şi mărturim acest viciŭ al pronunciării luĭ (de) şi (pe); dar sĕ vedem care din ambele dialecte. român şi moldav, întrebuinţésă maĭ des (pe ĕ ?) şi de ce uită fraţiĭ nostri transmilcovenĭ când ḑic (căşĭ) în loc de case, (răţĭ) în loc de raţe, (ărichĭ) saŭ (hărchiĭ) în loc de aripe, (hărţĭ) în loc de harte, (carăfı) în loc de carafe, (fămea), în loc de femeă, (părăḑĭ) în loc de parade, (săpĭ) în loc de sape, (încăpĭ şi încăchĭ) în loc de încapĭ, (ălghiĭ) în loc de albiĭ, (scăpĭ şi scăchĭ) în loc de scapĭ, slăbăciune în loc de slăbiciune şi în fine: (iubĕscŭ, albĕsc, vorbĕscŭ, găsĕscŭ, dorĕscŭ, privĕscŭ, stropĕscŭ, cobĕscŭ, lipsĕscŭ, etc., etc., etc. unde (ĕ) se aude mult maĭ adesea de cât în limba vorbită în ţéra-Românéscă.

Noĭ nu facem cu tóte acestea uă crimă pronunciăriĭ moldave când ḑic (ĕ) în loc de (e), şi cu tótă aversiunea nóstră pentru acéstă vocală guturalĕ care è respàndită în tóte dialectele limbeĭ române, suntem nevoiţĭ a i da pucină dreptate daca ne vom aduce aminte că, precum ne amŭ cercat a arăta într'un capitol de la inceputul acesteĭ scrierĭ, limba nóstră fiind maĭ mult galo-romană de cât latino-romană, urma sĕ pronunciăm pe (e) maĭ mult ca (ĕ), saŭ ca (e) mut al Francesilor în unele ḑicerĭ ca (je, me, te, se, de, etc.; cari nu diferă de mĕ, sĕ, dĕ, pĕ, etc.; al Romànilor.

CÂTE-VA ḐICERI DIN DIALECTUL MOLDAV.

„[Dughénă], prăvăliă.
„[Burlac], flăcăŭ.
„[Petic], cârpă.
„[Conț], testea.
„[Armindin saŭ armindar], 1-iŭ maiŭ.
„[Zaplaz], îngrăditură cu uluce.
„[Bagdadiă], tavan.
„[Recriturĭ], piftiă, streghiaciă.
„[Cibotă], cismă.
„[Cibotar], cismar.
„[Gusgan], chiscan.
„[Mîţă], pisică.
„[Motan], cotoiŭ.
„[Feredeŭ], baiă.
„[Strugure], ciorchină.
„[Bortă], gaură.
„[Bortelit], găurit.
„[Cafcióncă], cafeluţă.
„[Uă lecuţă, uă lecuşóră], pucină, pucinică.
„[Abieluţă], diminutivul luĭ abia.

„[Chiţibuşurĭ], bagatele.
„[Harbuz], pepene verde.
,,[Zemos], pepene galben.
„[Pepinĭ], castravețĭ murațĭ.
„[Pâne], grâŭ.
„[Perje], prune.
„[Ogradă], curte.
„[Păpuşoiŭ], porumb.
„[Ciardac], privĭdor.
„[Scrîmciob], légăn, dulap.
„[Merţă], uă mĕsură de capacitate.
„[Dimirliă], altă mĕsură egală cu 12 ocale.
,,[Hulubăriă], porumbăriă.
,,[Hulughiţă], porumbiţă.
„[Hulughĭ], porumbĭ.
„[Mancă], doică.
„[Scripcar], lĕutar.
„[Cimilitură], ghicitóre.
„[Ramaşag], prinsóre.
„[Cinel], ghicĭ.
„[Şagă], glumă.
„[A şegui], a glumi.
„[Vĕrsătoriă], turnătoriă.
„[Făină de păpuşoiŭ], malaiŭ.
,,[Crâşmă], cărcimă.
,,[Crăşmar], cărcimar.
,,[Măscuróică], scrófă.
,,[Berber], bărbier.
,,[Rohatcă], barieră.
,,[Pojarnic], pompier.

„[Şură], şopron.
„[Nacafa], învěţ.
„[Duducă], domnişóră.
„[Holteiŭ], neînsurat.
„[Piulug], pisălog.
„[Privighetor], suprefect.
„[Cofă], doniţă.
„[Pacoste], pericol.
„[Parpalag], fleică.
„[Mangal], cărbunĭ.
„[Gavanos], borcan.
„[Şipuşor], sticluţă.
„[Sinélă], scrobélă albastră.
„[Crocmală], scrobélă albă.
„[Butcăriă], şopron pentru trăsure.
„[Hasap], măcelar.
„[Boloboc], bute.
„[Polobocel], butoiŭ.
„[Andrea], undrea.
„[Cortel], umbrelă.
„[A dovedi], a învinge.
„[Coromâslă], cobiliţă.
„[Pesesor], arendaş.
„[A cîrîi], a ţiné de rěŭ.
„[Actă], dosar.
„(Snépen), sapin, molitf.
„(Ploduri̯), copiĭ din légăn.
„(Aiasta), acésta.
„(Amu), acum.
„(Prostiriă), cérşéf.

„(Ciolane saŭ şolane), óse.

„[Crevat], pat.

„[Hojma], mereŭ,

„[Tiutiun], tutun. [Alfabetul român n'are litera *u* dupĕ cum o pronunţă Francesiĭ şi Germaniĭ].

„[Hrighĭ], mănătărcĭ.

„[Vutcă], licor. [ḑicere rusă].

„[Stuchit], scuipat.

„[Alemêiă], lĕmêiă.

„[Maiŭ], ficat.

DESPRE DIALECTUL MACEDONIAN.

Macedonia fu colonisată cu Romanĭ de împăratul Aurelian cam pe la al III-lea secol după era cristiană, în urma invasiunilor hordelor barbare, cari nevoiră pe acest împĕrat a transporta uă parte din legiunile romane din Dacia pe partea dréptă a Dunăriĭ.

Maĭ mulțĭ istoricĭ *) se unescŭ în părerile lor că Macedonia a fost încă maĭ dinainte colonisată cu Romanĭ în diferite epoce, și anume: la anul 218 înainte de Christos, pe când cu al doilea resbel punic, la anul 168, sub Paul Emil, care smulse acéstă provinciă din mânele regeluĭ eĭ Perseŭ, și la anul 148, în timpul luĭ Cesar, dupĕ bătălia de la Farsala.

Este dară de prisos a ne întinde maĭ mult asupra acestuĭ subiect, maĭ ales că nu ne propunem a face uă istoriă, ci ne mărginim numaĭ în ceea ce se atinge de limba ce se vorbesce în acéstă țéră, care limbă, dupĕ cum vom vedea maĭ la vale, face și ea parte din marea familiă a latinitățiĭ pro-

---

*) Sunt uniĭ cari contestă și astă-ḑĭ Macedonieĭ elementul sĕŭ latin, dar daca autoritatea maĭ multor istoricĭ românĭ nu è îndestulătóre pentru scepticismul lor, credem că n'ar găsi nime nimic de ḑis în contra atâtor alțĭ istoricĭ streinĭ, cu totul neinteresațĭ în privința acésta, precum d. e. *Gibblon*, *Max Müller*, *Falmeraier*, *Benjamin de Tuleda*, *Eutropiŭ*, *Titu Liviu* și alțiĭ.

gresând în înţelesul cel adevĕrat al cuvêntuluĭ, căcĭ de va compara cine-va gramatica macedoniană a luĭ M. G. Bojagi, tipărită la Viena în anul 1813 şi retipărită în 1863 la Bucurescĭ, cu uă gramatică maĭ nouă ce s'a tipărit asemenea la Bucurescĭ în 1867, daca nu ne încelăm, va constata cât s'apropiă din ce în ce maĭ mult de limba română, aceea adică ce se vorbesce în România propriŭ ḑisă.

Ar fi de dorit ca şi fraţiĭ nostri peste Carpaţĭ sĕ urmese dup' acéstă sistemă unitară şi sĕ părăséscă pretensiunile lor de a posa ca prototipĭ aĭ limbeĭ române. Noĭ, acestia din România, nu vom adopta nicĭ uă dată sistema lor ultrată, cu tótă invasiunea învĕţătorilor transilvanĭ sub sistemele cărora gem scólele nóstre publice. Iubim şi suntem datori a iubi pe fraţiĭ nostri de peste Cărpaţĭ; iĭ stimăm şi suntem datorĭ a stima erudiţiunea lor, simţul lor naţional, şi maĭ presus de tóte nu vom uita nicĭ uă dată că le datorim, cea maĭ mare parte a salvăriĭ limbeĭ nóstre, şi ne vom aduce tot-d'auna aminte că regeneratorul scóleĭ române în capitala nóstră a fost un fiŭ al acesteĭ ţere surore, dar tóte acestea nu ne vor puté decide a plăti recunoscinţa nóstră aşa de scump, sacrificând frumósa şi poetica limbă română pentru uă limbă pe care o privim ca p'uă renegată pe calea retăciriĭ în care se află; fiă or cât de doctă, or cât de academică, or cât de savantă limba DD-lor Cipariŭ, Laurianu şi Macsim, ea nu è maĭ puçin uă limbă a căria misiune este de a aduce cea maĭ mare desbinare între surorele României. Frațiĭ nostri din Transilvania nu vor sĕ cedese sistemele lor pline de inovațiunĭ fórte contestabile, noĭ nu putem sacrifica uă limbă pe care aŭ imortalisat'o ceĭ maĭ marĭ lucéferĭ aĭ poesieĭ române; étă discordia între noĭ, étă uă desbinare care ne va duce departe. Și pe ce este basată ea? pe nisce considerațiunĭ gramaticale de uă importanță îndoiósă!

Étă pentru ce lucru s'ar cădea sĕ sacrificăm interese primordiale, cari sunt alipite de tradițiunile nóstre naționale, de dreptul nostru istoric!

Cine va profita din tóte acestea? Fără îndoélă aceia cari ne aŭ despărțit biserica ierĭ, cari ne despart limba ađĭ, care ne vor despărți naționalitatea mâine.......

Frațiĭ nostri din Moldova scriŭ maĭ ca și noĭ; apropierea lor de aticismul limbeĭ ce se vorbesce în capitală progresă din đi în đi. E de mirare cum Moldoveniĭ cari în genere vorbescŭ așa urît, scriŭ așa de frumos, și è maĭ de mirare cum Transilvaneniĭ cari vorbescŭ așa de bine, sĕ scriă așa de urît și sĕ se nevoéscă a desfigura limba despoind'o de tóte culorile eĭ naționale, spre a face dintr'ênsa uă limbă dură, întortochiata, fără nicĭ uă estetică, și maĭ ales fără nicĭ uă rațiune emanată din adevĕratul spirit al limbeĭ.

CÂTE-VA ḐICERI DIN DIALECTUL MACEDONIAN.

„[Escŭ], sum.
„[Hiliŭ], fiiŭ.
„[Stavrosit], crucificat.
„[Hóră], sat.
„[Dóră], darurĭ.
„(Adărămênt), edificiŭ.
„(Aspargŭ), calcŭ.
„(Cupiĭ), turmă.
„(Amintat), scos la capĕt.
„(Lehlu), Polones.
„(Încot), în-deşert.
„(Alant), leondar, leŭ.
„(Nescânţĭ), nisce.
„(A aminta), a câştiga,
„(No), nu.
„(Ne), da.
„(Apoia), apoĭ.
„(Urût), urît.
„(Aista), asta.
„(Tutu), tot.

„(Scriat), scris.
„(Nica), încă.
„(Cama), maĭ.
„(Si), sĕ.
„(Streaușili), stremoșĭ.
„(Veclime), vechime.
„(A bate), a cânta.
„(Clo), acolo.
„(Loclu), loc.
„(Ica), saŭ.
„(Scamnu), scaun.
„(Fece), făcu.
„(Ningă), lêngă.
„(Him), suntem.
„(Nă), ne.
„(Numa), nume.
„(Ḑisim), ḑiserăm.
„(Cando), când.
„(Căce)? pentru-ce?
„(Stims), stins.
„(Atumcea), atuncĭ.
„(Temp), timp.
„(Ună), uă.
„(A cliema), a chema.
„(Până di preapoia), în-cele din urmă.
„(Dupu), dupĕ.
„(Nănte), ’nainte.
„(Iu), unde.
„(Auea), aci.
„(U, s’u), o, s’o.

„(Copaciar), termin de despreţ pentru ceĭ desromanisaţĭ cari şĭ aŭ uitat limba.
„(Puliŭ), puiŭ.
„(Io), eŭ.
„(Sburescŭ), vorbescŭ.
„(Muşat), frumos.
„(Muşătescŭ) , înfrumuseţesŭ.
„(Tene), tu.
„(Zărzăriclia), uă plantă uscată care servă la aprinsul foculuĭ.
„(Tr'acea), pentru aceea.
„(Caftă), caută.
„(Ma), dar.
„(Petruniclia), prepeliţă.
„(A sughiţa), a suspina.
„(Panu), pênĕ.
„(Aerĭ), ierĭ.
„(Napoia), éră.
„(Culaltazŭ), cea-altă erĭ.
„(Culonainte), de-curênd.
„(În ante ci), pên'a nu.
„(Mane), mâine.
„(În zare), de timpuriŭ.
„(Amanataluĭ), târḑiŭ.
„(Mizie), abia.
„(Plasă), posiţiune.
„(Di adunu), împreună.
„(Minduescŭ), cugetŭ.
„(Stranjile), hainele.
„(Curmat), ostenit.

„(Minduire), ideă.
„(Zamane), timp.
„(Catrigufranjire), naufragiŭ.
„(Catrig), corabiă.
„(Kera), car.
„(Ermă), pustiă.
„(Pre pade), pe jos.
„(Vruta), iubita.
„(Voi), iubescŭ.
„(Nirăit), mâniat.
„(Dure), destul,
„(Lunga), urîtul, noja.
„(Acept), plăcut.
„(Sbor), cuvênt.
„(Cakisparsit), pervers.
„(Mastoriă), artĕ.
„(Slijinescŭ), avar.
„(Parcile), pasiunile.
„(Agudire), accident, aventură.
„(Maritlu), consórtele.
„(Piguni), banĭ.
„(Angusteaçă) nevoiă.
„(A muta), a schimba.
„(Scótirea a rĕuluĭ), resbunare.
„(Selegjitŭ), liber.
„(Brescŭ), privescŭ.
„(Firidă), feréstră.
„(Invuiscut,) îmbrăcat, căptuşit.
„(Margurĭ), marginĭ.
„(Rupusos), odihnitor.

,,(Avinator), vĕnător.
,,(Preimnare), preumblare.
,,(Vătămat), omorît.
,,(Brea)! étă.
,,(Apuschĭ), culcaţĭ.
„(Picuraru), păstor.
„(Sanzi), sânge.
,,(Heavra), ferbinţélă.
„(Dicutotuluĭ), nicĭ de cum.
„(Politescŭ), înţelept.
„(A alcăzi), a citi.
„(A se înverina), a se întrista.
„(Guvă), gaură.
„(Ciuschtucare), fiă-care.
„(Bricĭ), veḑĭ.
„(Scafă), păhărut.
„(Socilje), societate.
„(Cancido,) tot-d'auna.
,,(Nemalo), pasabil.
„(Cucotu), cocoşŭ.
„(Tră lare), de spălat.
„(Luojinos), luminos.
„Lajie), oglindă.
„(Mesn), luna (mens).
„(Sańdură), rondunică.
„(Bere), sete.
,,(Prefetu), preot.
,,(Favrulŭ), faur.

CÂNTICE MACEDONIANE.

Românul şi Romànca.

Vinie ora se fugim [1]
Se mergem in loclu-a nostru,
Clo [2] iu [3] bate [4] puliul [5] véra
Ş'petruniclia primăvéra.

Jo [6] Românu, tene [7] Română,
Aĭ sĕ dăm mâna cu mână,
S'facem frate cu soră
Până s'vină ş'a tea oră.

Se trecem aestă punte
Şi s'ne ducem pre-acellŭ munte,

---

[1] Plecăm
[2] Acolo.
[3] Unde.
[4] Càntă.
[5] Paşĕrea.
[6] Eŭ.
[7] Tu.

Clo în bate petruniclia
Călcând totă zarzariclia[8];

Clo iu cură acea apă
Tot-na rece şi curată,
Şi când beaĭ din ea pucină
Ţi se pare că hiĭ[9] plină

De un sanji străuşescŭ[10]
Ce pre loclu românescŭ
Tot-na un rîŭ se vérsă.
Tr'acea[11] limba românéscă,

Ce-a mea ţéră auşiéscă
O face mult însemnată
Şi cu Galia sorată.

Cândŭ sburescŭ[12] românesce,
Greclu de ce mĕ uresce?
Ce tot caftă[13] ellŭ de vine
Pre-acestĭ munţĭ şi coline

Ce io musăţesc[14] tra tine?
Aestŭ Greclu ce ună oră

---

8) Plantă uscată pentru aprins focul.
9) Fiĭ.
10) Stremoşescŭ.
11) Pentru acea.
12) Vorbescŭ.
13) Caută.
14) Infrumuseţescŭ.

Era sclavŭ la a mea horă [15].

Limba luĭ vré se intinda
Ḑicênd că noĭ n'avem limbă;
Ma [16]) Românul sci se 'l facă
Ca aua se nu maĭ calcă.

Altu.

Ce-are câmpul de inginesce
Şi Pindul tot discrătinesce?
Ce-are Românul de sughiţesce?

Traducere.

De ce câmpu 'ngălbenesce,
De ce Pindul tot cărtesce
Şi Românul se jelesce?

---

15) Oraş.
16) Dar.

DESPRE DIALECTUL ROMÂN
din
UNELE CANTÓNE ALE ELVEŢIEĬ.

ORIGINA ACESTUI DIALECT.

Pe la 500—600 Î. de Ch., şi dupě cucerirea Etrurieĭ de către Galĭ, uă mare parte din poporul învins emigrând sub căpetenia lor Rhaetus Tussianub, veni şi se aşeḑă în unele cantóne ale Elveţieĭ, unde urmară a vorbi *ilg lingnaig romansch* (limba romană) pe care maĭ târḑiŭ o numiră *ladinisch*, (limbă ladină saŭ latină) din amestecul limbeĭ ce aŭ adus'o în urmă în Engadin emigraţiĭ din Laţium.

Câte-va modele luate din acest dialectŭ şi carĭ figurésă maĭ la vale, pot servi spre a ne face sě vedem că elementul din care è compus è în cea maĭ mare parte latin, precum asemenea şi unele forme, ear ortografia şi cele maĭ multe terminaţiunĭ sunt germane.

Se înţelege de sine că acestŭ dialectŭ nu è alt de cât acea limbă rustică ce se vorbea în Italia, compusă de sute variaţiunĭ şi de maĭ multe elemente secondare, şi care, transmisă în aceste locurĭ, a suferit influenţa altor elemente eterogene carĭ aŭ contribuit a o corupe şi a o desfigura din ce în ce maĭ mult, încât sunt unele locurĭ pe unde a despărut cu totul.

Unul din amiciĭ noştri, D. A. Bonache Gregoriade, făcênd de curênd uă călĕtoriă în Elveţia şi avênd ocasiune a studia maĭ de aprópe acestŭ dialectŭ, ne dă maĭ multe amĕnunte curióse despre dênsul; Estragem următórele dintr'un articol publicat de acest filologŭ învĕţat al Românieĭ.

„....Terminaţiunea ḑicerilor latine în *io* (ionis) la eĭ se face *iun*: *natiun*, *declinatiun*.

„Pe *u* îl pronunţă adesea ca noĭ pe *i*.

„Pe *o* îl schimbă fórte des în *u*, ca noĭ.

„În loc de *ă* şi *î*, eĭ scriŭ adesea *au* şi *ei*, d. e. *pâne*, (paun), *sîn* (sein).

„Şi eĭ aŭ augmentativĭ ca şi noĭ, d. e. un *cavall*, (cal). un *cavallun* (un căloiŭ, cal mare) *un cavallatsch*, cu aceeaşĭ semnificare; *barba*, *bartun* (bărbóiă).

„Cea d'ântêiŭ carte în limba acésta este un catechismŭ de Stefan Gabriel (1611).

„Étă câte-va modele din tatăl nostru:

„Românesce:

„*Bab nos ilg qual eis enten tschiel, soing vengig faig tieu num. Tieu raginavel vengig nou tiers. Tia velgia daventig sco enten tschiel, aschi er in*

terra. Niess paun da minchiagi dai a nus oz, et nus pardunne nos peccaus, sco nus parduncin a noss culpohts, et nu 'ns manar buc en pruvament, mo nus spindre d'ilg mal. Parchai ca tieu eis ilg raginavel, a la pussonza, a la gliergia a semper. Amen.“

„Ladinesce, din sus de Engadin:

„*Bab nos, quel chi est nels cels. Sanctifichiò vegnia tiers nus. Via voeglia dvainta in terra sco in cel. Nos pann d'imminchia di do a nus hoz. Perduna a nus nos debits, sco eir nus perdunains a nos debitaduers. El nu 'ns mnaer in apruvamaint demperse spen ra ne dal mal. Perche tieu ais il reginam, et la pussanza et la gloria in eternum.* Amen.“

„Ladinesce, din jos de Engadin.

„*Bab nos, quel chi est in cels. Fat songh vegnia teis non. Teis reginom vegna na prono. Tia voglia dvainta in terra sco in cel. Nos pan d'iminchia di da a no hoz. Perduna 'ns, sco no perdunain a nos debitatuons. Et nu 'ns manar in provamaints, mo spendra 'ns dal mal. Perché teis ais il reginom, la pussanza, e la gloria in eternum. Amen.“*

CÂTE-VA ḐICERI DIN SUS ḐISUL DIALECT.

„A casa, (a casă).
„Accurat, (curat).
„Adina, (tot-d'auna).
„Aflar, (aflare).
„Afunds, (afund).
„Alzar, (înălţare).
„Amadus, amasdus, (amêndoĭ).
„Anavont, (înainte).
„Anavos, (înapoĭ).
„Anganar, (îngânare).
„Angon, (îngânare, amăgitură).
„Angual-ussa, (acuşa).
„Antscheiver, (începere).
„Aparte, (aparte).
„Apaltar, (a face apalt).
„Argient, (argint).
„Argienteria, (argintăriă).
„Arsu, (ars).
„Arsira, (Arsură).
„Aschia, (aşa).

„Aschia venavont, (aşa înainte).
„Asterrar, (a têrî, a arunca la pămênt).
„Aunc, ounc, (încă).
„Biadi, biadia, (badea) nepot, nepótă.
„Barbeisch, (berbece).
„Bled, (bleg).
„Baselgia, (biserică).
„Bastun, (baston).
„Battegiar, (botezare).
„Branca, (brâncă, labă).
„Bun, (bun).
„Buna sera (bună séră).
„But, (bute).
„Co, (conjunct: ca).
„Era şi er, (era).
„Calcoing, (călcăiŭ).
„Caldera, (căldare).
„Camischa, (cămaşă).
„Capiala, (capelă).
„Crepar, (crĕpare).
„Caşchiel, [caşŭ).
„Cashun, [căşunare, causă].
„Catar, [cătare].
„Cavestru, [căpĕstru].
„Caza, [cazan].
„Coruna, [corónă].
„Tscheriescha, [ciréşă].
„Cresta, [créstă].
„Cima, (cimă, chimă).
„Mustaz, [mustaţă].

„Lavorar, lucrar, [lucrare].
„Lung, (lung).
„Massiala, (măsé, falcă).
„Mauna, (mână).
„Merenda, (merindă, cină).
„Muccaș, (mucălitură, mucălire).
„Mur, (mursă, zémă, suc).
„Muschna, (moșunoiŭ).
„Nagar, (înecare).
„Nepot, (nepot).
„Num, (nume).
„Muls, (muls).
„Nunconvenienţa, (necuviinţa).
„Pegaun, (păgân).
„Paglia, (paiă).
„Pall, (par).
„Parer, (părere).
„Patichar, (a păta).
„Persic, (persic).
„Pescaria, (pescăriă).
„Peir, (pară).
„Pisar, (pisare).
„Pizchiar, (pişcare).
„Plein, (plin).
„Poliţia, (poliţiă).
„Racunascher și recunoscer, (recunóscere),
„Sadulus, (sătul).
„Sagir, (sigur).
„Sanadad, (sănătate).
„Săturar, (săturare).

„Sgarar. (sgăriare, ródere).
„Scorza, (scórţă, cójă).
„Scriziar, (scrişnire).
„Scurs, (scurs).
„Suflar giu nas, (a suflá nasul).
„Stchunca, (şuncă).
„Tun, (tun).
„Tunur, (tunet).
„Tulipana, (tulipan).
„Schuncar, (ciuntire).
„Tscherschar, (cercare, supĕrare).
„Tschercar, (cercare, căutare).
„Tschepp, (cep, despicătură de lemn).
„Tschaina, (cină).
„Tocear, (tocare, batere).
„Tabakera, (tabachera).
„Purtschi, (purcel).
„Stupar, (astupare).
„Strupchiar, (stropşire, schidolire).
„Straschinar, (struncinare).
„Spedir, (speduire).
„Sosa. (sos, zémă).
„Smarir, (smerire) desperare, perire.
„Sims, (simţŭ).
„Sfatschiar, (sfăşiare, a strica forma).
„Sev, (seŭ, grăsime).
„Tierz, (terţŭ, al treilea).
„Tierm, (ţĕrm, pétră de semn).
„Tenda, (tindă, cort).
„Teisser, (ţesere).

„Taglier, [taler].
„Taula, [tablă].
„Sutt, [sub].
„Stirpar, [stîrpire].
„Spunar, [spunere, traducere].
„Spolverar, [spulberare].
„Spirt, [spirt].
„Sunnar, [sunare].
„Sora, [soră].
„Serein, [senin].
„Muras, [mură].
„Meth, [mieḑŭ].
„Mesa, [masă].
„Miez, [mediŭ, miḑloc].
„Masseria, [messeriă].
„Mascarar, [măscărire].
„Maner, [mânare, poposire].
„Mamma, mumma, [mamă, mumă].
„Lgin, [lin].
„Manar, [mânnare, ducere].
„Leun, [leŭ],
„Leun, [lemn].
„Lavont, levont, [aluat, drojdiă].
„Latsch, [lac].
„Laschiva, [leşiă].
„Inquont, [încât],
„Ieginu, [ajun, nemâncat].
„Griu, [graiŭ, ţipet].
„Buteilgia, [butiliă].
„Giugar, [jucare].

„Furn, [furn].
„Furma, [formă].
„Fier, [fer].
„En, [in].
„Grev, [greŭ].
„Gorscha, [guşă].
„Furar, [vîrîre, găurire].
,,Frassein, [frasin].
„Fom, [fóme].
„Flinta, [flinta],
„Flescha, [flaşcă, butiliă].
„Fidels, [fidé].
„Fascha, [faşă].
„Facla, [faclă].
,,Escha, [éscă].
„Vartid, [virtute, putere].
„Dultschezia, [dulcéţă].
„Doss, [dos].
,,Dormentar, [dormitare].
„Desunir, [desunire].
,,Disgust, [desgust].
„Diesch, [ḑece].
,,Desiert, [desertul].
„Denter, [dintre].
„Donn, [daună].
„Davos, [d'apoĭ, dupĕ].
„Dar tempesta, [a da uă furtună].
,,Dar giu, [a da jos].
„Dar en reit, [a da în loc].
„Cut, [cută].

„Cumpar, (cumpĕrare).
„Comminicare, (comunicare).
„Coss, (coşŭ, papuşă de verme).
„Cuser, (cósere).
„Cunaschientia, (cunoscinţă).
„Cumplanir şi complenir, (complenire).
„Paraclet, (paraclis).
„Peir, (pĕr).
„Calamar, (călimăr).
„Peterschil, (pĕtrunşel).
„Pivum, (păun).
„Police, (poliçă).
„Quel, (cel).
„Cest, cesta, (cest, cesta).
„Tarmetter, (trimitere).
„Rugar, (rugare).
„Savun, [săpun].
„Buffar, [bufnire].
„Schendlas, [şîndilă].
„Schular, [şuerare, sfîrîire].
„Secchar, [secare].
„Haver seid, [am sete].
„Sekkatura, [secătură, necăjire].
„Sialla, [şea].
„Selvadi şi salvadi, [selbatic].
„Ureglia, [urechiă].
„Urella, de urît, trecere de timp].
„Urgiadira, [urḑélă].
„Urlar, [urlare].
„Urtchica, [urḑică].

„Vapurs, vapurar, (abur, aburire).
„Vegliu, (voiă).
„Veina, (venă).
„Vignia, (viă).
„Zappa, (sapă).
„Dieu, (ḑeŭ).
„Turnar, (mĕ întorcŭ).
„Tutt, (tot).
„Unflar, (unflare).
„Ungla, (unghiă).
„Reppla, (rablă, cal rĕŭ, fără preţ).
„Sunt, (sûnt).
„Sgolar, (sburare).

APROPOSITO DE LIMBA ROMNILOR.

„Fiind-că amintirăm maĭ de multe orĭ, în paginile precedente, despre unele ḑicerĭ derivate din limba Romnilor, este bine sĕ esplicăm lectorilor nostri ce înţelegem prin acéstă limbă.

Limba Romnilor, dupĕ cum arată maĭ pe larg *D. Vaillant* în opera sa: *Histoire vraie des vrais Bohémiens*, este acea limbă antică din care s'a nâscut, între altele, limba zigănéscă, cunoscută noĕ prin imigraţiunile ziganilor în ţéra nóstră.

„Noĭ numim pe ziganĭ *păgânĭ*, ḑice autorul ce „'l citarăm, şi eĭ ne numescŭ pe noĭ *gacĭni*. Ne „ḑicem fiĭ aĭ omuluĭ, *Adam*; şi eĭ se ḑic fiĭ aĭ fe„meeĭ, *Romni*."

Câte-va esemple pe carĭ le aducem maĭ la vale ne pot da uă mică ideă despre acéstă limbă, care ne a transmis maĭ multe ḑicerĭ, atât noĕ cât şi altor naţiunĭ, prin descendenţiĭ lor respândiţĭ între dênşi.

„Kar-pu, (fructŭ al pămêntuluĭ) pepene, din cari Moldovenii aŭ luat vorba *harvuz* cu aceeașĭ semnificare.

„Tot, [întreg, tot].

„Mandu, mundus, [lumea].

„Ciand-rama, luna și sórele [șandrama], casa luĭ Dumneḑeŭ, uă casă descoperită din care se póte vedé luna și sórele.

„Horas [munte] ὄρος; saŭ locuință în munțĭ; unguresce *varas*, românesce oraș.

Csatra [ḑicere persană] șatră, resbelator, [șătrar].

„Kol-pu, [golf], turn, din care Greciĭ aŭ făcut κόλπος.

„Baros, [eminență, mărire, baron].

„Sagia saŭ sakia [sage], ințelept, sagus [lat] è acela care tace [σιγὴ] puind sciințeĭ sale velul [sagul]; un vestĭmênt militar antic.

„Lady, care esprimă sexul femeesc [lady] din care Greciĭ aŭ făcut *Ladon* [pudórea] și *Leda*, impudicitatea.

„Kirka, [pietate].

„Cyclop, [cyclum] pentru că facŭ circul pămêntuluĭ, saŭ pentru că aŭ un ochiŭ rotund ca un cerc. Kecrops, idem.

,,Python, cugetător, învĕțat].

,,Kirkis, [circasianĭ].

,,Criti, [dreptate]. Insula Creta, căcĭ în ea s'a născut Minós, dătătorul de dreptate.

,,Candi, [lumea, Candia].

,,Argira, [femea luĭ Silene, care è luna saŭ sciința cerésca].

„Eritrea, (marea auroreĭ).

„Epir, (Epirul) sau Ephur, (pămêntul sóreluĭ).

„Naxos, (de la *nox*, nópte), căcĭ Bachu sosi nóptea acolo când părăsi pe Ariadna.

„Adon, sóre, grădina Adonuluĭ, (Edenul).

„Brahma, (Abraham).

„Achaia (din causa piscurilor eĭ ascuţite).

„Arcadia, (din causa munţilor eĭ arcaţĭ).

„Pût, (ḑeŭ al cugetăriĭ, al calculeĭ şi al suputaţiuniĭ), Pitheus.

„Gnam, (indienesce) γνώσις.

„Iagi-ste, (ast, astiag, aigi-ste, Ἄιγυπτος, stéoa capreĭ-ast-sté, ἀστήρ, aigi-αἴξ, αἰγὸς, capră, pentru că se află sub tropicul capricorneĭ).

„August, (stéoa capreĭ).

„Ast, (ἀστήρ, sté).

„Asc, (sciinţă, în limba indiană).

„Ascalon, (oraşul sciinţeĭ: διδάσκειν, Esculap, Ἀσκληπιος, omul sciinţeĭ).

„Sevastas, (stéoa capreĭ, seva-stoş, stéoa Siveĭ-Siva).

„Baş-laie, (capul poporuluĭ, βασιλεῦς).

„Ava, (Eva, Ebea, Ἥϐη).

„Aster, (în limba zendă însemnésă planetă şi catîr, ἀστηρ).

„Arta, (persienesce ἀρχὴ).

„Heros (eroŭ, anagrama luĭ Soreh, sté, om ceresc).

„Eskilin, (de la asc).

„Meh, μέγας, mare, meh, marea).

„Kol, (cor, sau rond).

„Sram, (anagrama luĭ Mars. Sórele, Ἄρης al Grecilor).

„Sem, (luna, Σεμέλη).

„Kabir, (corabier).

„Suriah, (sóre).

„Ithaca (de la cari învĕţaţiĭ arătaŭ Penelopeĭ arta de a ţese).

„Ertzerum, (aretz saŭ hert-hum, oraş care însémnă teritoriŭ rîpos şi înalt. Vedĭ Hertzegovina Austrieĭ).

„Zenda-vesta, (bună vestire).

„Ab, (tată, abas, *pers.* Abante, abate, abbé).

„Vandal, (vendal, vend, nomad).

„Manu, (deŭ al luĭ Budha şi Manuel, deŭ al luĭ David).

„Arcul ceruluĭ, (saŭ arcurile ineluluĭ *zodiacal*, cari aŭ devenit în urmă mistere; Arca, Argo, chivotul).

„Harghah, (tradiţiune).

„Laleon, (geniŭ care face vocea luĭ Laban).

„Ciabi, (discipol, fiŭ).

„Iana, (sciinţă).

Dama Venda, [capitala Medieĭ], oraşul Domnuluĭ saŭ al căprióreĭ, fiind locul muntos, nordic. Pentru acest cuvênt medaliele Medieĭ aveaŭ uă căprióră, semn al solstiţiuluĭ de érnă, pe când Persiĭ aveaŭ pe danariĭ lor un leŭ, semn al solstiţiuluĭ de véră. Monedele Sevastopoleĭ din Colchida aveaŭ asemenea, când un leŭ când uă căprióră.

„Suras, [orașul leuluĭ].

„Xerxes, [de la cșatra, resbelator].

„;Artaxerxes, [de la Artacșatra, archiresbelator]

„Satrap, [de la Cșatrap].

„Mard, [om, în limba medică].

„Smerd, [om, în limba persică].

„Siah-indu, [indian negru, adică zigan].

„Sab, [sté, sab, nebulos].

„Tam, [întuneric, tam, întunecos].

„Batz, [fără, bat, absent].

„Gem, [lumină, gem, luminos].

„Bari-guri, [saŭ corybas, dănțător].

„Manașa, [cultivator].

„I'schud, [artisan].

„Putho, [orașul Putho fondat de Teseŭ în onórea luĭ Solon, care s'a aruncat ca Ionah în mare: Πειθῶ, de la *puter*, a suputa, al căruĭ oracul è *Pithia*, și șérpele *Python* è simbolul sĕŭ. — Orașul sciinţeĭ indiane].

„Sak, [perfect, *saki*, perfect].

„Sangi-tan, [loc muntos].

„Gemna-bhu, [pămênt, metal].

„Uri-gaben, [a se îmbrăca].

„Mușin-kero, [pĕlărier].

„Curi, [resbelatorĭ].

„Sinder vaiom [viŭ din India].

„Ianac, [anaki, perfect].

„Devas, [stelele luĭ *Meru* al Indielor.]

„Soreh, [stelele luĭ Omer din Arabia].

„Raiput, [fiul sóreluĭ].

„Luri, (munte].

„Hari, ["Αρης sórele, în limba zaţilor).

„Tantara, (zodiac).

„Dardania saŭ Frigia a luat acest nume de la Dandare, formele, aceĭ ce aŭ adus din Capadocea în Grecia cultul Dianeĭ şi al luĭ Apolon.

„Mandal, (cerc].

„Rasai-sita, (tablă).

„Mantara, (formulă).

„Oşak, [inteliginţă].

„Kuduc, (om spiritual, cu duh].

„Gacio, (sat).

„Gacinĭ, (săteni).

„Semit, (cultivator de seminţă, grâŭ saŭ orz, de la unul din fiĭ luĭ Noe, *Sem*).

„Tubal, (făurar).

„Bodhas saŭ Butani, (adoratoriĭ saŭ cultivatoriĭ pământuluĭ, *Bhu saŭ Ebhu*).

„Panciab, [cincĭ ape; un teritoriŭ al Sinduluĭ la Gang, *Panciova*!)

„Budha saŭ Dabud, David.

„Gani, (ţĕran).

„Mendaga, (negustor).

„Cham, (sóre).

„Gemna, (nascere).

„Jemna, (nópte).

„Siraheni, (adorator).

„Heniochi, (observator).

„Argah, (argo, arcă).

„Putha, (carte).

„Macari, (învĕţător).

„Arcuri, (doctor).

„Cári, (erudit).

„Rama, (sóre).

„Ciandra, (lună).

„Brah, (aer) *Brahma*.

„Siv, (foc) *Siva*.

„Viş, (apă), *Vişnu*.

„Deva-nagari, lac divin al ceruluĭ în care lumina stelelor reflectă inteliginţa luĭ Dumneḑeŭ).

„Asvata, (mare sciinţă indiană a bineluĭ şi a rĕuluĭ).

„Ocu-mand-veĭ, (vederea şi cuvêntul, *Nubia*).

„Oci-mand-ias, (umbra şi lumina).

„Sakili, (cibotarĭ).

„Mucieri, (blănarĭ).

„Sani, (inspector).

„Sir, (sté).

„Argira, (femeia luĭ Silene, care è luna saŭ sciinţa ceréscă).

„Argus (saŭ păunul Juneĭ, era constelaţiunea saŭ emblema astronomieĭ saŭ cunoscinţeĭ zodiaculuĭ. *Argus* se derivă de la arcul ceresc saŭ arca timpuluĭ, vasul verităţiĭ ceruluĭ, cupa sciinţelor pămêntuluĭ, timpul or căriĭ albeţe saŭ purităţĭ, al cărora simbol pe pămênt era *argintul*, şi pe cer discul argintat al luneĭ; *arg* al Armenieĭ).

[Vaillant].

„Teseŭ saŭ Theseŭ, (antilogia luĭ *Iseth* saŭ a luĭ *Sitha* şi *Thasi*; luna Egiptuluĭ Indienilor şi Thesalia este sórele din august, ântêia lună a tropiculuĭ capricorneĭ, şi care, la 24 decembre, devine thesa luĭ Jasone, precum într'acea ḑi *Ihasila* è thesa luĭ Isus.

[Vaillant].

CÂNTIC AL ROMNILOR

(ZIGANILOR).

Vak tri dui kale iakkai
Miklyom mara gulya dai,
Ke haz gule tai kale
Oda manghe kampile.

Macim puka mui parno
Khalyum dusta la javo;
Ke haz parno tai gulo
Oda manghé kampilo.

Traducere.

Pentru ceĭ doĭ ochĭ negri aĭ teĭ, am lăsat pe dulcea mea mamă; căcĭ mĭ eraŭ dulcĭ și scumpĭ și mĭ aŭ plăcut.

Pentru alba ta figurică, am suferit destulă rușine, căcĭ era albă și dulce și mĭ a plăcut.

DESCÂNTECE DE MUŞCĂTURĂ
DE
ŞERPI ŞI DE SMEI.

(Luate din Radu sin Eftimie căpitanul Voicescu 1700).

PENTRU MUŞCĂTURĂ DE ŞERPE

Pacĭka, pacĭka, kararato.
Popo-pontosor pacĭkanane,
Pecĭka rarata.

Aceste vorbe, superstiţiunea, care domină poporul ţigănescŭ, făcea sĕ fiă scrise în fundul unuĭ pahar, dupĕ care se spĕla paharul cu apă nenceputǎ şi se da muşcatuluĭ sĕ bé saŭ celuĭ ce a adus scirea despre vre un muşcat.

Alt descântic.

Pankrata, pankanagata,
Pana panika, ponok,
Ponte, şarevie, seraşta,
Şareviru.

DESCÂNTIC DE SMEŬ.

Harduat-Harduat-Harduat,
Smee; Skopias bejin otrava
Bijia (mutar) nebudet bozdi
Amint tako poleanezre
Erimia prorok.
(Se scrieaŭ și se purtaŭ la gât în baere).

SUPLIMENT

la

LIMBA ROMÂNĂ ŞI TRADIŢIUNILE EI.

Fiind-că am vorbit de unele dialecte ale limbeĭ române, cari se vorbescŭ afară din pămêntul daco-roman, este bine sĕ nu uităm că singurul dialect care se apropiă maĭ mult de limba ce o vorbim, este al păstorilor din Istria. Credem de prisos a da uă maĭ mare întindere acestuĭ subiect, versurile următóre ne pot da uă ideă îndestulătóre despre ceea ce ḑicem.

„Pasce, mandra mea torma,
„Pasce erba, pasce flor,
„Care cresc la noĭ pe orma
„Di roman imperator.

„Amu pulbere, icĭ arma
„A anticuluĭ Roman.
„Tempul marmora disfarma,
„Ma nu nome di Trajan.

ESPLICAREA CATOR-VA ḐICERĬ

DUPĔ

D. A. GREGORIADI BONACHI.

„Açiă. (lat acia); aţă.

„Astut, (lat. astutus).

„Avaluciă, (crescerea uneĭ unghie nouĕ peste cea vechiă.

„Bacin, (lat. barbar, bacinus; luciŭ, ochiŭ în baltă).

„Balegă, (bulga).

„Chip, (κύπη, sanscrit, cumba.

„Chîlţ, (Filz, got).

„Chiliă, (κελεῖον).

„Cibotă, ciabatta ital., sapato spaniol., savate franc).

„Chişcă, φύσκη, maţul cu care se fac cârnaţiĭ).

„Corcolescŭ, (lat. cor colere, a resfăçia, a desmerda).

„Cotur, (se ḑice la mâţe ca sĕ fugă, asemenea şi *caţ*! de la germ. *katze*).

„Făşic, (fasciculus).

„Gurguriţă, (lat. gurgulio).

„Glisă, (lat. un fel de pămênt).

„Ispolesc, (spiler, a spĕla, a curăţi fôntâna).

„Pisă, (pissa, catran).

„Căpuşă, (lat. cataputia).

„Manistergură, (vorbă usitată de poporul de pe léngă Berlat în loc de stergar).

„Muruesc, (zidesc, lipesc pereţiĭ, văruesc).

„Braiŭ, (instrument ce se întrebuinţésă la lucrarea scumpieĭ).

„Orbiş, (în loc de orbesce).

„Galiţiă, (la volaille, păsĕrile).

„Ordură, (bólă de ochĭ, lip la ochĭ).

„Strepete, (vermele ce se face în brânză).

„Prian, (culóre de vite).

„Pripcă, (viţa ce se taiă la viă).

„Paloş, (πάλλω).

„Pospaiŭ, (πάσπαλι, făină fórte mĕnuntă].

„A se resti, (lat. restito).

„Scripcă, (fr. crincrin).

„Sansar, (ital. sensale).

„Şalvarĭ, (lat. saravara). Tertulian.

„Sughiţŭ, (subglutirre).

„Trânjĭ, (vermiĭ trânjilor, lat. strongilus armatus.

„Umerar, (uă parte a hamuluĭ).

ADĂUGIŢI.

„Căpiţă, (un fel de căciulă de lână pe care o pórtă păstorii românĭ din Grecia).

„Celingaş, (vătavul uneĭ grupe de 50—100 familie de păstorĭ românĭ din Grecia).

„Stropşit, (estropié).

„Spusă, (mulţime: uă spusă de ostaşĭ, de poteraşĭ).

„Pajere, (pasere).

„Clénc, (a nu sufla clénc).

„A ciungări, (a ciungi).

„Codalb, (porumbel codalb, precum sunt şi peptalbĭ).

„Boeros, (care are fumurĭ de boer).

„Desplăcere, (în loc de neplăcere).

„Campoduce saŭ campodux, asfel se numeaŭ capiĭ Statuluĭ român pe când era împărţit in treĭ clase: agricultoriĭ, pûrgariĭ, (burgesiĭ) şi funcţionariĭ civilĭ şi militarĭ, sub conducerea unuĭ Domnitor militar numit Campodux.

„Corcin, (quercinus).

„Destul, (desătul).

„Cărnuliŭ, (potelet).

„Crunteţe, (de la crunt).

„Buestru, Dulcică. Dulcinică. Dulcinel. Crâncen. Comesén. Derbedeŭ. Bădăran. Colăcel. Crâmpeiŭ. Codaş. Cutreerare, etc. etc. etc.

„A lăsa nasul în jos.
„A pune pe cine-va cu piciórele într'un papuc.
„A fi toţĭ în pĕr.
„A da de mórte; da de ĭ curgea ţĕrêna; da de i mergea fulgiĭ.
„A trage cu piciorul.
„A i se şterge lescaia.
„A i remâné numele în cléfĕt.
„A i sfìrîi picіórele mergênd.
„A lega pe cine-va fedeleş, cobză, bute.
„A s'apuca de voinicit, (de haiducit).
„A nu ĭ fi bóla sănătósă.
„Rĕŭ cu rĕŭ, dar maĭ rĕŭ fără rĕŭ.
„Iea'l de pe mine că 'l omor.
„Cine vara petrece cântând
„Erna remâne flămând.
„La joc şi la beţiă se cunósce Românul.

NOTĂ

la frațiĭ de cruce.

D. Hăjdĕŭ, într'un curs public ținut la Ateneul Român, intitulat „*Dreptul constituțional al Românilor*, vorbind de origina numiriĭ de *frate* ce pênĕ în ḑioa de astă-ḑĭ șĭ adresésă Româniĭ între eĭ, aduce de esemplu un fapt întêmplat pe la anul 587, într'uă bătăliă de lêngă munțiĭ Balcanĭ, între Avarĭ și armata grécă, compusă, cea maĭ mare parte, din Româniĭ de peste Dunăre, în care, după textul reprodus din cronicele bisantine ale luĭ Teofan și Teofilact Simocatta, un ostaș strigă către altul sĕ se întórcă înapoĭ spre a ridica de jos un lucru ce 'ĭ căḑuse de pe cal. Acéstă întêmplare, atât de simplă, fu causa perderiĭ bătălieĭ, căcĭ óstea auḑind cuvintele: *torna, fratre!* fu coprinsă de uă spaimă panică și se intórse la fuga..... Aceste doĕ vorbe, *torna, fratre*, urmésă autorul pe care'l citâm, constată că de doĭ-spre-ḑece secolĭ, strĕbuniĭ noștri șĭ adresaŭ uniĭ altora numele de *frate*. Apoĭ întinḑêndu-se și maĭ mult asupra acestuĭ cuvênt, maĭ arată încă doĕ specie de frățiă artificialĕ ce a esistat la strebuniĭ noștri, carĭ sunt *frăția de cruce* și *frăția de moșiă*. Esplicând frăția de cruce, D. Hâjdĕŭ ḑice: „Așa, când doĭ bărbațĭ voiaŭ a se prinde frațĭ de cruce, fiă-care dintre eĭ căta sĕ-șĭ facă, la braçiul drept, uă tăietură în formă de cruce și se amestece sângele fratelui sĕŭ cu al sĕŭ.... „basându-se pe textul luĭ Valerie Maxim.

La Romanĭ, după ḑisa luĭ Valerie Maxim, semnul caracteristic al amicieĭ era amestecul sângeluĭ din ranele celor doĭ amicĭ cu otărîre de a muri unul pentru altul..... Afară de amestecarea sângeluĭ, Româniĭ maĭ întrebuințaŭ încă uă altă formalitate simbolică pentru a deveni frațĭ de cruce. Sommer, amicul și biograful luĭ Despota-Vodă, ḑice că Domnul moldovenesc, Stefan Tomsa, voind a se face frate de cruce cu unul numit Dimitrie, amendoĭ aŭ mâncat turtă făcută în forma cruciĭ, ceea ce, ḑice Sommer, însemna la Romanĭ alianța cea maĭ sacră: „*bolum în crucis formam compositum, quod șanctissimum apud illos foedus existimatur, edere*;.... turta, ca simbol de alianță cea maĭ sacramentalĕ, este uă instituțiune romană pură.

Acésta se probésă și maĭ mult prin cuvintele: *pâine și sare* întrebuințate de Românĭ, când ḑicŭ: Am màncat pâine și sare cu el.... Asemenea și prin usul d'a întêmpina pe Domniĭ țĕreĭ cu pâine și cu sare, cànd le arătaŭ locuitoriĭ omagiele lor, simțimentele lor de convietuire frățéscă. Dar cât despre frațiĭ de cruce, a uitat D. Hâjdĕŭ că maĭ era încă uă frățiă de cruce, aceea în care se legaŭ doĭ saŭ treĭ inșĭ ca sĕ plătéscă suma întrégă de bir datorită Statuluĭ, căcĭ cel ce era capabil sĕ plătéscă singur acel bir întreg se numea *cruce* întrégă de voinic; doĭ, treĭ saŭ și patru inșĭ plăteaŭ câte uă parte din cruce (ludă) și se numeaŭ *frațĭ de cruce*. Acéstă frățiă era tare și ținea pênĕ la mórte.

Numere române vechĭ şi noue în

R. vechĭ.	R. noue.	Latine.	Arabe.
а.	a.	I.	1.
б.	b.	II.	2.
г.	c.	III.	3.
д.	d.	IV.	4.
є.	e.	V.	5.
ж.	f.	VI.	6.
ꙁ.	g.	VII.	7.
и.	h.	VIII.	8.
ѳ.	i.	IX.	9.
і.	j.	X.	10.
аі.	ai.	XI.	11.
бі.	bi.	XII.	12.
к.	k.	XX.	20.
кі.	ka.	XXI.	21.
л.	l.	XXX.	30.
м.	m.	XL.	40.
н.	n.	L.	50.
о.	o.	LX,	60.
п.	p.	LXX.	70.
ч.	q.	LXXX.	80.

҂аѿѕѳ=MDCCCLXXIX=

paralel cu cele Latine și Arabe.

R. vechĭ.	R. noue.	Latine	Arabe.
ч.	qu.	XC.	90
ρ.	r·	C.	100
c.	s.	CC.	200
т.	t.	CCC.	300
ү.	u.	CD.	400
ф.	v.	D.	500
х.	x.	DC.	600
ѱ.	y.	DCC.	700
ѡ.	z.	DCCC.	800
ц.	zz.	CM.	900
а̦̅.	a̅.	M.	1,000
в̦̅.	b̅.	I̅I̅.	2,000
г̦̅.	c̅.	I̅I̅I̅.	3,000
д̦̅.	d̅.	I̅V̅.	4,000
є̦̅.	e̅.	V̅.	5,000
ж̦̅.	f̅.	V̅I̅.	6,000
з̦̅.	g̅.	V̅I̅I̅.	7,000
и̦̅.	h̅.	V̅I̅I̅I̅.	8,000
ѳ̦̅.	i̅.	I̅X̅.	9,000
і̦̅.	j̅.	XccIↄↄ.	10,000

1869

PANTALIELE SAU PANTASIELE [*].

Cine nu cunósce acéstă espresiune popolară, care se întrebuințésă maĭ adesea pentru femeile acelea ce se înfuriésă lesne de cea maĭ mică contrarietate! „*A găsit'o pantaliele saŭ pantasiele,*“ ḑic Româniĭ când întêmpină uă asemene feméiă în culmea furieĭ sale. Dar de unde acéstă espresiune?

Daca ne vom aduce aminte de *Pentesilea*, cea maĭ mare și maĭ cunoscută dintre amasóne, acele femeĭ ale Schitilor anticĭ, cari, conform usuluĭ ce esista în acéstă sectă de femeĭ, ucideau pe toțĭ copiĭ lor de gen masculin saŭ îĭ trimeteaŭ la părințiĭ lor, neputênd suferi convieţuirea cu acest sexŭ, şi pe lêngă acésta, ardeaŭ sfêrcul ţêţeĭ drepte de la fetele ce născeaŭ, pe când se aflaŭ încă în légĕn, spre a le aduce în stare a se servi maĭ bine de arc şi de săgétă când ajungeaŭ în etatea cerută, ne putem face uă ideă de cruḑimea acestor femeĭ cari nu respiraŭ de cât vĕrsărĭ de sânge şi eraŭ tot d'a-una dispuse pentru certe şi bătăĭ. Étă dară, dupĕ părerea nóstră, ce ar face sĕ se créḑă analogia între *Pentesilea* şi *ḑicerea* pantaliele saŭ *pantasiele* de care se servă Românul ca sĕ arate umórea dispusă spre cértă, caracterul cel furios şi bătăios al uneĭ femeĭ cu care nu póte trăi: „*Feresce Dómne*! *éră aŭ găsit'o pantasiele*!

---

[*] Pentesilea fu as-fel numită, dupě spusa luĭ Justin, *Anax. histor.* L. II, din causa privațiuniĭ țițeĭ drepte. *Pentesilea sic dicta, quod deztra papila careret.*

Pentesilea, ḑice D. Vaillant, è uă vorbă compusă de silabele *pentetti* e-bé, în limba scyto-bretonă și gală, cari însémnă: *Ea è fără sfêrc de țiță, [Pen-teth,* sfêrc de țiță] în ltmba celtică *teth.* D'aci s'a format *toat,* (engl), *tetta* (ital.), *teta* (portug.) *teta* și *tetila* (span), *tetin, teton* (franc.), țița (român).

Zînele, saŭ acele frumusețĭ rare, apoteosate de imaginațiunea poetică a Grecilor, s'aŭ înălțat la rangul divinităților cerescĭ (sórele, luna, stelele), și asupra acesteĭ treimĭ, ḑice D. Vaillant, a fost întemeiat orașul *Trezena* (treĭ ḑine), care avea drept armăriă tridintele ce se vede pe monedele eĭ.

Scriţĭ *simplu*, nu *simplice*, pentru cuvêntul cĕ Românul ḑice *culme*, ear nu *culmine*.

„*Credinţă*. Se numea paharul cel mic cu care bea Domnitorul în vechime, şi pe care 'l presinta credinţarul sĕŭ, saŭ omul în care se încredea că nu 'l va adăpa cu venin.

„C*ochi-vechĭ*. Senatorĭ, (ceĭ cu ochiĭ vechĭ, saŭ bĕtrâniĭ, *senes*).

„*Uriaş*, (urius) supranume al luĭ Joie.—*Uros*, vênt favorabil, saŭ de la *oros*, (otar) care presida la otare.

◆

CÂTE-VA GHICITORI ROMÂNE.

„Doĕ fete ce pot salbă,
Una négră ș'alta albă,
Nencetat se tot gonesc
Și în vecĭ nu se sosesc?
(Ḑioa și nóptea).

„Sus tună,
Jos resună,
Ciorile la cuib s'adună?
(Biserica).

Sus tună,
Jos resună
Și la miḑloc horă?
(Putineĭul).

„Foișior
Într'un picior?
(Ciuperca).

„Suflet n'are și suflet fură?
(Arma).

„La cap peptene,
La spate seceră,
La miḑloc pepene?
(Cocoșul).

„Dobra grasă
Umple casa?
(Lumînarea).

„Ce trece prin vamă?
Și nu se bagă în sémă?
(Vêntul).

„Ce è 'n tóte
Și fără el nu se póte?
[Numele].

„Câte stele
Logostele
Lucescŭ sub piciórele mele?
[Néua].

„Cucuiata vai de ea!
Stă într'un vêrf de nuia?
(Aluna).

„Ce è mic mitutel,

Se turbură Vodă de el?
(Puricele).

Uite-o, nu-è? (Schinteia).

Ce è 'n tufă?
Și nu suflă? (Oul).

Rotogol rotund
Bagă capu 'n fund? (Căciula)

„M'a trimis dómna de sus, la dómna de jos
Sĕ țésă pânză fără rost?
(Giamul).

„Ce è nalt cât casa,
Verde ca mătasa,
Dulce ca mierea,
Amar ca fierea?
(Nucul).

Ce è dulce și maĭ dulce
Și pe taler nu se taiă?
(Somnul).

„Patru frațĭ într'un cojoc?
(Nuca).

„Bulgăre de aur
Cu córne de taur? (Luna nouă).

„Scurtă, grósă, und'te ducĭ?
„Arsă 'n fund, la ce mĕ întrebĭ?
(Cofa și căldarea).

„De la mine pên'la tine tot fâșiĭ de teĭ?
(Puntea).

„M'a trimis dómna de sus la cea de jos
Sĕ mĭ dea pesce fără os?
(Lipitórea).

„Resteiŭ rece
Marea trece?
(Luntrea).

„M'a trimis dómna de sus
La dómna de jos,
Ca sĕ cósă cusătură
Fără ném de tivitură?
(Chărtia).

„Câmpul alb,
Oile negre,
Cin'le pasce
Le cunósce?
(Cartea).

„Pandlicuță învĕrgată
Peste mare aruncată?
(Curcubeul).

„În pădure născuĭ,
În pădure crescuĭ,
În oraș m'aduseră,
Cerceĭ de urechĭ mĭ puseră?
(Cobilița).

„Pe podurĭ ferecate
Trec miĭ nenumĕrate,
Și le taiă capetele
Și le schimbă numele?
(Móra).

„Óse n'are nicĭ aramă,
Ênsă ósele sfăramă?
(Limba).

„Poţĭ sĕ fugĭ de ea pré bine,
Că tot vine dupĕ tine?
(Umbra).

„Patru surióre
Iuţĭ și sprinteióre,
Tótă viaţa fug
Și nu se ajung?
(Rótele).

„Un unchiaș ce-è bĕtrân tare
Pórtă-araciĭ pe spinare?
(Ariciul).

„Am un grajd plin de caĭ roşiĭ,
Daca bagĭ pe negru 'ntr'ênşiĭ,
El îĭ scóte toţĭ afară?
(Cărbuniĭ şi vătraiul).

„Pe doĕ deluşele
Staŭ doĕ săgeţele,
Sub doĕ săgeţele
Sunt doĭ lucifereĭ,
Te veḑĭ mereŭ în eĭ;
De vreĭ ca sĕ 'ĭ ghicescĭ,
Citesce 'n ochiĭ meĭ
Şi veĭ vedé p'aĭ teĭ?
(Sprăncele şi ochiĭ).

„Găinuşă ciuşe
Trece prin cenuşe?
(Luléoa)

„Sus copae,
Jos copae,
La miḑloc,
Carne de óiă?
(Scoica).

„Ce nu sunt treĭ în lume?

(Scară la cer,
Punte peste mare,
Şi măduvă în fer).

„Ce șéde în apă,
Și nu putrețlesce?
(Limba).

„Ce șéde în apă,
Și nu se udă?
(Umbra).

„Ulcelușă unsă,
În buruenĭ ascunsă?
(Iepurele).

„Căciula fărtatuluĭ,
La marginea satuluĭ?
(Sórele).

„În pădure m'am născut,
În pădure am crescut,
În oraș m'aduseră,
Judecător mĕ puseră.
(Bĕțul).

„Ager, sprinten și ușor,
Fără aripĭ pot sĕ sbor
Printre plóiă, printre nor?
(Cugetarea).

„E ună fiară încornorată,
Gura eĭ è tot căscată,
Limba eĭ mereŭ tot rîmă

Și restornă și derîmă!
(Plugul).

„Trupul, capul mĭ è tot una,
P'un picior staŭ tot dauna;
Am cămășĭ nenumĕrate
Și le port tóte 'mbrăcate?
(Varza).

„Albă și sulemenită,
Când urîtă, când iubită;
Vara nu vor sĕ o vé̦dă,
Erna toţĭ o înbrăçișé̦dă?
(Soba).

„Ce flóre è maĭ frumósă,
Din câte florĭ mirósă;
Bărbaţiĭ o iubescŭ,
Femeile o urescŭ?
(Femeia).

„Buturugă cam prelungă,
Cine-o are vrea s'o ungă;
O ridică încărcată,
Și o lasă descărcată;
Când è plină,
Toţĭ se închină,
Când è sécă,
Toţĭ ear plécă?
(Lingura).

„Ce nod gurele 'l inódă,
Și nicĭ mâna nu 'l desnódă?
(Cununia).

„Ḑioa in plimbare,
Mereŭ mĕ pornescŭ;
Nóptea mĕ pun éră,
Casa sĕ păzescŭ?
(Brósca de la ușe).

„Sub pădure grămădită,
Șéde lume invelită,
Ḑioa de sóre fugită,
Nóptea de lună pitită? (Casa).

„E uă fată buburósă,
Șéde cu vodă la masă?
(Strugurele).

„M'a trimis dómna de sus,
La dómna de jos,
Sĕ ĭ dé vin și rachiŭ,
Tot într'un buriŭ? (Oul).

„D'aci pên' la munte,
Tot zare mĕnunte? (Stelele).

„D'acĭ pên' la mare,
Tot fundurĭ de căldare? (Moșoróile).

RĂDĂCINE ŞI DERIVATE

DUPĔ

D. A. de CIHAC.

Adăugite de autorul acesteĭ opere.

A.

„Abur, aburel, aburesc, aburélă, aburos, bóră, bură, burésă, burélă, buracă, baracă, buruniţă, burniţă, barniţă; — văpaiă, văpăies, văpăiélă, văpăire, svăpăiélă, svăpăiat.

„Ac, acar, acarniţă, acăriă, acoae, aculeţ, acuşor, acşor, acuţ, acut, ascuţ, ascuţit, ascuţitóre, ascutiş, ascuţitură, ascuţime, ascuţélă.

„Acoper, acoperire, acoperemênt, acoperiş, acoperitură, acoperitor, copertă, descoper, descoperire, descoperitor, descoperitură, coperióră.

„Acru, acrélă, cresc, acricios, acrime, acrire, acrişor, acritură, acriŭ, acruţ; — înăcresc, înăcrire; — ager, ageresc, agerime, agerire; — agriş, agrişă.

„Adaog, adăogire, adăogare, adăogător, adăogătură, adaositură, adaos.

„Adevĕr, adevĕrat, adeveresc, adeverire, adeverinţă, adeveritor.

„Adûnc, adûncătură, adûncesc, adûncime, adûncire, adûncitor, adûncitură, adûncuţ.

„Aflu, aflare, aflător, aflătură; — înflu, înflare, înflat, înflător, înflătură; — busînflu, busînflat; — desînflu, desînflare, desînflător, desînflat, desînflătură; — înghînf (în loc de îngînflu), înghînfat, înghînfare, înghînfător, înghînfătură; — suflu, suflare, suflat, suflet, suflător, suflătură, sufletesc, sufletesce, sufleţel, sufloiŭ, sufleţea, sufler; — însuflu, însuflare, însuflat, însuflător, insufleţesc, însufleţire; — resuflu, resuflare, resuflător, resuflătură, resuflătóre; — în-deresuflu.

„Ajung, ajungere, ajuns, ajungĕtor, ajunsătură; — de ajuns; — neajuns.

„Ajut, ajutare, ajutor, ajutător, ajutorare, ajutoresc, ajutorinţă.

„Alb, albélă, albéţă, albesc, albire, albitor, albiă, albiuţă, albitóre, albitoriă, albitură, albicioc, albinos, albime, albineţ, albior, albişor, albiţă, albiŭ, albuleţ, alburiŭ, albuş, albuţ; — dalb, dălbior; — înălbesc, înălbire, înălbitóre, înălbit, înălbitoriă, înălbitor, alabastru saŭ albastru, albastrélă, albăstreţe, albăstrire, albăstriŭ.

„Leg, legătură, legămênt, legat, legare, legător; Desleg, deslegat, deslegătură, deslegător, deslegare, deslegămênt; — aleg, alegătură, alesătură, alegere, ales; — culeg, culegere, culegător, cules, culegătură; inţeleg, înţelegere, inţelegător, înţelepţesc, înţelepţesce, înţelepciune, înţelept, inteligenţă, inteligent, înţelepţire, înţeles.

„Alun, alună, alunar, aluné, alunele, alunică, aluniş, aluniţă, aluniŭ.

„Am, avere, avut, avutor, avuţiă;— înavuţesc, înavut, înavuţire.

„Amar, amarélă, amăréţă, amărel, amărele (carduus Mariae), amărăluţă [exacum], amărăciune, amărire, amăriŭ, amăruţ, amarnic, amărniciă.

„An, anişor, anal, anale, anuitate; anutimp;— anţert; anuatin [nótin], în etate de un an (annotinus).

„Apă, apar (aducĕtor de apă), apos, apătos, apătoşez, apătoşare, apuşóră; — adăp, adăpare, adăpăciune, adăpat, adăpătóre (abreuvoir), adăpătură.

„Apăr, apărare, apărămênt, apărat, apărătóre, apărătură; — cumpăr, cumpărare, cumpărat, cumpărător, cumpărătóre, cumpărătură; — rescumpăr, rescumpărare, rescumpărător. rescumpărătură.

„Apuc, apucare, apucat, apucate (pe), apucător, apucătură.

„Aramă, arămesc, arămurĭ, arămar, arămăriă, arămos, aramiŭ, aramin.

„Arc, arcar, arcaş, arculeţ, arcuşel, arcuşor, arcuţ, arcuş, arcuesc, arcuire, arcuitură, arcat, arcan.

„Ard, ardeiŭ, ardeiat, ardeitură, ardeiaş, arsăţor, arsătură, ars, ardere, arsură, arşiţă.

„Argint, arginţĭ, argintar, argintăriă, argintiŭ, argintat, argintos, argintuesc, argintuire.

„Ariciŭ, aricesc, aricélă, aricire, aricitură.

„Ascund, ascundere, ascuns, da ascunsul, pe sub ascuns, ascunsóre, ascunsătóre, ascunsură, ascunsătură, ascunsător, ascundiş.

„Aspru, aspresc, asprélă, asprire, aspriă, asprime, asprişor, aspritor, aspriŭ; — înăspresc, înăsprire.

„Asupra; asupresc, asuprélă, asuprinţă, asuprire, asuprime, asupritor; — supăr, supărăcios, supărare, supărător.

„Astern, (adsterno, stravi, stratum), aşternător, asternătură, asternut; — straiŭ, străişor, străiuţ; — strat, stratǎ, strada, strătuşor, strădişóră.

„Aud, auḑire, pe auḑite, pe neauḑite, ausul, ausitor (auditor), auditoriŭ, ausitul.

„Aur, aurar, aurăriă, aurel, auric, auriŭ, aureŭ, aurică, auresc, aurire; — dauresc, daurit, daureu.

B.

„Baiă, băiaş, băiez, băiare, băiţă, băişóră.

„Băiat, băietan, baieţandru, băietóre (nourrice), băieţel, băietaş, băieţesce, băieţime, băieţoiŭ, băieţiă.

„Balţ (lacet), bălţez, bălţare, bălţat (bariolé) bălţătură; — bălţesc (relâcher), bălţire, bălţit, (une corde relachée, uă fringhiă bălţită), bălţitură, (relâchement).

„Baltă, băltócă, băltăreţ, bălticăriă, balticică.

„Barbă, bărbăchiă (barbon), bărbăriă, bărbióră, bărbişóră, barbuşóră, bărbiţă, bărbuţă, bărbiă, bărbia urechiĭ (bout de l'oreille), bărboiŭ, bărbóiă, bărbos, barbun [un pesce]; — bărbat, bărbătesc, bărbătesce, bărbătóiă, bărbată (femeiă bărbată), bărbătuş, bărbăţel, bărbăţiă, bărbăţime;—îmbărbătez îmbărbătare;—îmbărbătoşez, îmbărbătoşire; — bărbier, bărbieresc, bărbieresce, bărbieriă, bărbieraş, bărbierel, bărbierime.

„Bat, batere, bătaciŭ, bătaiă, bătăiaş, bătăios, băteleş, bătăluş, bătăuş, bătăliă, bătăuşcă, bătător, bătătóre, bătătură, bătélă (marche du métier de tisserand), bătelişte (parcage des animauxt), bătătoresc (parquer), bătătorire, bătucesc (mortifier), bătucire; — abat, abatere, abătător, abătătóre (gîte) desbat, desbatere; resbat, resbatere;—sbat, (passer par la passoire, fouiller), mĕ sbat (se debattre);— strebat, strebatere.

„Bĕtrân, bĕtrânatic, bĕtrânel, bĕtrânior, bĕtrânuţ, bĕtrânesc, bĕtrânesce, bĕtrânéţă, bĕtrâneţe, bĕtrânică, bĕtrânicios, bĕtrênime, bĕtrâniş; — îmbĕtrânesc, îmbĕtrânire, îmbĕtrinitor.

„Berbec, berbecar, berbecel, berbecuţ; — berbeléc; — îmberbec [pousser comme un bélier].

„Beşică, beşicos, beşicoiŭ, beşicuţă, beşicată, beşic, beşicare, beşicătură.

„Béŭ, bét, beut, debeut, beutor, beutură, beuturică, beţiă, beţiviă, beţios, beţiŭ, beţiv, beţivler, beţivar, beţivan; — îmbĕt, îmbĕtare, îmbĕtător; — desbĕt, desbĕtare, desbĕtător.

„Biserică, bisericesce, bisericuţă, bisericime, bisericos, bisericau.

„Bivol, bivolar, bivolăriă, bivolaş, bivoliţă, bivolos.

„Blând, blândéță, blândețe, blândișor, blânduț, brândușă (primula); — îmblânḑesc, îmblânḑire, îmblânḑitor, îmblânḑitură, blânḑiș (într'un mod blând).

„Boce, bocesc, bocet, bocire, bocitor, bocitóre, bocélă, bocitură.

„Boŭ, boar, boiastră (vacă rea), boscuță (vacă de munte), boulén, bour (marca Moldoveĭ), bourel, boușor, bouț; — înbour (îmbourez), a stigmatisa cu semnul unnĭ cap de boŭ în frunte, precum era datina în vechime a se face criminalilor.

„Braciă, brăcinar (brâul ismeneĭ); — îmbrac, îmbracare, îmbrăcămînt, îmbrăcat, îmbrăcătură; — desbrac, desbrăcare, desbrăcat, desbrăcător, desbrăcătură.

„Braçiŭ, brăçiar, brăciară, brăçioiŭ, brăçișor, brăçios, brăçiuț; — îmbrăcișez, îmbrăçișare, îmbrăçișător, îmbrăcișătură, îmbrăçiămênt.

„Brumă, brumar, brumărel, brumăriŭ, brumăriă (óiă brumăriă), brumos, bruméză, brumare, brumatic.

„Bucă, bucălat, bucos, bucată, bucătură, bucăturică, bucăturiță, bucăté, bucățel, bucățelușă, bucățică, bucătăriă, bucătar, bucătărésă, bucătăriță, bucătăresc, bucătărióră, bucătețesc, bucățelesc, bucățire, bucățelire; — buchinesc, buchisélă (râclée), buchisire (batere pe șeḑut); — îmbuc, îmbucare, îmbucătură; — îmbucăturesc, îmbucăturire.

„Bucim, a bucima, bucimare, bucimător, bucimătură, buciniș, (conium maculatum, fiind-că tulpina acesteĭ plante è găurită în formă de bucim); — sbucim, a se sbucima, sbucimare, sbucimătură.

„Bun, bunióră saŭ bună-óră, bunurĭ, buna, bunica, bunul, bunicul, strebun, strebună, strebunic, buniŭ, bunătate, bunéţă, bunicel, bunişor, bunuţ; — bine, binişor; — îmbun, îmbunare; îmbunătăţesc, îmbunătăţire, îmbunătăţior; — resbun, resbunare, resbunător.

C.

„Cad, cădere, cădincios, cădinţă (cuveninţă), cadenţă, casurĭ, cădămênt, cădător, cadătură, cădut; — precădé, precădere; — scad, scădere, scădămînt, scădător, scădătură, scadenţă.

„Cal, calare, călăraş, călăresc, călăresce, a călări, călăreţ, călăréţă, călăriă, călărime, călărire, călărit, călăritor, călăritură, călăŭ, căloiŭ, căluleţ, căluş, căluşă, căluşel, căluşă (jeu d'anneaux à cheval), căluşor, căluţ, căluşar, — încalic, încălicare, încălicător, încălicat, încălicata (jeu, coupe-tête), încălicătură; — descalic, descălicare, descălicător, descălicătóre, descălicătură.

„Călcăiŭ; călţun, călţunar, călţunăriă, călţunaş; — încalţ, încălţeminte, încălţare; — descalţ, descălţare, descălţat, desculţ: — calc, călcare, călcat, călcător, călcătóre, călcătorésă, călcătoriţă, călcătură, încalc, — încurc, încurcare, încurcător, încurcătură; descurc, descurcare, descurcător, descurcătură; — cultuc (oreiller, grignon de pain).

„Cald, căldicel, căldişor, căldură, călduros, călduţ, căldare, căldărar, căldărăriă, căldăroiŭ, căldăróiă, căldăruşă; — încălḑesc, încălḑire, încălḑit, încălḑitor, încălḑitură, încălḑitóre; — scald, scaldă (baiă), scăldare, scăldat, scăldător, scăldătóre, scăldătură.

„Cale, călător, călătoresc, călătoriă, călătorire, călicé (sentier), călicióră, călişóră.

„Câmp, câmpén, câmpenesc, câmpenesce, câmpeniă, câmpesc, câmpiă, câmpină (pays plat).

„Cânt, cânturĭ, cântare, cântat, cântăreţ, cântăréţă, cântăreţiă, cântător, cântătóre, cântătură, cântec, cântecel, cântecuţ, cântişor; — încânt, încântare, încântător, încântătură, încântec; — descânt, descântare, descântător, descântătură, descântec.

„Cap, capĕt, căpătêiŭ, căpătăier (cap de familiă care plătesce contribuţiune), căpăţel, capitel, căpăţînă, căpăţînos; — descăpăţînez, descăpăţînare, căpeţélă (têtière, bride, filet), căpitan, căpitănésă, căpităniă, căpeteniă, căpciun, căpciună, căpuş, căpuşă, (unt de căpusă, oleum crotonis), căpuşor, căpuşóre, căpuţ; — capĕt, căpătare, căpătat, căpătător, căpătătură; — căpătuesc, căpătuire; — căpuesc, căpuire, încăpuire, — scapăt, scăpătăciune, scăpătare, scăpătat, scăpătător, scăpătătură.

„Capră, căprar, căprióră, căprior, căpriorit, căpriţă (salicornia herbacea), căpriţă arsă [salicorne calcinée), capriŭ, capruiŭ, capriuşor, căprişor (cyperus fuscus), căpruţ, căpruţă, (biquet), căprifoiŭ (lonicera caprifolium), pétră-căpriţă.

„Car, căran (car mare), cărăuş, cărăuşesc, cărăuşiă, caretă, caretaş, căretăşiă, căroiŭ (car mare), căruţ, căruţă, cărucén, cărucer, cărucióră, cărucior, căruţar, căruţaş;— cărare, cărăruşă, cărăuşă, cărăruţă; — a se căra, cărat, cărător, cărătură (charriage); — căruţez, căruţare; încarc, încărcare, încărcat, încărcător, încărcătură; — descarc, descărcare, descărcător, descărcătură.

„Casă, căsălue, casuliă, căsucióră, căscióră, căsue, căsuţă, căsén [care aparţine la casă], căsar [proprietar de casă], căsaş; — căsătoresc, căsător, căsătoresce, căsătoresc [adj.] căsătoriă, căsătorire, căsóiă; — casarmă.

„Caş, căşar, căşăriţă, căşăriă, căşos; — căşlă [caseale, métairie], căşlar (métayer), căşlăriă [métairie], căşlaş (métayer), căşlăriţă (métayère); — căşlegĭ, (caş-legi, caseum ligas).

„Cheiă, cheiţă, chiotóre, cheitóre; — încheiŭ, încheiere, închiere, încheiare, încheietor, încheietóre, încheietură, încheiotorare (action d'enlacer); — descheiŭ, descheiare, descheiere, descheiotor, descheiotorare; — închid, închidere, închis, închisóre, închisură [clôture, enceinte], închiḑător, închiḑătóre, închiḑătură; — deschid, deschidere, deschiḑător, deschiḑătóre.

„Cingă (ceinture), cingătóre, chingă, chinguţă;— încing, încingător, încingătóre, încinsătură;— înching, închingătură; — descing;— desching, deschingare.

„Códă, codaciŭ, codan, codard, codărişte saŭ codiriscă (mânerul biciuluĭ), codaş, codat, codină (codiţă), codirlă, codişóră, codiţă, codoiŭ, codóiă ;— codesc, codélă, codire, coditură, codobatură.

„Cot, cotar ;— cotăresc, cotărit ;— cotesc, cotélă, cotire, cotiş, (în zig-zag), cotiş [zig-zag], cotit, cotitor, cotitură (détour) ;— cotelesc (fureter), coteliciŭ (fouilleur), cotelire ;— cotigesc (tournoyer), cotigire, cotigitor, cotigitură (sinuosité, tortuosité).

„Cred, credere, credincios, credinţă, credineţ, credinţar, creḑare, creḑămênt, creḑător, creḑut ;— încred, încredere, încreḑător ;— încredinţez, încredinţare, încredinţător.

„Cruce, crucilită, cruciuliţă, cruciţă, crucişóră, cruciş, crucesc, crucire, crucişez, crucişare ;— încrucişare, încrucişat, încrucişătură, crucioiŭ ;— rescruce, rescrucit, rescrucitură.

„Cucă, cucuiŭ ;— căciulă (cuciulla), căciuliă, căciulăriă, căciulică, căciuliţă ;— cucuiez, cucuiare, cucuiere, cucuiat, cucuiata ;— căciulesc, căciulire.

„Cuib, cuibar, cuibuleţ, cuibuşor ;— covru (couche, repaire, tanière, bauge. (Se ḑice pentru fiare sẹlbatice) ;— cuibăresc, cuibărire, cuibuesc, cuibuire ;— înbuib, înbuibare ;— descuib (dénicher), descuibare.

„Cuiŭ, cuier, cuişor, cuişóre, cuişóră (holosteum); încuiŭ, încuiare, încuiere ;— încuietóre, încuietor, încuietură ;— descuiu, descuiare, descuiere, descuietóre, descuietor, descuietură.

„Cumpĕt, a se cumpĕta (computare) cumpĕtare cumpĕtate, cumpĕtător, cumpĕtat ;— împut, împutare, împutător.

„Cupă, cupar, cupăriă, cupuşóră; — coif; — scufiă, scufă, coifar, coifuşor, scufier, scufiţă; — încoif, încoifare, încoifură.

„Curg, curgere, curgător; — curênd, curs, cursă, cursătură, cursură; — scurg, scurgător, scurgătóre, scurgătură, scurs, scursătură, scursură, scursóre.

„Cuţit, cuţitar, cuţităriă, cuţitaş, cuţitoiŭ, cuţitóiă, cuţitură, custură.

D

„Daŭ, dare; — dăruesc, dar, dat, datul, data, în-dată, de uă dată, din dată, pe datĕ, de uă cam dată, dătător, dătătură, datină; — îndatin, îndatinare, îndatinat; — dedaŭ, dedare, dedat; — trădaŭ, trădare, trădător; — trădătoresc, trădătoresce; — predaŭ, predare, predător.

„Des, ades, adesea, desime, desiş, desuţ; — îndes, îndesare, îndesător, îndesătură, îndesélă; — îndesesc; — îndesuesc (înghesuesc), îndesuélă, îndesuire, îndesuire, îndesuitor, îndesuitură.

„Dóre, durere, duróre, dureros; — dor, doresc, dorinţă, dorire, doritor; — duios, duioşiă; — înduioşesc, înduioşire, înduioşitor; — îndur, îndurare, îndurător.

„Doi, amêndoi; — îndoesc, îndoélă, îndoinţă, îndoire, îndoit, îndoitură, îndoitor; — desdoesc, desdoire, desdoit, desdoitură, desdoiélă.

„Dreg, dregere, dregător, dregătoresc, dregătoresce, dregătoriă, dregătorime, dregătoriţă, dres, dresurĭ, dresător, dresătură; — drept, dreptar, dreptaciŭ, dreptaş, dreptate, dreptăţiă; — drit; — îndrept, îndreptare, îndreptăcios, îndreptător, îndreptătură; — îndreptăţesc, îndreptăţire; — îndrituesc, îndrituire; — arĕt (ad-rectare), arĕtare, arĕtător, arĕtătură, arĕtos; — redic (recticare), redicare, redicata redicător, redicătóre, redicătură; — deretic, dereticare, dereticata, dereticătură.

„Duc, ducă, ducere, ducător, ducătură. ducătóre, (gang), dus; — aduc, aducere, aducător, aducătură; — conduc, conducere, conducător, conductor, conducătóre; — produc, producere, produs, product, producţiune, producător; — reduc, reducere, reducţiune, reducător, redus; — înduc, înducere, înducător, îndus; — deduc, deducere, deducţiune, dedus, deducător; — traduc, traducere, traducţiune, traducător, tradus.

F

„Fac, făcător, făcătorésă, făcătoriţă, făcătură, facere, făcut, fapt, faptă, făptaş, făptişóră, făptură, factor; — făptuesc, făptuélă, făptuire, făptuit, făptuitor; — desfac, desfacere, desfăcut, desfăcător; — prefac, prefacere, prefăcut, prefăcător; — prefăcătoriă, prefăcătoresc, prefăcătură.

„Faşă, făşiă, făşióră, făşiuţă; — înfăş, înfăşare, înfăşător, înfăşătură; — desfăş, desfăşare; — desfăşur, desfăşurare, desfăşurător, desfăşurătură; — sfășiŭ, sfășietor, sfășiare, sfășietură, sfășiélă, sfășiere.

„Fațiă, fațiară [aire de battage], fățiar (ipocrit), fățióră, fățișóră, fațiuță, fățiș; — fățiăresc, fățiăriă, fățiărire, fățiăresce; — fățiuesc, fățiuélă, fățiuire, fățiuitor, fățiuitură; — înfăț, înfățiare; — desfăț, desfățiare, desfătător, desfătare, desfătăcios, desfătăciune, desfățiat, desfătat; — resfăț, resfățiare, resfățiat, resfățiătură; — înfățișez, înfățișare, înfățișător, înfățișătură.

„Fer, ferar, ferat, ferăriă, ferărit, feruleț, ferușor, feruț, ferut; — ferec, ferecare, ferecat, ferecător, ferecătură; — desferec, desferecare, desferecător, desferecătură; — înferez, înferare, înferat, înferător, înferătură, înferélă.

„Ferb, ferbere, ferbător, ferbătură, fert, fertură, ferbet (bouillonnement), ferbinte, ferbințélă; — înferbînt, înferbîntare, înferbîntător, înferbîntătură, înferbințélă; — desferbînt, desferbîntare, desferbîntat, desferbet.

„Fir, firicel, firișor, firușor, firuț, firos, firav; — firuesc, firuire; — înfir, înfirător, înfirare, înfirătură înfirămênt; — înfirip (se remettre, relever d'une maladie), înfiripare (retablissement, convalescence); — desfir, desfirare, desfirător; — resfir, resfirat, resfirare, resfirătură, resfiriș; — prefir, prefirare, prefirat.

„Flóre, florar, florăriă, florărésă, florăriță, floristă, florică, floricică, floricé, florișóră, floriĭ, înfloresc, înflorire, înfloritor, floriș, înfloritură.

„Flustur, flutur, fluture, flusturare, fluturare, fluturaş, fluturel, flusturatic, fluturatic, flusturător, fluturător, fluturiş, (adv).

„Fóiă, foióră, foios, foicică, foişóră, foiţă, foiuţă, foică, foiet, foiş; — trifoiŭ, trifoisce, trifoiş, — desfoiez, desfoiare, desfoiere; — resfoiez, resfoiare, resfoiere.

„Fóle, fóleş, (ventru), folărit (impôt sur les brébis portières), folcut, folicuţ, folte (gros, pansu, gourmand), folticos (ventru, pansu); — foiesc, fóiere (fourmillement, foule); — înfoiez, înfoiare, înfoiere, înfoiat, (unflat), înfoietură (bufant la uă rochiă).

„Frâng, frângător, frângere, frângătóre (brisoir, broie), frângătură, frântură, frânturĭ de limbă (bavarderie); — înfrâng, înfrângere; — resfrâng, resfrângere, resfrângător, resfrângătură; — fărâmă, fărămicios, fărmicios, fărămare, fărămător, fărmător, fărămătură, fărmătură, fărămăturică, fărămiţă, farămică, fărămos; — fărămăturesc, fărmăturesc, fărămăturire; — sfărăm, sfărămăcios, sfărămător, sfărămătură; — sfărămăturesc, sfărmăturesc, sfărămăturire.

„Fug, fugă, fugaciŭ, fugar, fugăreţ, fugaş, fugător, fugire, fugitor, fugită, fugos, fugitul; — fugăresc, fugărire; — resfug (avertin, tournoiement, vertigo, bólă de oĭ).

„Fum, fumărică [fumeterre, fumaria], fumurĭ, fumărit, fumos, fumuratic, fumare, fumător; — fumeg, fumegăcios, fumeganiă, fumegare, fumegător, fumegătură; — afum, afumare, afumat, afumător, afumătóre, afumătorĭ, afumătură; — înfumur, înfumurare, înfumurat; — profum, profumare, profume.

„Fund, fundac [meule, tas de foin, etc. pour servir d'abri aux champs], fundătură (ravin, coin); — afund, afundare, afundător, afundătură, afundime, afundiş; — cufund, cufundaciŭ (plongeon), cufundare, cufundător, cufundiş; — scufund, scufundare, scufundătură; — înfund, înfundare, înfundător, înfundătură; — desfund, desfundare, desfundător, desfundătură; — profund, profundime, profundiş; — aprofundare.

„Fur, furare, furat, furător, furătură, furiş, furul, furt; — furişez, furişare, furişat.

G

„Ger, geratic, geros, geruleţ, gerişor; — deger, degerare, degerat, degerător, degeratură.

„Ghiaçiă, gheçiar, gheçăriă, gheçoiŭ, gheços, gheţuţ; — îngheçiŭ, îngheçiul, îngheçiare, îngheçiat, îngheçiată, îngheçiătură; — desgheçiŭ, desgheçiare, desgheçiat, desgheçiul, desgheçiătură.

„Greŭ, greuleţ, greuşor, greoiŭ, greutate; — greaçiă, greçios, greçioşiă; — îngreuiez, îngreuiare, îngreuiere, îngreunare, îngreuietor; — îngrec, (engrosser, imprégner), îngrecare, îngrecător, îngrecătură; — îngreutăţesc, îngreutăţire; — îngreçiăluesc, îngreçiăluire; — îngreçioşez, îngreçioşare.

„Gros, grosul (prison, billot), grosăriă, grosime, grosişor, groscior, grosuţ, grosolan, grosolăniă, grosolănesce, grosav, grosăviă; — îngros, îngroşare, îngroşător, îngroşătură, îngroşélă.

„Gură, guraliŭ, guraliv, gurăliă, gurar (ouvrier qui travaile à l'orifice d'une fosse), guriş, gureş, gurişiă (bavardage), guriţă, gurişóră, gurluiŭ (bec, gueule, gargouille); — ingurluesc, (s'emboucher, s'engouer, s'amouracher, a se îngurlui cu cine-va), îngurluire, îngurluit, îngurluitură.

I

„Imbiŭ (inviter), imbiecios (empressé à inviter), îmbiare, îmbiere, îmbietor, îmbietură, îmboiş (în loc de îmbiiş, a umbla da 'mboiş, da 'mboişele, aller ça et là en invitant, marcher d'une manière incertaine, en zig-zag).

„Impung, împungaciŭ (se ḑice de animaliĭ cari împung cu córnele), împungător, împungătură, împunsătură, împunsură, împungere, împunsóre; — punt; — strepung, strepungere, strepungătură, strepunsătură, strepunsură, strepungător.

„Încap, încăpere, încăpător, încăpătorime, încăpătură, încăput; — scap, scăpăciune, scăpare, scăpat, scăpător; — scapăt, scăpătare, scăpătăciune, scăpătat; — incep, începător, începătoriă, începere, început, începătură; — pricep, pricepător, pricepere, priceput.

„Ins (insul), insa, însă; — dînsul; — însuşesc, însuşire, însuşime, însuşitor, însuşime; — adins.

„Întind, întindere, întinsóre, întinsătură, întinsăciune, întinsăcios, întinḑător, întinḑător; — tindă tindală, (traverse, bande, courroie, chevalet); — tindichez, întindichiat, tindichere.

„Intrăm, întrămare, întrămător; — destrăm, destrămare, destrămat, destrămătură.

„Întunerec, întunerecime; — întunec, întunecime, întunecăciune, întunecător, întunecătură, întunecéță, întunecos.

J

„Joc, joculeț, jocușor, jucare, jucat, jucător, jucăuș, jucăriă, jucărióră, jucărăriă, jucărar, jucăré, jucărele, jucărică; — dejoc, dejucare, dejucat, dejucător; — batjoc, batjocură, batjocorit, batjocoritor.

„Jos; — josesc, înjosesc, înjositor, înjosire, josime, înjosime; — josor, înjosor (înjosorez); — josoresc, înjosorare, josorire, josorare, josorător, josoritor, înjosărător, înjosoritor.

„Jug, jugan, jugar, jugărit, jugaș; — jugănesc, jugănar (chatreur), jugănélă, jugânire, jugânit, jugănitor; — jugulesc, jugulire; — înjug, înjugare, înjugător, înjugat, înjugătură; — desjug, desjugare, desjugat, desjugător, desjugătóre (locul unde se desjugă boiĭ la uă stațiune); — subjug, subjugare, subjugator; — conjug, conjugativ, conjugare, conjugător, conjunct, conjunctiv.

„Junghiŭ, înjunghiŭ, junghier (pumnal), junghere, înjunghere, înjunghetor, junghetură, înjunghetură.

„Jur, jurare, jurat, jurămènt, jurațiĭ, jurător; — juruescŭ, juruință, juruire, juruit; — înjur, injurare, injurătură, injurător; — conjur, conjurare, conjurat, conjurător, sperjur, sperjurător.

L

„Lapte, lăpturĭ, lapţĭ, lăptar, lăptăriă, lăptos, lăptăcios, lăptucă, lăptoşesc, lăptoşire, lăptoşiă.

„Lat, lăticel, lătişor, lătuţ. lătiş, lăţime, lăţiă, lăţire, lăţesc, lăţitor, lăţitură, lăture, lătunăios, lateral, lăturaş, lăturean, lăturiş, lătureţ; — alăturez, alătur, alăturare, alăturaş, alăturător, alăturatură, alăturiş; — înlăturez, înlătur, înlăturare, înlăturător; — delăturez, delăturare, delăturător.

„Limbă, limbareţ, limbariţă, limbuliţă, limbuşóră, limbuţă, limburuş [languerette, ardillon, soupape, luette], limbut, limbuţesc, limbuţiă, limbuţire limbuţit; — lingură, lingurar, linguré, lingurică, linguriţă, linguroiŭ, lingurióră.

„Lin, linişor, linisce, liniscesc, liniscire, liniscitor; — alin, alinare, alinător, alinătură; — alint, alintare, alintător, alintătură.

„Ling, lingător, lingătură, lingăŭ, lingere, lins, linsóre, linsătură, lingăşiă, lingăşire, lingăreţ, lingăriŭ, lingărime; — lingăresc, lingărire, lingăriă, lingăritor, lingăritură, lingăros; — linguşesc, linguşire linguşitor, linguşitoriă, linguşitură; — preling, prelingare, prelins, prelingător.

„Loc, loculeţ, locuşor, locşor, locuţ, locuinţă, locaş, local, localitate, locuitor, locuesc, locuire; — miḑloc, miḑlocaş, miḑlociŭ, miḑlocesc, miḑlocire, miḑlocime, miḑlocitor, miḑlocel; — înlocuesc, înlocuire, înlocuitor; — întruloc, întrulocare; — culc, culcare, culcuş, culcat; — scol, sculare, sculător, sculătóre, sculătură; — rescol, rescólă, rescolesc, resculător, resculare, rescolitor.

„Lua, luare, luător, luat, luătură; — aluat, aluăţel, aluătos (pâteux); — uşor (leviciolus=leuiciolus =ieuiciolus=ieuşor=uşor), uşuratic, uşurel, uşurez, uşurare, uşurime, uşurătate, uşurinţă.

„Lucesc, lucéfĕr, lucefĕrel, lucélă, luciă, lucire, lucitor, lucóre, lucios, luciosiă, lucioşire, luciŭ, luced, luciez, luciare, luciere, lucietor (polissant, luisant), lucitură (polissure), luciş, licuriciŭ; — licăresc, licărire, licărit, lucélă; — strelucesc, strelucire, strelucit, strelucitor, strelucime, streluciŭ, strelucélă.

„Lung, lungaciŭ, lungan, lungăreţ, lungăŭ, lungesc, lungime, lungire, lungiş, lunguşor, lunguleţ, lungureţ, lungueţ, lungişor, lunguţ; — alung, alungare, alungător, alungătură; — înlungesc, îndelung, îndelungesc, prelungesc, prelungire, prelungitor, prelungitură, prelungime.

M

„Macin, măcinare, măcinat, măciniş, măcinător, măcinătură, măcinătóre; — smacin, smăcinare, smăcinat, smăcinător, smăcinătură, smăcinélă.

„Mân, mănere, mas; — remân, remâiŭ, remâitor, remânere, remas, remăşiţă, remăşac, remăşesc, remăşire.

„Mână, mâner, mânişóră, mânuţă, mânuşiţă, mânos, mânoşiă, mânică, mânicar, mânicuţă, mânunchiŭ, mânuchiaş, mânuchitor, mânuşă, mânuşar, mânuşeriă; — îndemână, îndemânatic, îndemânăticiă, îndemânaticire, îndemânez, îndemânare, îndemânător, îndemâniş, îndemânat, îndemânos.

„Mânc, mănînc, mâncăcios, mâncăcioşiă, mâncare, mâncărime, mâncător, mâncătoriă, mâncătorime, mâncătură, mâncăŭ.

„Mĕnunt, mĕnuntaie, mĕnunţel, mĕnunţic, mĕnunţesc, mĕnunţime, mĕnunţire, mĕnunţiş, mĕnunţuş, mĕnunţişez, mĕnunţişire; — amĕnunt, amĕnunţesc.

„Mĕsură, mĕsor, mĕsurare, mĕsurat, mĕsurător, mĕsurătóre, mĕsurătură, mĕsurărit, mĕsurică, mĕsorisce; — amĕsurat.

„Mic, micuşor, micşor, micuţ, mitutel, mituteluţ, micuţ, miculeţ, miţel, micşorel; — nimic, micesc, miciă, micime, micire, nimicesc, nimiciă, nimicire, nimicitor; — micşorez, micşorare, micşorătate, micşorător, micşorătură, micşorime; — dimic (dumic), dimicare, dimicat, dimicaţĭ, dimicătură; — strumic (sdrumic), strumicare, strumicat, strumicătură, strumicar, strumicător; — smicur (émietter), smicurare, smicurat, smicurător, smicuriş.

„Mieḑ, miéḑă, mieḑişor, mieḑos; — meduă [mĕduvă], mĕduos, mĕdular (medullaris), mĕdulărel, mĕdulăreţ, mĕdulăros; — jumătate, jumătăţesc, jumătăţire, jumătăţime; — înjumătăţesc; — meḑiaş, meḑieşiă, median, mediŭ, miḑloc, miḑlocaş....

„Mîn, mînare, mînat, mînător, mînătură, mîitură; — mînară (minière); — amîn, amînare, amînător, amînat, amînătură; — îndemn, îndemnare, îndemnatic, îndemnător, îndemnătură; — ameninţ, ameninţare, ameninţător, ameninţătură.

„Minte, mintos; — amintesc, amintire, amintător; — altminte; — ameţesc, ameţélă, ameţire, ameţitor, ameţitoriă, ameţitură; — desameţesc, desameţire, desameţitor; — desmeţitor, desmeţire; — desmeticesc, desmeticire; — desmetic.

„Móle, molatic, molătate, molcuţ, molicuţ, moléţă, molecăŭ, molicel, molicios, moliciune, molişor, moliŭ, moleŭ; — moiŭ, muiare, muiere, muiecios, muietor, muietură; — îmoiŭ, îmuiare, îmuiere — moleşez, moleşiă, moleşitură, moloşac, moleşitor.

„Muc, mucos, mucoşiă, muculeţ, mucărĭ, mucăresc, mucărire, mucărit; — mugur, mugurel, muguraş, muguresc, mugurire, muguros.

„Mulg, mulgător, mulgătóre, mulgărire, mulgere, muls, mulsătură, mulsóre, mulsură; — smulg, smulgător, smulgătură, smulsătură, smulsóre, smulgere, smuls.

„Muşc, muşcăcios, muşcat, muşcare, muşcător, muşcătură; — mursic, mursicat, mursicătură [morsicatura, ital).

N

„Nasc, născare, născător, născătóre, născătură, născut, nascere, nat (tot natul, tot omul, fiă-care, natus); — înăscut; — natură, natural, naturalisare, naturalisaţiune, naturalisat, naturalist, naturalism, nătărĕŭ (nat saŭ născut rĕŭ); — naţiune, naţional, naţionalitate, naţionalism, naţionalist; — cumnat, cumnăţiă, cumnăţel, cumnăţică, cumnăţesc, cumnăţesce; — cumnăţesc, încumnăţesc, cumnăţire.

„Negru, negrélă, negréţă, negreţ, negricios, negriciune, negrime, negrişor, negruşor, negruş, negruţ, negruşcă (nigella damascena); — negresc, înegresc, negrire, înegrire; — neghină [nigrinus), neghiné (dianthus caryophyllus), neghinos.

„Negură, neguros, negurat, neguréţă, negurime, negurisce, neguriş; — înegur, înegurare, înegurat.

„Neted, neteḑior, neteḑesc, neteḑit, neteḑélă, neteḑiciune, neteḑime, neteḑiă, neteḑitură, neteḑitóre, neteḑitor.

„Noŭ, nouţ, noutate, nouiţă [albul de pe unghe] nuvelă, nuvelator, nouitor, înouitor, nouire, înouire, nouesc, înouitură; — prenouesc, prenouire, prenouit, prenouitor; — nuia (provençal, noel, noŭ, june), nuieluşă, nuieluţă.

O

„Óspe, ospĕtez, ospĕtar, ospĕtăriă, ospelăriă, ospĕtare, ospĕţ, ospĕtător, ospiciŭ, ospital (spital), ospĕtătură, ospeţiă, ospitalitate, ospel, ospitaliar.

„Ochiŭ, ochiurĭ, ochios, ochian, ochelar, ocular, ochire, ochesc, ochişor, ochiuleţ, ochiuţ, ochélă, ochitură, ochiadă; — deochiŭ, deochiul, deochiare, deochetură, deochitor, deochiat; — desdeochiŭ, desdeochiare, desdeochitură, desdeochitor.

„Om, omenesc, omenesce, omenit, omenos, ometeŭ (grand homme, perche), omoiŭ, omuleţ, omuşor, omuţ; — omenesc, omeniă, omenoşiă, omenire, umanitate, umanitar; — neom, neomenesc, neomenesce, neomeniă, neomenos, neomenit, neumanitate.

„Orb, orbeniciŭ, orbenciŭ, orbesce, orbeţ, orbesc, orbiciune, orbiă, orbime, orbire, orbitor, orbitură; — orbic (tâtonner, aller à tâtons comme un aveugle), orbicare, orbiş.

P

„Pace, pacic, pacific, păciuesc, păciuire, păciuitor; — împac, împăcare, împăcăciune, împăcător, împăcătură, împăciuesc, împaciuire, împăciuitor; — apalt [ad pactum, pacisce], apaltă.

„Pâine, pâinar, pâinăriă, pâinişóră, pâinuţă; — paner (panarium), paneraş, panerel, paneruţ; — părinc (panicum, meiŭ părinc, milium panicum).

„Pântece (pantex), pântecel, pantecuţ, pântecos, pântec, pântecare, pântecătură, pântecesc; — panţir (soldat cuirassé); — spintec, spintecare, spintecător, spintecătură.

„Pănură [panullus], pănurar; — depân, depănare, depănătóre, depănător, depănat, depănătură.

„Parte, părtaş, părtiniă, părtinitor, partner, părtinire, părtinesc, părticică, părticé, particulă, particular, participiŭ, participare, particularitate, parţial, parţialitate, părtineţ, partisan, părtăşiă, părticică, porţiune, proporţiune, proporţional, proporţionalitate; — aparte, aparţin, aparţinere; — departe, depărtare, depărtat, depărtez, depărtător; — despart, despărţesc, despărţit, despărţitură, despărţélă, despărţime, despărţitor, despărţire, despărţitóre, depărţior, depărtişor, depărtuţ; — împart, împărţesc, împărţélă, împărţire, împărţitor, împărţitură; — împărtăşesc, împărtăşire, împărtăşit, împărtăşitor.

„Pasc, pascere, păscut, păsciune, păsciunare, păsciunat, păsciunélă, pasciunărit, păsciunez, păstor, păstoresc, păstorel, păstoriţă, păstoresce, pastoral, pastorală, păstoriă, păstorire, păstură (miel vierge, rayon de miel, propolis), păsturos (pâteux).

„Pĕr, perisor, pĕruţ, pĕros, perucă, perucar, perucăriă, peruchiat, periă, periuţă, periŭ, periare, perietor, pericică, percică (percica feti, adianthum, capillus Veneris), perişorĭ (elymus), pĕroşat, perositate, perină (pernă); — respĕr; — pĕruesc, pĕruire, pĕruit, peruélă, pĕruitură; — daper (depĕr), daperare, depĕrare; — pêră, pêresc, pêrît, pêrire, pêriş, pêritor.

„Pesce, pescuţ, pescar, pescărésă, pescărel [plongeon], pescăresc, pescăriă, pescărime, pescărire, pescăruş, pescos, pescuesc, pescuină (vivier, piscina), pescuire, pescişor, pescuitură, pesceleŭ.

„Pétră, petrar, petrăriă, petrărit, petricé, petricică, petriţă, petrică, petruţă, petruşă, petrişóră, petrişorică, petrime, petriş, petros, petroşel (aigrelet; — linot, linotte), petruesc, petruire, petruitor, petruitură, petrositate; — împetresc, împetrire, împetritor, împetritură, împetroşez, împetroşat, petroiŭ, petróiă, petrific, petrificare, petrificaţiune.

„Pic, piculeţ, picuşor, picare, picător, picătură, picăturică, picăturiţă; — picuş, picăturesc, picăturire; — picur, picurare, picurătură; — picotez, picotare, picotiş.

„Pisc; — pişc, pişcare, pişcător, pişcătură; — piţig, piţigoiŭ, piţiguş, piţigăiat, piţigăire, piţigăitură.

„Pitac (pittacium); — petic, petică, peticar, peticăriă, peticărit, peticel, peticuţ, peticesc, peticire, peticătură, peticător, peticitor, peticos; — împeticat, împeticătură.

„Plâng, plângăcios, plângător, plângere, plângeros, plângătiv; — plâns, plânset, plânsóre, plânsură; — deplâng, deplâns, deplângător; — resplânset, resplângător.

„Plec, plecăcios, plecăciune, plecare, plecat, plecate, plecător, plecătóre (óiă care dă lapte, care è lipsită de mielul eĭ), plecătură; — aplec, aplecare, aplecat, aplecător, aplecate, aplecătóre, aplecătură; — duplec, duplecat, duplecător, duplecare; — înduplec, înduplecare, înduplecăcios, înduplecare, înduplecat, înduplecător, înduplecătură; — suflec, suflecare, suflecătură, suflecător; — despic (în loc de desplic), despicare, despicător, despicătură; — despic (desplec), despicare, despicătură, despicător; — respic, respicare, respicat (précis), respicător, respicătură.

„Plin, plinătate, plinişor, plinuţ, plinesc, plininţă, plinire, plinitor, plenitudine, plenipotent, plenipotenţă, plenipotenţiar; — împlinesc, împlinire, împlinitură, împlinitor; — îndeplinesc (deplinesc), îndeplinire, îndeplinitor, îndeplinitură; — complinesc, complinire, complinitor, compliment, complimentar, complimentariŭ, complect, complectare, complectez, complectător, complinent; — cumplit, cumplire, cumplitate; — împlu (umplu), împlere, împlut, împlutură, împlutor.

„Plóiă, ploicică, ploişóră, ploiţă, ploios, plouă, ploare, ploat, plointe.

„Prind, prindere, prins, prinsătură, prinsóre, prinsător, prinsătóre; — aprind, aprindere, aprins, aprinsătură; — coprind, coprindere, coprins, coprinsător, coprinsătură; — deprind, deprindere, deprins deprinsător, deprinsătură; — desprind, desprindere, desprins, desprinsător, desprinsătură; — întreprind, întreprindere, întreprinsător, întreprinsătură, întreprisă.

„Puiŭ, puică, puiculiţă, puicuţă, puiluş, puişor, puime, puiandru, puiuţ, puiez, puiesc, puiare, puiere, puire, puiat, puit, puiete (couvée, petits), puietóre, puiţă.

„Pun, puitor, puitură, punere, pus, pusătură, postură, pusóre, posă, posat, posiţiune, posament, postat, postament, posibil, posibilitate, imposibil, imposibilitate, post, postă, postalion, postar, postatic; — adĕpost, adĕpostire, adepostit, adĕpostesc; — depun, depunere, depus, deposit, deposiţiune, depositar, depuitor, deposant; — opun, opunere, opus, opuitor, oposant, oposiţiune, oposabil, oposabilitate, dispun, dispunere, dispus, dispuitor, disponibil, nedisponibil, disponibilitate, nedisponibilitate, nedispus, disposiţiune, indispun, indispunere, indispus, indisponibilitate, indisposiţiune; — predispun, predispunere, predispus, predisposiţiune; — prepun, prepunere, prepus, prepuitor, preposiţiune, preposiţional, prepositiv; — propun, propunere, propus, propuitor, proposant; — repun, repunere, repus, repuitor; — spun, spunere, spus, spusa, spuitor; — respuiŭ, respunere, respundere, respund, respuns, respunsător, responsabil, responsabilitate; — corespund, corespunsător, corespondent, corespondenţă, corespuns.

„Punoiŭ (puroiŭ), punoios, punoiez, punoiare, punoiere, punoime; — put, puchios, puchinos, puciocnă, pucios, puciósă, putóre, puturos, puturoşiă, puţire, puţitor; — împuţesc, împuţire, împuţitor; — putred, putregaiŭ, putregăios, putreganiă, putreḑesc, putreḑélă, putreḑicios, putreḑiciune, putreḑire, putrejune, putreḑitor, putreḑitură; — împutreḑesc.

„Pup, (palpare), pupare, pupat; — plăpând (plapando), plăpăŭ (mignard, flateur).

R

„Rad, radere, ras, rasă (stofă din care călugăriĭ şĭ fac portul: vestis rasa quae pilos non habet, detrita et usu deflocata), răsător, răsătóre (ratissoire), răsătură, răsură (raclure), răsura limbeĭ (amendă), răsuroiŭ (racloir), răsură (contribuţiune suplementară), răsuesc (racler, gratter), răsuire, răsuitóre, răsuitură, răsuş, rasuşă (racloir, gouge), răsălăŭ (râpe), răsăluesc (ratisser), răsăluesc (ratisser), răsăluire, răsăluitură.

„Rădăcină, rădăcinos, rădăcióră, rădăcinuţă;— rădiche, rădichióră (raphanus, raphanistrum); — înrădăcinez, înrădăcinare, înrădăcinat, înrădăcinător; — desrădăcinez, desrădăcinare, desrădăcinător, desrădăcinătură.

„Ram, ramură, rămurel, rămuré, rămurică, rămuros, rămuruţ, rămuşor; — derăm, derămare, derămătură, derămător.

„Rânced, rânceḑesc, rânceḑire, rânceḑime, rânceḑélă; — râncóre (rancune).

„Răpesc, răpăreţ (pasĕre răpăréţă), răpăreţiă, răpire, răpit, răpitor, răpitură; — răpede, răped, răpeḑicios, răpeḑiciune, răpeḑime, răpeḑior, răpeḑire, răpeḑit (brusque), răpeḑiş, răpeḑitură; — derapăn, derăpănare, derăpănător, derăpănătură.

„Rece, recişor, recesc, recélă, recitor, recitóre, recitură, reciture; — recóre, recoresc, recorélă, recorire, recoritor, recoritură, recoros.

„Rótă, rotan [rodan], rotap [rotac, rouet, devidoir], rotar, rotărit [rouage], rotaş (cal rotaş), rotat [pommelé], rotică, rotiţă, rotişóră; — rotesc, rotire, rotitor, rotitură; — rotilez [rouler], rotilare, rotocănat [tout rond], rotocan, rotocol [rotogol, rostogol], rostocolesc (rostogolesc), rotogolire (rostogolire].

S

„Sar, sărire, sărit, sărita, sărite, săritor, săritură, sărire; — salt, saltul, săltare, săltat, săltător, săltitură, săltătură; — presar, presărire, presărite, presăritură (saut par ou au travers), presăritură de pómă (mauvais raisin); — resar, resărire, resărit, resăritén, resăritură, resăritor, resăritóre (loquet, cadole); — tresar, tresărire, tresărit, tresăritor, tresăritură.

„Sare, săricică, săricé, săricină (acidum tartaricum), sarniţă, sar, sărat, săritură, sărare, sărăriă, sărărit, sărător, sărăţel, sărăţiŭ; — desar, desărat, desărător, desărătură; — salamură; — salce, sălciŭ; — sălitră, sălitrar, sălitrăriă, sălitros; — presar, presărare, presărător, presărătură.

„Saţiŭ; — nesaţiŭ, nesăţios; — săţios; — satur, săturare, săturat, săturător, săturătură; — sătul; — destul (de-sătul), îndestul, îndestulat, îndestulare, îndestulător, îndestulez, îndestulătură.

„Scot, scótere, scos, scoţător, scosătură; — scutur, scuturare, scuturător, scuturătură, scuturat, scuturătóre (houssoir epousette).

„Scriŭ, scrieciŭ (écrivassier), scriitor, scriitoriŭ, scriere, scriitoriă, scriitură, scriptură, script, scrisóre; — înscriŭ, înscris, înscriere, înscriitor, inscripţiune; — prescriŭ, prescris, prescriere, prescript, prescriitor, prescriitură, conscriŭ, conscris, conscriere, conscripţiune, conscriitor, conscriitură; — transcriŭ, transcris, transcriere, transcriitor, transcriitură; — descriŭ, descris, descriere, descripţiune, descriitor, descriitură; — subscriŭ, subscris, subscriere, subscripţiune, subscriitor, subscriitură; — proscriŭ, proscris, proscriere, proscripţiune, proscriitor, proscriitură.

„Scurt, scurticel, scurteică, scurtez, scurtare, scurtător, scurtătură, scurtime; — prescurtez, prescurtat, prescurtare, prescurtător, prescurtime, prescurtătură; — cruţ, cruţare, cruţător, cruţătură.

„Sec, secăcios, secăţiŭ, secăţiv, secăŭ (âpre, insipide, austère; pară secaiă, poire d'étranguillon); — sec, secat, secăciune, secare, secător, secătură, secetă, secetos, seciŭ; — secătuesc, secătuire; — presécă.

„Secere, secerică, secer, secerat, secerător, secerătură, seceriş, secerătóre.

„Spăimênt, spăimêntător, spăimêntare, spăimêntătură, spăimêntaliŭ, spăimêntos, înspăimênt; — spariŭ, sperios, speriat, sperietură, sperieciune, speriere, sperietor, sperietóre, speriélă.

„Spată, spătare, spătar, spăticel, spăcel (corset), spătos, spătuţă, spetéză, spetesc, spetélă, spetire, spetit; — spagă.

„Spin, spinare, spinet, spiniş, spinişor, spinuţ, spinuleţ, spinos; — înspin, înspinare, înspinător, înspinătură; — spinalb; — spanac, spănăcăriă.

„Spumă, spum, spumare, spumător, spumătóre, spumătură, spumos, spumoşime, spumuşóră; — spumeg, spumegare, spumegător, spumegătură, spumegos.

Staŭ, stare, stăricică, înstaresc, înstărire, înstăritor, înstărit; stat, statură, statut, stătător, stătătoriă, stătătură, stătut, stabil, stabilitate, nestabil, nestabilitate, stabilesc, stabilitor, stabilit, stabiliment; — contrastaŭ, contrast, contrastare, contrastător; — distaŭ, distanță, distant; — adăst, adăstare, adăstător, constaŭ, constare, constat, constant, constanță; — cost, costare, costător.

„Strâmb; — strâmb, strâmbare, strâmbat, strâmbaciŭ (grimacier), strâmbătate, strâmbător, strâmbătură, strâmbăcios, strâmbiă; — strâmbățesc, strâmbătățire.

„Strîng, strîngere, strângător, strîngătură, strînsătură, strîns, strânsóre, strînsură; — strîmt, strîmțarĭ, strict, strîmtez, strîmtare, strîmtură, strîmtat; — strîmtorez, strîmtorélă, strîmtóre, strîmtorare, strîmtorime, strîmtorător, stîmtorătură; — strungă; — restrîng, restrîngere, restrîns, restricțiune, restrîngător, restrîngăcios; — astrîng, astringent, astricțiune; — constrîng, constrîngere, constrîns, constrîngător.

„Sug, sugaciŭ, sugar, sugărel, sugător, sugătóre (chărtiă sugătóre), sugătóre (suçoir, biberon), sugare, sugătură, suct (supt), sugere, suctură (suptură).

„Sulă, sular (alénier), sulatic (en alène).

„Sumet, sumes, sumetere, sumeț; — trimit, trimis, trimitere, trimitător; — transmit, transmis, transmitere, transmisiune, transmisibil, transmităt or; — demit, demis, demitere, demisiune, demitător; — promit, psomis, promitere, promisiune, promitător, promisă, promesă; — remit, remis, remisă, remitere, remisiune [mit], misiune, misionat, misionar.

Ş

„Şeḑ, şedere, şeḑut, şediment, şeḑătură, şeḑător, şeḑătóre, şedinţă, şes, şésă [assis, plat, plain], şesime, sedentar; -- aşeḑ, aşeḑat, aşeḑămênt, aşeḑare, aşeḑător, aşeḑătură; — preşeḑ (presid), preşeḑut, preşedere, preşedinte, preşedinţial, preşedinţă, preşăḑător; — reşed (resid), reşedinţă, reşedinte.

Şir, şiră, şiroiŭ, şiróiă, şirte; — şiruesc, şiruire, şiruitură, şiruitor, şiruit; — înşir, înşirare, înşirător, înşirătură (enfilade); — deşir, deşirare, deşirătură, deşirat, deşirător.

„Şterg, şters, stergere, stergător, stergătóre, ştergar, manustergură, stergătură, stersătură, stersură, stergăcios.

T

„Tăciune, tăciunos; — aţiţ (titio), aţiţare, aţiţat, aţiţător, aţiţătură; — inteţesc, inteţélă, inteţire, inteţitor, inteţitură.

„Taiŭ, tăios, tăiecios, tăiare, tăiere, tăiat, tăietură, tăietor, tăiş, tăietóre, tăieţeĭ, tăiuş; — taler, tăleraş.

„Tem, temut, temător, temere, témă, témět.

„Timp, timpuriŭ, timpuriă, (un fel de strugure), timpural; — anutimp; — restimp; — tîmplă; — întîmplu, întîmplător, întîmplare, întîmplăcios; — estimp (est=acest timp); — întimpin, întîmpinare, întîmpinat, întîmpinător; — contimpuran; — preîntîmpin, preîntîmpinare, preîntîmpinător.

„Tîner, tinerétă, tinerețe, tineriș, tinerel, tineresc, tineresce, tineret, ținerel, tinerime, tineruț; — întineresc, întinerire, întinerit, întineritor.

„Toc, tocat, tocare, tócă, tocană, tocătóre, tocător, tocătură; — tocănesc, tocănire, tocănitură, tocănitor.

„Torc, tors, tort, tórcere, torcătóre, torcător, torcătură, torsătură, torsură, torsadă, tórtă, torțel (întorțel), tortiță, tortă (turtă); — torță; — turtar, turté, turticică, turtișóră, turtișorică, turtică; — turtesc, turtire, turtitor, turtitură, turtit, turtiș; — întorc, întors, întórcere, întorcător, întorcătură, întorsătură, întorsură, întorțel (bourre de soie); — întortochez, întortochiare, întortochiere, întortochiat, întortochetură, întortochetor, întortochiș; — storc, stors. stórcere, storcător, storcătură, storsătură, storsură; — destorc, destors, destórcere, destorcător, destorcătură, destorsătură, destorsură; — restorc, restors, restórcere, restorcător, restorcătură, restorsătură, restorsură.

„Torn, turnare, turnat, turnător, turnătóre, turnătoriă, turnătură; — întorn, întúrnare, înturnător, înturnat, înturnătură; — restorn, resturnare, resturnat, resturnător, resturnătóre, resturnătură, resturniș.

„Trag, tras, tragere, trăgător, trăgun, trăgătóre, tragă, trăgăciŭ, trăgar, trăgătură, trăsătură, trăsură, traglă (traîneau), tract, trat, traent, trăsurăriă, trăsurică, tragân, trăgănire, trăgănit, trăgănitor, trăgănélă, stregănélă, stregănit, tregănitor, stregănitură, străgăniş ; — tréptă (tracta), treptişóră ; — treptez, treptat, treptare ; — retrag, retras, retragere, retracţiune, retrăgător ; — distrag, distras, distragere, distrăgător, distracţiune ; — contrag, contracţiune ; — atrag, atras, atragere, atracţiune, atrăgător ; — sustrag, sustras, sustragere, sustracţiune, sustragător.

„Trec, trecut, trecere, trecător, trecătóre, trecătorime, trécăt, trecătură ; — întrec, întrecut, întrecere, întrecător, întrécăt, întrecătură, pe întrecute, da întrecuta ; — petrec, petrecut, petrecere, petrecător, petrecătóre, petrecătură.

„Tremur, tremurat, tremurare, tremurător, tremuriciŭ, tremurul, tremurătură, tremuros ; — cutremur, cutremurat, cutremurare, cutremurător, cutremurul.

„Tun, tunare, tunător, tunul, tunat, tunet, tunar, tunătură, tunişor, tunuraş ; — tont, tontesc, tontire, tonţiă, tontic, tontesce, tontişor, tontuleţ, tontoroiu : — detun, detunat, detunător, detunare, detunet, detunătură.

„Tund, tuns, tundere, tunsător, tunsătură, tunsóre, tunsură ; — tuşinez, tuşinat, tuşinare, tuşinător, tuşinătură.

„Turb, turbul, turbă, turbat, turbare, turbător, turbătură, turbăciune, turbăriă ; — tulbină, [în Banat se întrebuinţésă pentru a arĕta uă apă profundă], turbure, turbur, turburat, turburător, turburătură, turburare, turburélă, turburos.

„Turmă, turmac, turmiţă; — înturm, înturmare, înturmat, turmiş (en troupeau).

„Ţéră, ţĕran, ţĕrănos, ţĕrăniă, ţĕrănesce, ţĕrănime, ţĕrancă, ţĕrănesc, ţĕrănire; — ţarină, ţĕrină, ţĕrinos, ţĕrişóră; — desţerez, desţĕrat, desţĕrare.

U

„Umbră, umbriţă, umbresc, umbrar, umbratic, umbros, umbret, umbré, umbrelă, umbreluţă, umbrelar, umbrelăriă, umbrire, umbritor, umbritură; — adumbritor, adumbritură.

„Un, una, unesc, unire, uniă, unime, unit, unitor; — întrunesc, întrunire, întrunit, întrunitor; — desunesc, desunire, desunit, desunitor; — adun, adunat, adunare, adunătură, adunător, adunătóre (rendez-vous); — împreun, împreună, împreunare.

„Ung, uns, ungere, ungător, ungăcios, ungătură, ungătóre, unsătură, unsură, unsóre, unsorime, unsuros, unsuroşiă; — unt, untos, untişor, untură, unturos.

„Uresc, ură, uricios, uriciune, urire, urît, urîtor; — uriţesc; — [enlaidir], uriţire, uriţit, uriţitor.

„Urḑesc, urḑit, urḑélă, urḑire, urḑită, urḑitor, urḑitóre, urḑitură, urḑiţel, urḑóiă (urşóiă, seuil); — preurḑesc, preurḑit, preurḑire.

„Urḑică, urḑică mare [urtica dioica], urḑică mică (urtica arens), urḑică albă saŭ mórtă (lamium album), urḑică négră [scrofularia nodosa], urḑicar, urḑicăreţ, frigurĭ urḑicăreţe (fièvre ortiée), urḑic, urḑicare, urḑicătură, urḑicător.

„Usuc, uscare, uscat, uscăciune, uscăcior, uscător, uscătóre, uscătoriă (séchoir, sécherie, essui), uscătură, uscăţiă, uscăţiŭ, uscăţiv; — usuc (usucurĭ).

V

„Vacă, văcar, văcărésă, văcăriţă, văcăresc (adj.), văcăriă, văculiţă, văcşóră, văcuţă; — văcăresc, văcărire, văcărit.

„Vargă, vărguliţă, vărguşóră, vărguţă, vergé, virgulă, vergeluţă, vărghez, vărgat, vărgător, vărgătură, vergelat (virgellatus, un fel de vrăjire cu vergele].

„Vĕrs, vĕrsare, vĕrsat, vĕrsatul cel mare [petite vérole], vĕrsatul cel mic (verole volante, varicelle), vĕrsat de vacă (vaccine], vĕrsatul oilor [claveau, clavelée], vĕrsător, vĕrsătorul (verseau), vĕrsătoriă (fonderie), vĕrsătură; revĕrs, revĕrsare, revĕrsat, revĕrsătură.

„Vĕd, vedélă (aparenţă), vedere, vederos, vĕsul, vĕḑător, veḑí-bine, vĕḑut, vĕḑute, vis, visare, visător, visătură, visiune, vistă, visionar, visibil, invisibil, visibilitate, invisibilitate, visez; — vĕdesc, vĕdit, vĕdire; — învederez, (vederez), învederare, învederat, învederitor; — prevĕd, prevedere, prevĕḑut, prevĕḑător, previsiune; — provĕḑ, provedere, provĕḑut, provĕḑetor, provisor, provisoriŭ, provedinţă, provedinţial, provedinţialminte; — strevĕd, strevedere, strevĕḑut, strevĕḑător, strevĕḑătură, strevĕḑuiŭ (transparent), strevisibil, strevisibilitate; —

revĕd, revedere, revĕḑut, revistă, revisiune, revĕḑător, revisor, revisoriă, revisorat.

„Verde, om verde, bĕtrân verde, a vorbi verde, verduiŭ, verdatic, verdăriă (pivert, pic), verdéţă, verdură, verdéţa erneĭ [pyrola media]; — înverḑesc, înverḑitură, înverḑitor, înverḑire; -- varză, vărzar, vărzăriă, verḑélă, verḑime, verḑiş, verḑişor, verḑişóră, vărzărit [cultura verḑeĭ), verḑiŭ, verdeş.

„Vin, vinăriciŭ, vinărit, vinaţ, vinicer (septembre), vinişor, vinuţ, vinuleţ, vinos, vinars [rachiŭ] vier, vierésă, vieriţă, viă, viişóră, viuţă, vierit (cultura vieĭ).

„Vin, venire, venit, viitor, viitorime, viitură (viitura apeĭ); — cuvin, cuvenire, cuvenit, cuvenită (appartenance, droit), cuviincios, cuviinţă, cuvios, cuvioşiă, cuvînt, cuvintez, cuvîntare, cuvîntăreţ, cuvîntat, cuvîntător, cuvîntabil, cuvîntăréţă turmă (turmă către care se predică, turma luĭ Iisus Christos); — binecuvintez, binecuvîntat, binecuvîntare, binecuvîntător; — precuvintez, precuvîntat, precuvîntare, precuvîntător; — înainte-cuvintez, înainte-cuvîntat, înainte-cuvîntare, înainte-cuvîntător; — încuviinţez, încuviinţat, încuviinţare, încuviinţător, încuviinţătură; — descuviinţez, descuviinţat, descuviinţare, descuviinţător; — conviŭ, convenit, convenire, convenabil, convenabilitate; — neconvenabil, neconvenabilitate; — revin, revenit, revenélă, revenire, reviitor, reviitură; — previŭ, prevenit, prevenţiune, prevenire, preveninţă, prevenitor; — devin, devenit, devenire, devenitor; — contravin, contravenit, contravenire, contravenitor, contravenţiune, contravenţional; — provin, provenit, provenire, provenitor; — venetic.

„Vînĕt, vînĕtaiă, vînĕtare, vineţel, vineţele (cyanus segetum), vinetélă, vineţiă, vineţiŭ; — vinĕtăresc [meutrir], vinĕtărire; — învineţesc, învineţire învineţélă; — învinetăţesc, învinĕtăţire.

„Vînt, vinteş (cal vinteş, cal iute ca vîntul, şi numaĭ vinteş), vinticel, vîntóică [vijeliă, burască,] vîntos, ventusă, vîntuleţ, vîntişor, vînţuţ, vîntuesc, vîntuire, vîntuit, vîntuitor; — devînt; — vîntur, vînturat, vînturare, vînturător, vînturătóre (ventilateur), vînturătură, vînturatic, vînturos; — avînt, avîntare, avîntător; — svînt, svîntat, svîntare, svîntător, svîntătură, svîntă-te (alérgă); — svîntur, svînturat, svînturare, svînturatic, svînturător.

„Vintre, vintros, vintricé, vintricel, vintrilică (veronica officinalis), vintriş, vintretrele (uă pânsă de corabiă).

„Viŭ, vioiŭ, vietate, vioşiă, vioşime, vioiciune, viez, viere, viaţă, vieţuesc, vieţuime, vieţuire, vieţuitate, vieţuitor, vieţuitóre; — vipt, vipturĭ (aliment, hrană); — înviez, înviere, învietor, învietură; — învieţuesc, învieţuire; — înviosez, înviosare, înviosător; — înviorez, înviorare, înviorat, înviorător; — convieţuesc, convieţuire, convieţuitor.

Z

„Zac, zăcut, zăcere, zăcător, zăcătóre, zăcare (stagnaţiune), zăcaş (culcat, infirm, trântor), zăcaş de inimă (vendicativ), zăcăreţ, zăcăşiă (infirmitate, lene), zăcătóre (tocitóre mare pusă în pămînt), zăcătură.

„Zic (ḑic), ḑicală (proverb), ḑicător, ḑicătóre (adagiŭ), ḑicătură, ḑicere, ḑis, ḑisă; — preḑic, preḑis, preḑicere, preḑicător, preḑicătură; — deḑic, deḑicere, deḑis, deḑicător, deḑicătură; — reḑic, reḑis, rezicere, reḑicător; — contraḑic, contraḑis, contraḑicere, contradicţiune, contraḑicător, contradictor.

TABELĂ

de

Terminaţiunile cele maĭ usitate în limba română.

1 Ba, Întreba
2 Ca, Aluneca
3 Ça, Agăça
4 Da, Uda
5 Ea, Vorbea
6 Cea, Îndulcea
7 Dea, Vedea
8 Ḑea, Auḑea
9 Fea, Catifea
10 Gea, Atrăgea
11 Ia, Nuia
12 Jea, Îngrijea
13 Lea, Golea
14 Mea, Numea
15 Nea, Unea
16 Oa, Ploa
17 Pea, Răpea
18 Rea, Înflorea
19 Sea, sosea
20 Şea, Roşea
21 Tea, Învêrtea
22 Ţea, Împĕrăţea
23 Ua, Lua
24 Vea, Avea
25 Fa, Încoifa
26 Ga, Ruga
27 Ha, Ha! ha!
28 Ja, Mija
29 La, Sufla
30 Ma, Fuma
31 Na, Îmbuna
32 Pa, Scăpa
33 Ra, Tremura
34 Sa, Visa
35 Şa, Furişa
36 Ta, Căuta
37 Ţa, Ameninţa
38 Va, Salva
39 Za, Resbuza
40 Ab, Astrolab
41 Ac, Fac

42 Aç, Agaç
43 Ad, Brad
44 Aḑ, Iaḑ
45 Af, Tipograf
46 Ah, Șah
47 Aĭ, Caĭ
48 Al. — Cristal
49 Am, Declam
50 An, Căpitan
51 Ân, Păgân
52 Ap, Cap.
53 Ar, Altar
54 As, Compas
55 Aş, Ostaş
56 At, Comunicat
57 Aţ, Laţ
58 Aŭ, Staŭ
59 Âŭ, grâŭ
60 Av, Firav
61 Az, Gaz

62 Alb, Rosalb
63 Amb, Ditiramb
64 Alc, Calc
65 Anc, Ţanc
66 Ânc, Mănânc
67 Arc, încarc
68 And, Comand
69 Ând, Blând
70 Ald, Scald
71 Ard, Bard
72 Ang, Rang
73 Âng, Frâng
74 Alm, Calm
75 Arm, Sfarm
76 Asm, Pleonasm
77 Als, Vals
78 Aft, Raft
79 Alt, Înalt
80 Alţ, Încalţ
81 Ant, Diamant
82 Anţ, Lanţ
83 Apt, Rapt
84 Art, Spart
85 Ast, Cast
86 Aciŭ, Sugaciŭ
87 Aiŭ, Malaiŭ
88 Anţ, Şanţ

89 Eb, Întreb
90 Ec, Plec
91 Ed, Cred
92 Eḑ, Meḑ
93 Ef, Tref
94 Eg, Aleg
95 Eĭ, Teĭ
96 El, Cercel
97 Em, Gem
98 En, Idrogen
99 En, Codrén
100 Ep, Încep
101 Er, Cavaler
102 Es, Progres
103 Eş, Măceş
104 Et, Buchet
105 Eţ, Sumeţ
106 Eŭ, Ferestreŭ
107 Ĕŭ, Rĕŭ
108 Ev, Elev
109 Ez, Orez

110 Elc, Melc
111 Erb, Ferb
112 Esc, Cresc
113 Erc, Cerc
114 Erd, Perd
115 Erg, Merg
116 Ern, Astern
117 Erp, Sterp
118 Ect, Aspect
119 Ent, Moment
120 Ênt, Vênt
121 Ept, Pept
122 Ers, Vers
123 Ert, Deșert
124 Erţ, Terţ
125 Est, Ţest
126 Erv, Reserv
127 Emn, Lemn

128 Bi, Albi
129 Ci, Luci
130 Di, Codi
131 Ḑi, Auḑi
132 Ei, Înclei
133 Fi, Smorfi
134 Gi, Amăgi
135 Ii, Sfii
136 Ji, Coji
137 Li, Păli
138 Mi, Numi
139 Ni, Veni
140 Oi, Voi
141 Pi, Lipi
142 Ri, Auri
143 Si, Călĕusi
144 Ti, Aminti
145 Ţi, Minţi
146 Ui, Dărui
147 Vi, Lenevi
148 Zi, Trezi
149 Î, Vîrî

150 Ib, Scrib
151 Ic, Colnic
152 Ilc, Spilc
153 Id, Omucid
154 Ig, Strig
155 Il, Copil
156 Im, Sublim
157 In, Rubin
158 Ip, Ririp
159 Ir, Zefir
160 Is, Înscris
161 Iș, Frunḑiș
162 It, Finit
163 Iţ, Pestriţ
164 Iŭ, Viŭ
165 Iv, Beţiv
166 Îiŭ, Sgîiŭ
167 Îŭ, Pîrîŭ

168 Înc, Resclînc
169 Inc, Zinc
170 Ind, Intind
171 Ing, Resping
172 Ict, Conflict
173 Int, Argint
174 Ism, Patriotism
175 Ins, Coprins
176 Îrc, Sfîrc

177 Irt, Mirt
178 Ist, Oculist

179 Ob, Bob
180 Oc, Loc
181 Od, Cod
182 Of, Cartof
183 Og, Rog
184 Oh, Oh
185 Oĭ, Strigoĭ
186 Ol, Gol
187 Om, Pom
188 On, Tron
189 Op, Galop
190 Or, Amor
191 Os, Frumos
192 Oş, Moş
193 Ot, Nepot
194 Oţ, Moţ
195 Oŭ, Boŭ
196 Ov, Alcov

197 Orb, Corb
198 Orc, Porc
199 Onc, Tronc
200 Osc, Trosc
201 Ond, Blond
202 Ord, Acord
203 Old, Bold
204 Omn, Domn
205 Orm, Diform
206 Orn, Corn
207 Oct, Doct
208 Ont, Afront
209 Ors, Stors
210 Ost, Post
211 Ort, Cort
212 Orf, Smorf
213 Onţ, Glonţ
214 Orş, Borş
215 Olb, Colb
216 Omb, Încomb

217 Ub, Club
218 Uc, Aduc
219 Ud, Crud
220 Uf, Stuf
221 Ug, Rug
222 Uĭ, Puĭ
223 Ul, Destul
224 Um, Costum
225 Un, Ajun
226 Up, Lup
227 Ur, Azur
228 Us, Apus
229 Uş, Scărăbuş
230 Ut, Sărut
231 Uţ, Asmuţ
232 Uv, Pleşuv

233 Umb, Plumb
234 Urc, Incurc
235 Urd, Surd
236 Ung, Lung
237 Ulg, Mulg
238 Uiŭ, Cuiŭ
239 Urn, Turn
240 Uls, Muls
241 Uns, Ajuns
242 Urs, Curs

243 Ulp, Inculp
244 Unt, Cărunt
245 Ult, Mult
246 Upt, Rupt
247 Ust, Gust
248 Urb, Furb
249 Usc, Molusc
250 Urg, Murg
251 Umn, Pumn
252 Ump, Scump
253 Urp, Surp
254 Ubt, Subt
255 Ugt, Sugt
256 Ulm, Ulm
257 Uschiŭ, Muschiŭ
258 Uşc, Muşc

259 Abă, Babă
260 Acă, Cracă
261 Açă, Agaçă
262 Adă, Paradă
263 Aḑă, Caḑă
264 Afă, Carafă
265 Agă, Fragă
266 Aiă, Baiă
267 Ajă, Majă
268 Ală, Fală
269 Amă, Gamă
270 Ană, Codană
271 Apă, Adapă
272 Ară, Rară
273 Asă, Casă
274 Aşă, Faşă
275 Ată, Fată
276 Aţă, Viaţă
277 Avă, Bravă

278 Ască, Cască
279 Andră, Copilandră
280 Albă, Salbă
281 Astră, Albastră
282 Anţă, Clanţă
283 Atră, Vatră
284 Alcă, Falcă
285 Altă, Saltă
286 Ancă, Bancă
287 Açiă, Façiă
288 Acră, Macră
289 Astă, Pastă
290 Asnă, Rasnă
291 Aspră, Aspră
292 Artă, Chartă
293 Armă, Casarmă
294 Arpă, Harpă
295 Arsă, Farsă
296 Arvă, Larvă
297 Arbă, Barbă
298 Ardă, Bardă
299 Arcă, Barcă
300 Arză, Barḑă
301 Argă, Vargă
302 Arfă, Marfă
303 Asmă, Iasmă
304 Ablă, Rablă
305 Alţă, Înalţă
306 Aldă, Scaldă

307 Écă, Cinḑécă
308 Édă, Crédă
309 Éḑă, Tréḑă

310 Éfă, Céfă
311 Égă, Alégă
312 Élă Îndoélă
313 Elă, Filomelă
314 Eă, Ideă
315 Émă, Stémă
316 Emă, Emblemă
317 Enă, Omogenă
318 Énă, Génă
319 Épă, Pricépă
320 Éră, Séră
321 Eră, Citeră
322 Ésă, Alésă
323 Étă, Cétă
324 Éţă, Murgăréţă
325 Évă, Plévă
326 Enţă, Cadenţă

—

327 Iă, Viă
328 Ibă, Tribă
329 Ică, Mică
330 Idă, Silfidă
331 Igă, Strigă
332 Ilă, Copilă
333 Imă, Rimă
334 Ină, Grădină
335 Io, Ḑio
336 Ipă, Clipă
337 Isă, Tisă
338 Ită, Vită
339 Iţă, Ḑeiţă
340 Iuă, Piuă
341 Ivă, Grivă

—

342 Inţă, Fiinţă
343 Itră, Chitră
344 Intă, Mintă
345 Indă, Colindă
346 Incă, Pervincă
347 Ingă, Încingă
348 Imbă, Limbă
349 Înză, Rînză
350 Insă, Linsă
351 Idră, Vidră
352 Ibră, Vibră
353 Ivră, Livră
354 Icră, Icră
355 Imfă, Nimfă
356 Ispă, Pripsă
357 Işcă, Pişcă
358 Ismă, Prismă
359 Istă, Artistă
360 Îngă, Strîngă
361 Îrpă, Cîrpă
362 Îrfă, Tîrfă
363 Îrnă, Bîrnă
364 Imbră, Timbră
365 Istră, Silistră
366 Irtă, Mirtă
367 Igvă, Tigvă
368 Intră, Reintră
369 Ipsă, Lipsă
370 Indră, Cilindră
371 Iblă, Diblă
372 Islă, Cislă
373 Îsgă, Mîsgă
374 Îiă, Momîiă
375 Irmă, Firmă
376 Irnă, Zirnă
377 Irpă, Stirpă

378 Obă, Probă
379 Óbă, Scóbă
380 Ocă, Cocă
381 Ócă, Jócă
382 Odă, Modă
383 Ódă, Códă
384 Ofă, Stofă
385 Ófă, Filosófă
386 Ogă, Togă
387 Ógă, Rógă
388 Ójă, Cójă
389 Olă, Parolă
390 Ólă, Rescólă
391 Omă, Diplomă
392 Ómă, Cómă
393 Onă, Zonă
394 Ónă, Persónă
395 Opă, Antilopă
396 Ópă, Schiópă
397 Oră, Auroră
398 Óră, Florióră
399 Osă, Rosă
400 Ósă, Frumósă
401 Óșă, Móșă
402 Otă, Idiotă
403 Ótă, Nepótă
404 Óță, Hóță
405 Óvă, Șóvă

——

406 Ómnă, Dómnă
407 Órță, Scórță
408 Óncă, Brilióncă
409 Órtă, Pórtă
410 Ormă, Normă
411 Órmă, Adórmă
412 Órsă, Tórsă
413 Ornă, Licornă
414 Órnă, Restórnă
415 Ordă, Acordă
416 Órdă, Córdă
417 Órcă, Stórcă
418 Orcă, Leorcă
419 Órbă, Absórbă
420 Orbă, Euforbă
421 Óntă, Tóntă
422 Oldă, Îmboldă
423 Orgă, Morgă
424 Ónță Clónță
425 Orfă, Borfă
426 Óldă, Șóldă
427 Ocră, Mediocră
428 Ócră, Sócră.
429 Óndră, Leóndră.

——

430 Ubă, Bubă
431 Ucă, Ulucă
432 Udă, Crudă
433 Ufă, Scufă
434 Ugă, Glugă
435 Uhă, Buhă
436 Uiă, Verduiă
437 Ujă, Rujă
438 Ulă, Sculă
439 Umă, Spumă
440 Ună, Lună
441 Upă, Pupă
442 Ură, Răsură
443 Usă, Musă
444 Ușă, Papușă
445 Ută, Plută

446 Uţă, Căruţă
447 Uvă, Pleşuvă
448 Uză, Buză.

449 Uică, Păsĕruică
450 Uscă, Muscă
451 Uşcă, Lăuruşcă
452 Uncă, Luncă
453 Ustă, Locustă
454 Undă, Secundă
455 Umbă, Columbă
456 Untă, Cruntă
457 Urcă, Furcă
458 Urdă, Durdă
459 Upră, Asupră
460 Uptă, Ruptă
461 Ustră, Mustră
462 Utră, Cutră
463 Umbră, Sumbră
464 Uflă, Suflă
465 Ungă, Lungă
466 Umnă, Columnă
467 Umpă, Scumpă
468 Uscră, Cuscră
469 Uipă, Scuipă
470 Uită, Se uită
471 Urbă, Curbă
472 Urgă, Murgă
473 Ursă, Mursă
474 Urtă, Scurtă
475 Uplă, Suplă
476 Ulpă, Culpă
477 Urlă, Surlă
478 Urmă, Turmă
479 Ultă, Multă

480 Unsă, Pĕtrunsă
481 Ulţă, Desculţă
482 Urnă, Diurnă

483 Abe, Silabe
484 Ace, Zace
485 Ade, Rade
486 Afe, Carafe
487 Age, Desage
488 Aie, Laie
489 Ale, Cavale
490 Ame, Game
491 Ane, Tirane
492 Ape, Adape
493 Are, Mare
494 Ase, Case
495 Aşe, Faşe
496 Ate, Libertate
497 Aţe, Raţe
498 Ave, Sclave
499 Aḑe, Raḑe

500 Ante, Diamante
501 Arde, Mansarde
502 Aste, Caste
503 Alte, Dalte
504 Apre, Capre
505 Apte, Lapte
506 Arte, Parte
507 Andre, Oleandre
508 Avle, Navle
509 Ambe, Gambe
510 Asce, Pasce
511 Asme, Miasme
512 Alţe, Realţe

513 Albe, Dalbe
514 Alde, Calde
515 Arve, Larve
516 Arme, Casarme
517 Arne, Carne
518 Arse, Farse
519 Astre, Fiastre
520 Arce, Parce
521 Anțe, Balanțe
522 Atre, Șatre
523 Alce, Calce
524 Ance, Zigance
525 Acre, Macre
526 Acte, Contracte
527 Avre, Palavre
528 Arfe, Marfe.

———

529 Órțe, Scórțe
530 Órce, Tórce
531 Óste, Cóste
532 Óspe, Neóspe
533 Ósce, Mósce
534 Órbe, Sórbe
535 Órde, Córde
536 Ópte, Cópte
537 Órne, Córne
538 Ónțe, Glónțe
539 Ónte, Bónte
540 Órse, Stórse
541 Órte, Tórte
542 Óndre, Leóndre
543 Ólte, Învólte.

———

544 Ebe, Plebe
545 Ece, Rece
546 Ede, Crede
547 Efe, Cefe
548 Ege, Lege
549 Eie, Bordeie
540 Eje, Mreje
551 Ele, Stele
552 Eme, Geme
553 Ene, Lene
554 Epe, Incepe
555 Ere, Putere
556 Ese, Interese
557 Ete, Plete
558 Ețe, Bețe
559 Eve, Țeve.

———

560 Ente, Momente
561 Erte, Certe
562 Erbe, Ferbe
563 Erce, Balerce
564 Erḑe, Verḑe
565 Erde, Perde
566 Erve, Serve
567 Esce, Pesce
568 Este, Neveste
569 Esne, Lesne
570 Espe, Vespe
571 Esle, Iesle
572 Esme, Iesme
573 Epte, Drepte
574 Egre, Alegre
575 Ebre, Febre
576 Edre, Vedre
577 Erle, Merle
578 Erne, Perne
579 Erme, Verme

580 Erpe, Sterpe
581 Erse, Șterse
582 Ecle, Sfecle
583 Ențe, Trențe
584 Erve, Nerve
585 Ecte, Dialecte
586 Elge, Belge
587 Embre, Noembre
588 Ense, Intense
589 Estre, Ferestre
590 Espre, Vespre
591 Eche, Veche
592 Ende, Arende
593 Endre, Mendre
594 Emne, Semne
595 Erge, Merge
596 Etre, Vetre.

——

597 Ibe, Diatribe
598 Ice, Pădurice
599 Ide, Partide
600 Ife, Apocrife
601 Ige, Sfige
602 Ile, Ḑile
603 Ime, Agerime
604 Ine, Bine
605 Ipe, Clipe
606 Ire, Scire
607 Ise, Vise
608 Ițe, Vițe
609 Ive, Grive.

——

610 Imbe, Limbe
611 Ibre, Calibre
612 Idre, Vidre
613 Imbre, Timbre
614 Iste, Ametiste
615 Itre, Chitre
616 Isme, Prisme
617 Irte, Șirte
618 Ințe, Credințe
619 Ipse, Lipse
620 Inge, Ninge
621 Impe, Ghimpe
622 Inte, Minte
623 Intre, Vintre
624 Irpe, Stirpe
625 Îrpe, Cîrpe
626 Ible, Dible
627 Inde, Aprinde
628 Ispe, Prispe
629 Ipte, Înfipte
630 Ifte Lifte
631 Ifre, Cifre
632 Igre, Se emigre
633 Ilce, Spilce
634 Iple, Triple
635 Istre, Magistre
636 Inse, Stinse
637 Isce, Nisce
638 Ivge, Tivge
639 Ivre, Livre
640 Igme, Enigme
641 Împle, Tîmple
642 Ince, Clince
643 Isle, Cisle
644 Indre, Cilindre
645 Imble, Jimble
646 Icre, Icre
647 Icle, Sticle